

1) Prasimus Rotterdam

unter 2) — 6)

926
58
SELECTIORES
EPISTOLAE

Clarorum virorum,
In vsum Scholarum in tres Libros
digesta,

OPERA
Simonis Verrepxi.

Epistolarum Auctores indicat versa pagina

His accessit
Breuissima de Epistolis Latine conscri-
bendis Isagoge, eodem
auctore.

ANTVERPIAE,

Apud Ioannem Bellerum, ad insignē Aquilae auct.
rez. Anno M.D.LXXIII.

Cum Privilegio Regis

Epistolarum Auctores.

Petrus Bembus Venetus. S. R. E. *Cardinalis*
Obijt Romæ Anno 1547.

Iacobus Sadoletus Mutinens. S. R. E. *Car-*
dinalis Obijt Romæ Anno 1547.

Christophorus Longolius, Mechlinianus
Obijt Patauij Anno 1522.

Paulus Manutius Venetus, Aldi fili
Veneris adhuc in viuis agit.

Simon Verrepaus liberali indole et eximia spe Adolescentibus & Pueris, Francisco, Joanni, Luca, Gasparo, Melchiori, & Balthasaro Belleris, integerrimi viri Joannis Belleri Bibliopola Antuerpiani FF. liberalium artium studiosis.

S. P. D.

INter omnia adolescentiae studia, nullum est aliud, quod ipsam perinde decoret, exornet atque illustret, atque studium politiorum litterarum, ut quod ad omnium liberalium artium cognitionem, solidamque ac veram eruditionem aperiatur ac servatur viam; Ipsa verò eruditio, cum ipsum qui se possidet multifariam honestat, & adiuuat, adeo ut nihil parum sit in rebus humanis, quod sit omnium mortaliū aetati maiori ornamento, quodque rei

A 2 tum

E P I S T.

gum publicæ tum priuatæ magis conducat, immo magis sit necessarium, quàm ipsa literarum artiumque omnium liberalium cognitio: Hac enim claritas acquiritur inter ciues, hac quisque rebus non vulgaribus præficitur, hac in aduersis se consolatur, in prosperis sibi moderatur, huius suauis contubernio, etiam cum maximè solus est, lætus perfruitur.

Hæc qui mente secum reputat, quis non summis laudibus vehat Parentis vestri consilium, qui filios tam multos, procul à patria, tanta sollicitudine, à doctis ac pijs Institututoribus liberaliter procurat educandos; quique nunc ipse in Galliam se recipit, nunc petit Germaniam, maximis tum sumptibus suis, tum periculosis itineribus, varijsque se fortunæ casibus obijciens, ut sibi cõparet quo liberis sumptum studijs necessarium suppeditet. Quo nomine nō possum non, tametsi vetusta necessitudine coniunctissimum, vehementius ipsum adamare, ipsumque & colere & celebrare, quantum ipsius id animi modestia permiserit.

Ad vos igitur me conuerto, optimi & ingenui Adolescentes, quos ego ter quaterque

terque beatos existimo, quibus tali nasci Parente obtigerit, qui & possit, & velit, vos optimis quibusque disciplinis rectè & ingenuè informandos curare; Et quod in educationis negotio potissimum est, qui vobis ipse præluceat, & viam comonstret expeditam, quæ rectà vos ducat ad vitam beatam & immortalem; quem respicere & intueri, cui auscultare necesse est, nec vel pedem discedere à tramite quo vos ire iusserit; sed omnibus potius eniti, tum corporis, tum animi viribus, vt, dum ille vobis subministrat oleum, vos operam ne perdati: quod facile cauebitis, si toto pectore, quod aiunt, huc incubueritis (quod Parentibus vestris est summæ curæ) vt & vita meliores, & eruditione euadatis quotidie ornatiores.

Si porro vos rectà huc contententes, magnus subinde & assiduus terreat subeundus labor, incredibilis certè fructus, laboris amplissima merces, vos erigere, vos huc inuitare & excitare debet. Habēt siquidem scientiarum principia potissimum, radices amaras quidem, sed fructus multa dulcedine refertissimos. Et veluti Rosæ flores om-

E P I S T.

nium pulcerrimi in spinis nascuntur; sic ex durissimis studiorum laboribus, percipiuntur fructus multò suauissimi. Quos fructus Diogenes & breuibus & luculentissimis expressit verbis:

Eruditio, inquit, Iuuenibus sobrietas est, Senibus solatium, Pauperibus diuitiæ, Diuitibus ipsis ornamentum.

Perpendite, adolescentes optimi, quid hic dicat Philosophus Græcus, quantumque eruditionis encomium, paucissimis verbis incluserit. Nulla est ætas hominis vel conditio, cui non magno sit emolumento, Eruditio, Iuuenibus, Senibus, Pauperibus, Diuitibus.

Vobis igitur qualescunque vel nunc sitis, vel fueritis aliquando in posterum, non potest non ipsa Eruditio esse maximæ voluptati, maximo vsui & ornamento, Atque hæc ea consideratio & spes est, qua inducti Parentes vestri ad hæc studia rectè excolenda nullis omnino parcunt sumptibus, Vos igitur & hæceadem, tum tanta Parentum in vos pietas commoneat & commoueat oportet, vt eorum de vobis expectationi, quam non exiguum sustinetis, enitami-

tamini satisfacere. Quod ut alacrius & facilius præstetis, mittimus dono munusculum nominibus vestris inscriptum, Selectiores videlicet, clarorum Virorum Epistolas, ex quàm plurimis in vsum scholarum à nobis sedulò collectas, quas puerilibus vestris studijs rectè auspicandis, emolumentum non parum allaturas, vobisque & vniuersis politiorum litterarum candidatis hoc etiam iucundiores futuras confidimus; quod earum pars maxima Nobilitati, Principibusque Viris, & Ecclesiæ Proceribus, reliquæ vero pæne omnes viris & literis & eruditione multa excultissimis inscriptæ sint, ut Lectori simul & fructum adferant & voluptatem. Mirabilis siquidem utilitatis fructum attulerit sermonis Latini puritas, elegans & tamen illaborata orationis forma, Voluptatem verò non minorem argumenti in ipsis mira quædam & iucunda varietas, quæ Lectorem subinde tanta demulcet voluptate, ut animus distractionis elegantia & rerum varietate pellētus, multa earum lectione vix tandem expleri queat.

Dicerem nunc etiam, quod res & locus

postulant, de earum scriptoribus, nisi videretur, ne gracilior hæc nostra camœna tam eximius eorū laudibus decantandis nulla ex parte sufficeret. Quid enim eos ipse laudē aut prædicem, quos ætatis nostræ viri ingenio & copia dicendi præstantissimi summis laudibus prosecuti sunt? quos ipsa Italia, quos Gallia & Germania, atque vniuersus hic orbis noster Christianus, & scripto, et famæ præconio celebrarint? cumque adhæc vino vendibili suspensa nihil opus sit hedera, ipse à laudibus eorum supersedebat, hoc tantum dixisse contentus, si harum auctores omni certè doctrinæ & ingenij laude celeberrimi, aureo illo Ciceronis seculo vixissent, inter eos non infimo gradu constitissent, quorum Epistolas familiaribus, & ad Atticum Ciceronis insertas passim legimus. Quamobrem ut Ciceronis epistolis nihil ne fingi quidem potest quidquam purius, aptius, aut elegantius: Ita his quidem primū sedulo lectis, Ciceronis, quæ paulo acrius iudicium requirunt, non multo post subsequantur necesse est, tum ut in his, ut ad vsum communem accommodationibus adolefcens nonnihil exercitatus

Geminus
harū epi-
stol. vsm.

alioq

latus

tatus expeditius Ciceronis assequatur, tum
ut tota imitationis ratio queat facilius ab
ipso percipi, quod ad parandam Erudi-
tionem momenti non minimum habere
creditur.

Hæc fere sunt, Adolescentes ingenui,
quæ me commouerunt, ut de his in usum
puerilis ætatis colligendis, collectisque in
lucem emittendis primum cogitare cœpe-
rim, consiliumq; ad effectum perduxerim;
quem equidem laborem, si studijs vestris
non inutilem fuisse aliquando intellexero,
erit quod non vulgariter gaudeam, mihi-
que magnificè de suscepti laboris fructu
gratuler.

Deum Opt. Max. precor, ut bene cœpta
studia vestra prouehat, ad lætamq; frugem
perducatur, atque ut vos ipsos in multos an-
nos tueatur ac seruet incolumes. Mech-
liniæ, Anno à partu salutifero, M. D.
Lxxiiii. Kal. April.

A 5

Ad.

Ad librum.

I nunc care Liber, Belleri accede penates,

I bene propitio numine care Liber.

I nunc, an refugis? primum saluere iubebis,

Tum te suscipiat supplice voce petes,

Si roget, Vnde venis? Dic Thabore Mechliniano,

A Verrepæo nempe Simone tuo.

Postea nos ipsi dic omnia lata precari.

Vivat & vt felix, hoc satis, adde, Vale.

Mechl. 1574.

I N

INDEX

Commonstrans quis cui scribat,
& quoties.

PETRVS BEMBV.

Alphonso Duci Ferrariae	pag. 16.
Andreas Alciato Iureconsultus	33.
Andreas Triuifano	49.
Antonio Perrenoto Granuellano	27.
Antonio Abbati S. Bertini	51.
Bartholomeo Riccio	8.
Basilio Zanchi	59.
Bernardo Bembo Patri	20.
Carolo Hispaniae Regi	1. 38. 58. 61.
Carolo Vtenhouio	11.
Catharinae Landae	39.
Damiano Goes Lusitano	17.
Egidio Cardinali	6.
Erasmo Roterodamo	44.
Francisco Gallorum Regi	102.
Francisco Marchioni Mantuae	3.
Gregorio Cortesio	80.
Guilielmo Budae	116.
Hadriano Episc. Dertusensi	35.
Herculi Strotio	3.
Hieronymo Vidae Episc.	96.
Iacobe Sadoletto Episc.	43.
Iac. & Ioan. Lomelliniis	74.
Iano Parrasio	6.
Ioach. Marchioni Brandenburg.	12.
Ioanni Paulo Balioni	9.
Laurentio	

N

10.

Laurentio Maluitio	4.
Lazaro Baifio	9.
Lazaro Bonamico	14.
Leandro Alleffo	47.
Ludouico Gallorum Regi	98.
Maximil. Mediolan. Duci	2.
Marco Ceruino Cardinali	37.
Nicolao Perrenoto Granuellano	77.
Nicolao Prendilaquæ	7.
Petro Barotio Episc.	32.
Reginaldo Polo Britanno	24. 111.
Sigismundo Gonzagæ Cardinali	22.
Torquato Bembo	12. 41.
Valerio Superchio	25.

IACOBVS SADOLETVS.

Alexandro Farnesio Card.	98.
Ambrosio Catharino Episc.	28.
Antonio Perrenoto Episc.	1.
Antonio Florebello	17.
Dionysio Card.	35.
Francisco Episc. Agriensi	10. 13. 18.
Gabrieli Paleotto	70.
Georgio Duci Saxoniz	85.
Germano Brixio	50.
Guilielmo Duci Bauariæ	23.
Herculi duci Ferrariæ	56.
Hieronymo Vidæ Episc.	48.
Iacobo Simonettæ Card.	19.
Ioanni Cochlæo	7.
Ioan. Matth. Giberto Episc.	66. 106.
Ioan. Toletano Episc.	38.
Isidoro Clario Abbati	95.
Nicolao Episc. Cap. Card.	79.
Nicolao Peitellio	82.
Nicolao Rodulpho Card.	26.
Paulo	

Paulo Iouio Episc.

Paulo Sadoletto

Petro Bembo

Reginaldo Polo

Romulo Amaszo

CHRISTOPH. LONGOLIVS.

Antonio Flaminio

Baptista Egnatio

Gregorio Cortesio.

Iacobo Sadoletto

Iacobo Lucæ Decano Aurelian.

Mario Castellano

Nicolao Draconi

Petro Bembo

Reginaldo Polo

Simoni Villanouano

PAVLVS MANVTIVS.

Andreas Dudithio

Antonio Mureto

Antonio Nattæ

Antonio Rolando

Camillo Paleotto.

Carolo Sigonio

Decio Brancaleoni

Dionysio Montroslienſis

Francisco Cicereio

Francisco Richardoto

Francisco Robortelio

Gulielmo Sirletto

Iacobo Grifolo

Ioan. Baptista Pigna

Ioan. Sambuco

Laurentio Gambaræ.

Leuino Torrentio Leodienſis

Mario

Mario Corrado
 Mario Nizolio
 Michaeli Turriano
 Nicasio Casletano
 Octauiano Ferrario
 Paulo Sacrato
 Petro Bembo
 Romulo Ceruino
 Seb. Leoni Cordub.

14. 42.
 46. 90.
 30.
 83. 138.
 37. 121.
 100.
 73.
 69.
 4.

PRIVILEGIORVM

SENTENTIA.

CAutum est auctoritate Philippi Hispaniarum Regis, Brabantiae Ducis &c. ne quis Typographus aut Bibliopola, alius à Ioanne Bello, imprimat. *Selectiores Epistolas Clarorum virorum, in usum Scholarum in tres libros digestas opera Simonis Verrepei &c.* Vel alibi impressas in Brabantiae Ducatū intra quinquennium venales inuehat, sub penis in Privilegio cōtētis. Actū Bruxellis die 11. Aug. 1573. & subscriptum. de VVitte.

Simili Privilegio cautū est Ioanni Bello Bibliopola Antuerpiensi, nec quis Typographus aut Bibliopola, vel alius cuiuscunque is fuerit conditionis, idem Opus in Hæreditarijs ditionibus Philippi Regis nostri, intra quinquennium imprimat, alibi impressum distrahat; Præuicatori dupla in mulctam constituta, Fisco, Denunciatori, & eidem Bello applicanda. Actum Bruxellis 29. Iulij 1573. Subscriptis.

I. de la Torre.

In

4. 42.
6. 90.
30.
3. 138.
7. 121.
100.
73.
69.
4.
In selectas clarorum viorum epi-
stolas, M. Augustini Viscauij
Mechliniensis Epigramma.

Splendida doctorum non emoritura resulget

Gloria, perpetuo laudis honore micans.

Et breuior cursus quanquam sit metaq; vitæ,

Lubricus ambiguus passibus erret homo:

Fama tamen superest post busta voracia, nomen

Astra petens longos viuere datq; dies.

Nobile quos inter poscunt sibi iure trophæum,

Qui studijs linguas perpoliere suis.

His sine nam rerum dono pulcerrima diuim

Cognitio queat haud obtinuisse decus.

Miratur Bembum patriæ ergo sera decorem

Posteritas, raris annumeratq; viris.

Cuius ab ore fluit Latij, ceu fonte, venusta

Mellifluo phrasis & plena lepore cadens.

Ac Sadoleti memori præconia voce

Cantat, & eloquij flumina magna stupet.

Purpurei titulis effulsit vterque Senatus,

Digna q; virtutis præmia clarus habet.

Longolij nec ijs cedit bene sermo disertus,

Omnimoda cultus fertilitate scatens.

Quem si fata virum seruassent impia, Tulli

Principis eloquij victa loquela foret.

Gaudet

*Gaudet & illorum proles inscribier albo
Aldina, egregium mente referq; patrem
Atque coronatum simul adderet esse laborem,
Hoc Verrepai quem super addit opus.
Qui studijs semper Iuuenum prodesse laborat,
Et quacunque valet parte iuuare, iuuat.
Antuerpia.*

*Ad studiosum Lectorem Adrianus
Scherenbergius Antuerpien.*

*Qui cupis e varijs blandos decerpere flores,
Spirantes hortis captareq; naribus auras,
Huc ades, hunc vigili cito perlege mente Libellu,
Perdocti Symonis opus, tibi protinus ora
Barbara formabit rudis ac mage lingua latinus.
Ipsa sonos referet, verborum sorde repulsa;
Incertumq; reget calamus; nec epistola mendis
Vlla scatere potest, horum vestigia cure
Carpere si fuerit: breuitas & tædia peller.
Grata dabit largum multo & cū fœnore fructu
Lectio, nec multos sit consuluisse necessum
Auctores, præsens tibi suggerit optima Codex.*

FINIS.

LIBER

I LIBER PRIMVS

Leo x. Carolo Hispaniæ
Regi.

E tua tam egregia in nos voluntate, ago tibi, quas debeo gratias: hoc est maximas atque amplissimas: spondeoq; me eius rei memoriam meo ex animo nunquam delaturum: daturum autem operam, vt parum in me voluntatem persimilemq; semper experiare ijs in rebus, quæ ad dignitatem tuam, vel sustinendam vel amplificandâ pertinebunt: Dat. XIII. Kal. Mart. M. D. xviii. Anno quarto. Roma.

P. Bæbus
epist. pō
tificiarū.
lib. 14.

Ant. Perrenoto Episc. Atrebatensi.

Cum scriberem ad patrem tuum clarissimum virum, mandavi tabellario, vt meis verbis tecum accuratius loqueretur. Ego, quod ad me attinet, amorem eum conseruo, quem iam ab eo congressu, quo ad Nicæam primum vnâ fuimus erga te suscepī. Tu si pari erga me voluntate fueris, non solum meæ expectationi satisfacies, sed humanitati etiam constabis tuæ. Vale. Carpentoracti. V. Idus Nouemb. M. D. xlv.

Tac. Sacerdolerus
epist. lib.
13.

B

Leuino

Leuino Torrentio, Leodium.

P. Manu-
rius li. 5.
epistol.

*Leodiensem Episcopum, de quo multi multa
narrant omnia præclara, summoq; digna princi-
pe, siquid habeo artis aut facultatis, ornabo
laudibus: sin, quod suscipiam, præstare non lice-
bit, amabit ille tamen, vt opinor, voluntatem.
Tu me interim, de meliore, vt ille inquit, nota,
commendabis, eiusq; in me beneuolentiam, si qua
est, ea qua apud illū vales gratia, fouebis. Vale.
nosq; sæpe litteris, si otium est, saluta. Venetijs.*

Leo X. Maximil. Mediolanensem duci.

Bemb.
Pont.
epist.
lib. 9.

*Proficiscitur Mediolanum is, cui has ad te
litteras dedi, abs te petiturus, vt sibi emere istic
liceat thoracas ferreos quater mille, quibus nostri
pedites vti possint. Qua in re te hortor, des ei at-
que commodos, non id modo, vt emere thoracas il-
los: sed etiam vt sine portorij solutione educere
de tua ditione possit. Datum quarto Kalendas
August. Anno secundo. Roma.*

M. Ant. Mureto. Patauium.

Manu-
rius li. 3.

*O mi Murete, quot me premunt onera, qui-
bus angor curis: accedit imbecillitas valetudi-
nis, quam, do equidem operam, vt omnino tuear
ac sustentem: sed vacillare interdum necesse est:
ita multa incurrunt in nos, qua nec vitare licet;
nec sumus ad sustinendum pares: tu me: tuus
amor,*

amor, tua virtus multum leuat. Vale. ante solis ortum albescente die. Nonis Sept. quo me die discedere cogitantem, noua res detinuit.

Leo X. Franc. Marchioni Mantuæ.

Quoniam ad sacra conficienda, precesque diuinas celebrandas, cantore mihi opus est, qui grauiore voce concinet; velim si tibi incommodum non est, vt ad me Michaellem Lucensem cantorem tuum mittas: vt eo nostris in sacris atque templo, quod est omnium celeberrimum, atq; sanctissimum, communemq; totius orbis terrarum pietatem & lætitiā continet, vti possim. Datum tertio Kalend. August. Anno secundo. Roma.

Bemb.
Pont.
epist.
lib. 9.

M. Ant. Nattæ. Mantuam.

De rebus meis, de valetudine, de studijs, exigit omnino amicitia nostra, vt aliquid significem: sed neque nunc satis otij suppetit, neque, vt verè dicam libenter scribo, quæ tu non libenter legas: meliora tamen omnia paucis diebus fore videbuntur: itaque vberiores à me litteras exspectato. Hæc distaui propter multos districtus negotijs, animo curis impedito. Liber tuus prope diem prælo committeretur, & diligenter emendabitur. Vale.

Manutius li. 3.

Herculi Strotio Ferrariam. S.

Cenant mihi heri cum fratre tuo, reddita

B 2

sunt

Bembus
lib. 3. e-
pist.
Familia-
rium.

sunt abs te litteræ, perbreues illæ quidem; uti
cum hominis occupatissimi, tum cui nihil esset fe-
rè, quod scriberes, præter salutem. Scripsisti ta-
men, atque ita scripsisti, ut amore erga me tuo,
tuamque beneuolentia, pagella etiam ipsa redunda-
ret. Itaque valde te amo; quod des operam, ut
esse me tibi quam carissimum, non dictis tan-
tum, sed etiam codicillis intelligam. Vale. XIII.
Kal. Nou. M. D. II. De Strotiano tuo.

Seb. Leoni Cordubensi. Romam.

Manuti-
us lib. 4.

Nicolaus Nathaelus egregiè moratus ado-
lescens magnos in latinis litteris progressus à dis-
cessu tuo fecit; Is cum mihi per se carus est, tum
eo magis, quod de te sæpè loquitur amantissimè,
tuamque erga se, patremque suum, insigni probitate
atque doctrina virum, perpetuam benignitatem
sic in ore habet, ut eius memoriam nunquam si-
nat intermitteri. Romæ te nunc esse, tantum abest
ut doleam, ut etiam summè gratuler. Vale.

Leo x. Laurentio Maluitio.

Bemb.
li. 4. Pöt.

Excusationem tuam, qua mecum per litteras
uteris, de tuo ad nos aduentu, eatenus admitto,
ut te bono in me animo esse planè existimem; Vo-
lo autem, & tibi mando, ut reiectis omnibus im-
pedimentis Romam venias. Ceterum ad eas lit-
teras, quas hac de re tota, magistratui Bononiæ
dedi,

dedi, te referes; quæq; tibi is meo nomine mandauerit, sine ulla tergiversatione aut mora.
Dat. XVIII. Kal. Sept. M. D. XIII.

Antonio Rolando. Lutetiam.

Turnebus, vt me plurimum diligit, quod certe mutuo faciet, exopto. Plurimum mihi tribuat, quod litteræ tuæ significant, non postulo. Quid enim ego sum? aut si esse aliquid videor, præ illo tamen quid sum? Ille est, cui iure omnia tribuantur: qui iam peruenerit eo, quo nobis aspirare non licet. Saluta eum meis verbis, cum veterimo amico meo, spectatæ virtutis & industrie viro, Carolo Stephano. Te Lutetiam vocarunt tua studia: quare contende, vt quam celerrimè consequaris, quo cōsilio Lutetiam petiisti. Vale.

Manutius li. 5.

Petro Bembo.

Egidium Cardinalem minus commodè vale, mihi valde molestum est. Amo enim hominè maiorem in modum. Nam cum omni eximia virtute, & humanitate præditus est, tum & mihi & tibi semper fuit amicissimus: in tanta autem penuria nostri temporis virorum talium, & amandus & colendus nobis præcipuè est; Ei vt plurimam dicas meis verbis salutem, itemq; nuncies, ad eum me scripturum fuisse, nisi valetudini eius parcendum esse duxissem, vehementer te rogo;

Sadole-
tus lib. 1.

B 3

Vale

Vale mi carissime & suauissime Bembus, nosque
quod facis dilige. Carpetorasti. M. D. XXVIII.

Leo X. Iano Parrhasio.

Bembus
lib. 10.
Pont.

Cum id magnopere optem, ut Romanus litte-
rarum ludus a praestantissimis doctoribus exer-
ceatur, ut ij qui se bonis artibus dediderunt ex
ea re fructus vberrimos percipiant: de tua in stu-
dijs mitioribus doctrina certior factus ad ea pu-
blice docenda Romae te sublegi, stipemq; tibi dari
iussi annis singulis ducentorum aureorum num-
mum. Quare volo ut ad urbem quamprimum
venias: libenti enim te animo atque paterno vi-
debo. Dat. tertio Cal. Octob. Anno II. Romae.

Egidio Cardinali S.

Bembus
lib. 6.
Famili.

Victorem Superantium Cubicularium Clemen-
tis, qui tibi has litteras reddidit, valde amo. Est
enim & eruditus, optimisq; artibus deditus, &
bonus plane iuuenis, ac summa probitate sum-
maq; modestia. Eum velim tua facilitate sic com-
plectare; ut mihi gratias agat, quod se in tuam
familiaritatem insinuarim. Id enim cupit maxi-
me. Gratum adolescentem, & officiosum, & tua
benevolentia dignum cognosces. Vale. Quarto-
decimo Cal. Quintiles. M. D. XXX. E No-
niano.

Ioanni Cochleo S.

Qua

Quæ scribis ad me de Ecclesijs istic desertis Iac. Sa-
 à cultu Dei, deq; concionibus aduersariorum no-
 doretus
 lib. II.
 strorum, periculisque omnibus quæ pijs & probis
 epistol.
 hominibus impendent: ita mihi acerba & luctuo-
 sa visa sunt, vt non audeam ea, tanquàm vul-
 nera animi mei, verbis refricare. Deum supplex
 oro, vt aliquando ipse benignioribus oculis nos
 respiciat, non enim iam vllis nostris in consilijs,
 sed in Domino sunt omnia, ad quem spes nostras pe-
 nitus habere conuersas debemus. Vale. Carpentor-
 acti: Pridie Idus Nouëbris. M. D. XXXIX.

Nicolao Prendilaquæ S.

Tarditatem in scribendo vel ad te, vel de te Bembus
 meam mihi molestam esse gaudeo: Video enim me lib. 4.
 amari abs te, cum vel meas litteras expetis, vel Famil.
 esse in meis scriptis memoriam aliquam de te no-
 stram cupis. Itaque tua ista expostulatione, quasi
 præterita à me nostræ necessitudinis, nihil mihi
 esse potuit iocundius. Ego verò post discessum
 istinc meum reditionemq; domum in multis occu-
 pationibus ferè semper sum versatus: vt scriben-
 di ad te, nullis præsertim de rebus, mihi otium
 non fuerit. Vale. Cal. Decemb. M. D. V. Venerijs.

Andræ Duditio, Patauium.

Quod me renocas ad consuetudinem tuam sti- Manuti-
 mulum scilicet currenti: sed mihi crede, non pla- us lib. 4.

B 4

ne

ne totus abs te discessi: neque te mihi prorsus eripiunt, aut eripient unquam locorum intervalla. absens tecum sum, tacitus loquor, & loquentem audio. sic lenitur imagine periucunda desiderium nostrum. quod cum ita sit, opera tamen studiosè dabitur, maturè ut excurram, quo ire necesse est, si meam fidem tueri volo, & quò tamen, quia disjungor à te, minimè libenter. Vale. Venetijs.

Bartholomeo Riccio S.

Bembus
lib 6, fa-
mil.

Gratus mihi tuarum litterarum sermo elegans & doctrinæ plenus fuit: quibus litteris grularis me à Paulo Tertio Pont. Max. in Cardinalium collegium, quos pōtīfices appellas, fuisse coaptatum. Tametsi tu quidem parcior multo continentiorq; debueras in me laudando esse. Sed tuæ te eloquentiæ flumen altum profectò atque latū, ut à ripa soluiſti, liberius rapidiusq; vexit; quàm oportebat. Qua de re maiores tibi gratias & nunc ago; & referam cum potero. Vale. Nono Calend. Iunias. M. D. XXXIX. Patauio.

Paulo Sadoletto S.

I. Sado-
letus. li.
17. epist.

Frater tuus mihi admodum satisfacit, seque exhibet & facilem & cupidum obtemperandi mihi: & certè (ut ætas illa est) nihil, aut admodum rarò delinquit. Spero de eo optimè. Sacrat us in suis studijs est assiduus: cæteri familiares bene habent.

habent. Nos hic in suauissimo otio viuimus: copia rerum abundemus (præterquam pecunie) pene omnium. Multum mihi tua ad Bembum placuerunt litteræ: ut, si homo es, magno animo dedere te debeas ad hoc latinè scribendarum epistolarum genus. Ad postremas tuas litteras nihil est quod rescribam amplius. Satis enim ad omnia arbitror responsum. Vale etiam atque etiam. V. Calend. Ianuarij. M. D. XXXV. Carp.

Lazaro Baifio Oratori Regis
Gallorum S.

Mitto ad te dialogos aliquot meos nuper quidem editos, verum à me partim iuvene, partim etiam adolescente confectos: ut quantum te amem, ex hoc possis cognoscere, quod eos ad te venire volo: i propere nudos: qui de re vestiaria tam luculenter conscripsisti. Mitto etiam eosdem alios, quos peto à te, ut per tuos tabellarios perferri mandes Lugdunum: desque negotium alicui tuorum vel amicorum, vel hospitum, qui Lugduni sunt: ut eos mittant Carpentoraacte Iacobo Sadoletto reddendos. Erit id mihi abs te supra, quam dici possit, gratum. III. Vale. Id. Iunias. M. D. XXX. Patavio.

Leo X. Ioanni Paulo Balioni.
Hortor te, atque abs te planè peto, vel si opus
B 5 est,

Bembus
lib. 6.
Fau.

Bembus
lib. 8.
Pont.

est, mando etiam: vt Sibiciani dominos fratres
 vlla molestia neque afficias ipse, neque affici per-
 mittas à tuis. Cures autem potius, desq; operam,
 vt eorum agri atque oppidula tuis à militibus
 tuta sint: quemadmodum quidem conuenit ea om-
 nia per te esse, quæ nostra sub tutela conquies-
 cunt. Id enim magnopere volo, vt eis fratribus
 negotium vlllo ab homine temere atq; iniuria ne
 adhibeatur. Quod si tibi ius eorum in bonis com-
 petit, dabo ipse operam, vt tibi quem vnice dili-
 go, modo id iuris via postules, non vi atque
 armis appetas, quamprimum, quàmque ampliter
 satisfas. Dat. VII. Cal. April. Anno secun-
 do. Roma.

Francisco Episcopo Agriensi S.

Sadole-
 tus lib. II.

Litteræ tuæ, quanquam tristioribus curis re-
 fertæ, me quoque iterum in eandem penè sollicitu-
 dinem et societatem mæroris attraxerunt: tamen
 in eo mihi fuerunt periucunda, quod magnum mihi
 dederunt testimonium tui erga me amoris: qui
 me potissimum delegisti, cum quo omnia quæ te
 angebant, cõmunicares. de qua re velim sic con-
 stituas, te neque fideliozem deligere potuisse quen-
 quam, neque amantiorem tui. Vale. Brodericum
 nostrum diem suum obiisse molestum mihi fuit:
 amicum certe hominem, & eundem virum bonum
 pruden-

prudentemq̃ amissimus. Iterum vale. Carpentoradi X. August. M. D. XL.

Carolo Vtenhouio S.

Iis in litteris mittendis, quibus ad *Erasmum* Bembus
lib. 6.
rescripsi, nulla celeritate te uti volo. Quicumque
primus te adierit, qui Basileam cogitet; is erit
aptissimus; cui eas litteras des. Nihil enim con-
tinent, præter id unum, eius de te commendatio-
nem magnum apud me pondus habuisse; idq̃ me
tibi rebus omnibus ostensurum. Amari me abs te
valde gaudeo. Cæterum quod petis, ut te destitu-
tum omni auxilio tuear; ego verò id non liben-
ter modo, sed etiam cum voluptate sum factururus;
si, quid illud sit, in quo mea vel ope vel beneuo-
lencia indigeas, quodq̃ me velis facere, abs te
cognoro. Vale. XVII. Calend. Maias. M. D.
XXIX. Patauio.

Paulo Sadoletto S.

Nos hic sat belle habemus: asperiores ali-
quanto sentimus hyemem, quàm in his regionibus
solita sit: annonæ & reliquis fructibus abundamus.
Frater tuus quotidie magis & moribus honestis quod videmus: & litteris, quod speramus, proficit. Sacratu-
s in officio est, commodamq̃ mihi præbet operam. Amici & familiares valent. Reliqua si qua sunt, à domesticis ad te scribi
copiose

Sadole-
to lib. 17.

copiose puto. Nigrum meum saluere plurimum iubeas velim: quem ego amo mediusfidius, & in medullis habeo: eius litteris non rescripsi, satis spatij non habens: & tamen nullam ei epistolam arbitror te internuntio futuram gratiorem. Carpentoracti. M. D. XXXV.

Torquato Bembo filio S.

Bembo
lib. 6. Fa.

Horologio è mea bibliotheca tibi allato, à quo experges fieri, qua hora voles, possis; te libenter vti, non moleste fero. Modò te id non intemperatè à somno auocet. Valetudinis enim tuæ curam te habere in primis volo. De tuorum studiorum ratione, nihil tibi mando nunc quidem; nisi vnum. Fac; vt in tuis, quas ad me das litteris, Ciceronem accuratius exprimas; moremquæ illius scribendi, verba, numeros, grauitatem, lenitatem, diligentius imitere. Hoc si feceris, omnia te asscetum putabo. Præceptori tuo multam salutem; Tufeto etiam. Vale Sextodecimo Calend. Februar. M. D. XLIII. Roma.

Leo X. Ioachimo Marchioni
Brandeburgensi.

Bembo
li. 3. Pöt.

Litteræ tuæ, quibus mihi de Pontificatu Maximo gratularis pergratæ mihi perquæ iucundæ fuerunt. Nam & tuum in remp. obsequium atque cultum, & in meipsum veterem obseruantiam

tiam & studium præ se tulerunt. Itaque si quid erit, in quo amplificare tua commoda tuamq̃ dignitatem possim, meam tibi operam in eo libentissimè polliceor. Quod autem mihi Ioannem Plancheselem iurisperitum procuratorem tuum doctum sanè hominem, & prudentē virum, & agendis rebus in primis idoneum diligenter commendas, facis & ex more boni Principis, & ex ipsius, ut mihi videtur, meritis. Quamobrem & complector iam illum libenter per me ipse, & posthac tua commendatione mihi erit etiam carior.

Dat. V. Non. Iul. Anno pri. Ro.

Francisco Vngaro Episcopo
Agriensi S.

Tuæ epistola longissimæ mihi forent suavissimæ. Nam quas accepi, perbreues mihi visæ sunt, tanta à me cum voluptate sunt lectæ. Qui si Romæ essem, lacefferem te crebro meis scriptis. Nunc longè gentium abssum, neque sanè mihi constat quod ad tempus sim in Urbem reuersurus: nam neque quicquam adhuc video quod me illuc attrahat, & multa sunt hîc quæ me detineant. Proinde scito, labare meum illud primum consilium Romam redeundi. Quicquid tamen egero, faciam te certiozem. Tu me uti diligas, Regique tuo meam & fidem offeras, & observantiam,

Brode-

Sadole-
tus li. II.

Brodericumq; plurimum meis verbis salutes, val
de te rogo. Carpentoraſti. VII. Idus Iulij. M.D.
XXXIX.

Mario Corrado, Brundusium.

Manuti-
us. lib.2.

Edidi iam commentarium in orationem pro
Sextio, & proximis diebus in epistolas ad Bru-
tum, & ad Quintum fratrem: quem tibi nunc
vtrunq; mitto, munusculum videlicet, vt ait ille
noster, leuidense: sed rem voluntate metieris,
maiora vellem, & fortasse possem: verum infir-
mitas corporis facit, vt labore debiliter: lippitu-
do autem, ne legere diutius liceat, aut scribere.
magnam etiam mihi temporis partem eripiunt
salutationes amicorum, magnam domestica nego-
tia: sexcenta præterea, quæ me à studijs auel-
lunt, sed feramus: humana sunt, nec præcipuè
nostra, sed communia cum multis. Tu me velim,
ames, & si par pari referre vis, amore non vul-
gari. Vale. Venetijs.

Lazaro Bonamico S.

Bernbus
lib.6.

Accepi heri tuas litteras Idibus Decembris
datas, cum prudentes illas quidem & graues, tum
ornato in primis, ac perpolitio stilo scriptas; tui
verò erga me amoris & beneuolentiæ non plenas
modo, sed me hercule etiam profluentes. Quibus
cum quid à me postules cognouerim; curabo sanè,
quoad

quoad fieri poterit; ne aut operam, aut studium,
aut diligentiam, aut certè amorem erga te meum,
aut etiam prudentiam, de qua scribis, si modo est
vlla in me prudentia, in eo moliendo, tractando,
conficiendo desideres. Longiorem epistolam ne fa-
ciam, multæ me occupationes impediunt. Ignosces
igitur breuitati litterarum: & valebis. Nono
Calend. Ianuar. M. D. XXVI. Rø.

Petro Bembo Cardinali S.

Florebellum meum tam humanè à te, tamq̃, Sadole-
ros li. 12,
liberaliter tractari, gratissimum est. Ego illum
iuuenem non mediocriter diligo: summaq̃ in spe
sum, fore eum huic seculo & suis temporibus or-
namento. In quo tua quoque laus non minima
futura est, quod ex domo atque ex disciplina, tale
ingenium prodeat. Is maximas tibi sæpenumero
apud me per litteras agit gratias. Quare eum ti-
bi ne commendo quidem, video enim minimè esse
id necesse. Hoc te scire volo: quidquid in eum co-
mitatis & beneuolentiæ tuæ contuleris, id me exi-
stimaturum, in me abs te collatum esse. Vale mi
charissime Bembe. Carp.

Io. Baptistæ Pignæ, Ferrariam.

Alphonso duce creato, gratulatus Ferra- Mant-
tius li. 5,
ria sum: quæ tum ex noui Principis eximia vir-
tute fructus capiet egregios: tum ipsa quoque
ad

ad omnem virtutem, eius, à quo regitur, exemplum secuta, diligentius incumbet, mores enim civitatis ex Principis moribus effinguntur, & ut ait Plato: Quæ apud eos, qui dominantur, studia vigent, eadem reliqui ciues amplectuntur, & colunt. Ergo florebunt in vestra civitate liberales disciplinae, ac debita iam pridem ingenuis artibus præmia persoluentur. quod equidem tua potissimum caussa doctissime Pigna magnopere gaudeo. Vale. Venerijs.

Leo X. Alfonso Duci Ferrariensium.

Rembus
li. 4. Pö.

Iacobum Sadoletum ciuem tuum, cuius egregia & fideli opera scribendis epistolis quotidie utor ob eius excellens atque præclarum ingenium, optimarumq; artium singularem doctrinam, & præstantem omni virtutum genere animum magnopere amo, facioq; sanè plurimi. Eius sororis vir Tadeus Gilinus cupit impetrare abs te magistratum aliquem tuis in locis, quem triëniū, aut biennium exerceat: ut & honestius eos dies traducere, & familiam suam alere facilius atque commodius possit. Itaque te non solum hortor, sed etiā rogo, velis præclari hominis, mihiq; carissimi propinquo prudenti, ut intelligo, viro, & virtute prædito satisfacere, qui tamen rem omnem desideriumq; suum tibi coram ipsemet diligentius

gentius explicabit. Dat. V. Id. Sept. Anno secundo. Roma.

Antonio Florebello suo S.

Mi Antoni, quando eos cursus cepisti, qui ad summam laudem deducere te possunt: perge porro atque enitere, ut spes nostra de te indies fiat erectior, magnumq; ex te accedat nostrae communi patriae ornamentum. Non eges tu quidem hortatione: sed tamen amor meus non patitur à me praetermitti, ne hoc officium quidem: ut te horter, & admoneam, ut instare atque urgere tantam gloriam ne cesses. Ego ita faueo tibi, ut filio: ita in tuis laudibus acquiesco, ut illis me quoq; existimem ornari. Quare si hoc animo fueris, ut & meam & tuam vicem tibi conandum atque elaborandum esse putes: non dubito quin ad summum honorem huius facultatis sis peruenturus. Vale. Ex hortis nostris, IIII. Non. Iun. M. D. XXXVI.

Sadole-
tus li. 16.

Damiano Lusitano S.

Delectatus magnopere sum litteris tuis: quae me tui cupidissimum de omni statu tuo erudierunt. Itaque gratulor te uxorem duxisse atque ita consulere posteritati voluisse. Quam tibi rem Deum Opt. Max. fortunare volo. De me quod scire optas, nihil possum dicere, praeter hoc unum, me

Bembus
lib 6.
Famili.

me in Cardinalium collegiū à Paulo tertio Pont.
 Max. non modo non petentem, sed ne cogitan-
 tem quidem ea dere quicquam, fuisse cooptatum.
 Nunc me cōparo, vt ad illum proficiscar, id enim
 me quàm primum facere vult. Te amantissimum
 mei esse, vt scribis, valde gaudeo. Idem de me tu
 vt cogites, exploratumq; habeas, à te peto. Resen-
 dij litteræ si venerint, erunt mihi gratæ. Vale.
 Nonis Aprilibus. M. D. XXXIX. Ve-
 netijs.

Francisco Episcopo Agriensi S.

Sadole-
 tus li. 11.

De rebus Turcicis nihil habeo quod placeat
 mihi ad te nunc scribere. Tu quò propior illis
 es, hoc melius nosse omnia potes. Nos illud time-
 mus, (in quo vtinam fallamur) ne iam de nobis
 ac Christiano nomine actū penè sit: ita laboramus
 intestinis externisque malis, nec quicquam firmi
 auxilij paratum nobis esse vlla ex parte cerni-
 mus: nisi quod in Deo vno sunt omnia. Sed hæc
 hætenus. Vina Gallicana te interdum optare,
 suaue admodum mihi est intelligere ex tuis lit-
 teris. Quod longè esset suauius, si te illorum pos-
 sem facere participem. Non enim mihi bibere il-
 la tam foret iucundū, quàm tecum bibere. Quod
 forsitan Romæ aliquando licebit vtriq; nostrum.
 Regi tuo optimo & clarissimo Principi pluri-
 mam

nam meis verbis salutem dic. Vale. Carpentoracti, IIII. Idus Octobris.

Carolo Sigonio, Patauium.

Patauij te nunc esse in celeberrimo Italia *Manutius li. 5.*
theatro ubi spectantur & notantur acerrimè
quidquid agas, quidquid dicas, & sæpè mihi nec
vnquam sine aliquo metu in mentem venit. si
sunt qui amant: omnia cupiunt, omnia timent.
Vides quo te in loco tua virtus, quanta omnium
expectatione, constituerit, nihil mediocre præ-
standum est: nec vt cum alijs, quibus te iam do-
ctrina, industriaq; antecelluisse omnes iudicant:
sed vt tecum ipse certes, teq; ipsum si licet vin-
cas, omniq; laudis genere cumules, elaborandum.
quæ cum ad quem scribam, considero, & cum mihi
singularem tuam rectissimis in studijs cupidita-
tem, ac diligentiam propono, mirificè lætor, nec
me tamen pœnitet hoc nostræ necessitudini tri-
buisse, vt ea legas à me scripta, quæ minimè ne-
cessaria duxerim. Vale, & si vacat scribe non ac-
curatè, sed vt ego nunc, quidquid in buccam, ne
pereat fructus nostrorum sermonum. Venetijs.

Iacobo Symoneta Cardinali S.

Iucundissimæ mihi litteræ tuæ. Iucundissimæ
solum? imò etiam salutares. Quòd enim te sal-
uum mihi & sospitem nunciarunt, per eas mihi

*Salote-
tius li. 14.*

quoque incolumitas est restituta: de qua re, & tibi gratulor, & mihi gaudeo: Deumq; supplē oro, ut te in optimo statu diutissime valere iubeat. In ijs quod tuam mihi opem & benevolentiam paratam semper ostendis, iamdiu est cum ego ita iudico, neminem me habere neque amicum, nec patronum, ad quem fidentius omni meo in negotio quam ad te ipsum confugere possim. Quamquam facis tu quidem secus, quam ceteri omnes. Alij enim prius pollicentur, quam quicquam præstant: tua beneficia liberalisque natura benemereri antè incipit, deinde etiam verbis benignitatis officia prosequitur. Sed hæc & mihi aliàs dicta sunt, & suis dicentur locis. Vale. & me, quod facis, dilige. Carpentoracti, V. Calend. Octobris. M. D. XXXIX.

Venetias

Bernardo Bembo patri S.

Bembo
lib. 1. f. 2.

Messanam venimus ad quartū nonas Maias, navigatione vsi perincommoda: quod via, cum discedens à te, pedibus me facturum putarem, mutavi consilium cum essem Neapoli, propter hospitiorum infrequentiam; tum hospitia ab omnibus rebus imparatissima. Itaque nauiculam acti, decimo die Siciliam tetigimus nauseantes. Sed abster sit nobis omnem molestiam, Constanti-

ni

ni Lascaris humanissima cōgressio. Qui nos excep-
 pit libentissime, & liberaliter est pollicitus. Idq̃
 re præstat. Erudimur enim mira ipsius diligen-
 tia, tum amore prope paterno. Omnino nihil illo
 sene humanius, nihil sanctius. Reliqua etiam om-
 nia satis ex sententia. Vrbs præclaro loco posita
 ad mare, portu amplo atque tutissimo. Aeris mi-
 ra tēperies. Annona rerum ad victum omnium,
 cum vilis, tum luculenta. Quæ tibi nota esse vo-
 lui, ut consideres, nos hic, etiam cum voluptate
 futuros. Helenæ matri meæ multam salutem, &
 Carolo fratri, & Antonia sorori. Vale mi pater
 optime atque optatissime. Tertio Kalen. Iunias.
 M. CCCC. XCII. Messana.

Paulo Sadoletto S.

De tuo aduentu ad nos, quod te paratum ad
 veniendum ostendis, mihi valde gratum. Farne-
 sius mihi certè confirmavit, se tibi successorem hoc
 Septēbri mense omnino missurum esse: quapropter
 Octobri in viam dare te poteris. Equidem avidè
 te expecto, cum propter alia multa, tum ut de
 committenda tibi Ecclesia summum consilium ca-
 piamus. Ego enim Paule iam nec honores, nec il-
 lum statum vitæ in quo splendor sit aut digni-
 tas, sed tantum quietem, & silentium, & otium
 his meis extremis annis peto. Quod non possum
 C 3 quidem

Sadole-
 tus lib. 17.

quidem adipisci in presentia, ob ea impedimenta
quæ tu nosti. Veruntamen non absim longè ab
hac spe, consultū aliquando fore rationibus meis,
quæ ad hoc genus vitæ cuncta respiciunt: qua de
re tota, cum veneris, deliberabimus. Tu fac ut
valeas. Romæ VI. Id. Iun. M. D. XLVI.

Leo X. Sigismundo Gonzagæ
Cardinali Mantuano.

Bembus
lib. 4.
Pont.

Redditæ mihi sunt abs te litteræ, grata illæ
quidem & optatæ, utpote amore illo tuo verè
fraterno plenissimæ: sed tamen quæ mihi volup-
tatem illam, quam ex tuis litteris capere soleo,
magna ex parte imminutam attulerunt. Signifi-
cabant enim te in quartanam incidisse. Itaque pu-
guit me, ut sanè debuit, incommodum valetudi-
nis tuæ, quæ mihi curæ est æquè, atque ipsa mea.
Hortor autem te, vel potius abs te quæso & peto,
ut omnem curam & diligentiam adhibeas, ut
quàm celerrimè conualescas: ut integra vale-
tudine & corpore bene confirmato ad urbem at-
que ad nos, qui te videre atque amplecti cupi-
mus reuerti possis: quod tamen efficies commodo
tuo. Interea volo tibi persuadeas, res tuas, easque
omnia, quæ ad dignitatem tuam pertinent, curæ
mihi & cordi fore. Cæterum Franciscum Mar-
chionem Mantuæ fratrem tuum, qui à me vnicè
diligitur,

diligitur, si saluere iusseris, erit mihi gratum.
Datum XVII. Calen. Octob. M. D. XIII.
Anno primo. Roma.

Gulielmo Duci Bauariæ
S. P. D.

Nunciatum est nobis fratrem tibi decessisse Sadole-
tus lib. 4.
ornatissimum, atque nobilissimum: quod mihi au-
ditu sanè quàm molestum fuit. Amaui enim il-
lum semper tecum vnà, dignissimumq; illo loco &
honore iudicaui. Quod si de tua virtute & sa-
pientia non eam habere opinionem, quam certè
habeo, aggrederer fortasse aliquid ad te consolan-
dum: exponendisq; rationibus quare tu hunc ca-
sum animo æquo ferre deberes, leuare dolorem
tuum adniterer. Sed cùm tu aliorum consilijs nō
indigeas, magisq; ipse ad consilium alijs dandum
sis paratus, supersedebo hoc genere orationis. Tan-
tum te hortabor, vt animum illum, illamq; pru-
dentiam, quam in cæteris rebus eximiam præ-
stas, eandem in hac quoque re adhibere meditere:
vt omnes homines intelligant, nihil tibi deesse,
quò minus & in secundis rebus, & in aduersis par-
& perfecta vndique & virtus sit, & constantia
tua. Iterum & sapius vale. Rome, XVII. Cal.
Augusti, M. D. XLV.

C 4

Reginaldo

Reginaldo Polo Cardinali S.

Bembus
lib. 5.
Farnil.

Dolebam antea te à nobis discessisse: cum tamen esset spes aliquando reuersurum. Nunc autem cum te Paulus Pont. Max. in amplissimum Cardinalium ordinem legerit: neque posthac his in locis te videndi facultatem mihi datum iri vllam putem: lator tamen tuam virtutem ea dignitate auctam & honestatam fuisse; quam te posse consequi, incredibili Pauli prudentia iudicioq; freti, sperabamus. Qua de re tibi verè atque magnopere gratulor: utq; perpetuæ solidæq; voluptati tibi sit iste magistratus, quaeso & opto. Ac meum quidem tui absentis desiderium nostra necessitudinis memoria facile solabor. Tu verò longe ornatior atque illustrior factus, non Italianam modo; sed Britanniam etiam tuam, atque ipsum celi verticem tuarum laudum splendore fac impleas. Vale. Tertio Calen. Ianuarias. M. D. XXXVI. Patauio.

M. Antonio Mureto,
Patauium.

Manu-
tius li. 3.

Filiolum meum Hieronymum nondum quinquennem, Aldo parem ingenio, valetudine firmiorem, mandare Epidaurum ad hominem eruditum, meiq; peramantem, Paulum Bosium, cogitabam. ibi moribus, & primis litteris imbuetur.

nam

nam ego me ad hæc humilia dimittere nullo modo possum. Quid præterea? nihil scilicet: imò aliquid. Scribe, amabo te, mi Murete, ut institueris, quàm sapiissime. me hercule, è summis atq; assiduus, non modo negotijs, verum etiam curis, tantum in tuarum epistolarum & suauitate conquiesco. atque etiam, dum ipse ad te scribo, quia te mihi præsentem statuo, mutuūque inter nos sermonem fingo, incredibili voluptate perfundor. Vale. Venetijs. Hercules meus, quia festus hodiernus dies est, abest. ideo hæc mea manu, decies interpellatus, exaravi.

Venetias

Valerio Superchio S.

De tuo in patris mei curanda valetudine studio, quid tibi agam gratias? quas neque tu exigis; neque ego satis idoneas habeo pro tuis maximis officijs; quæ voluntatem in eo meam exequare vlllo modo possint. Sed tamen ago, eoq; maiores atque iustiores; quod te intellexi ex illius valetudine aequè suspensum fuisse; ac quenquam meorum. De Patauinis medicis nihil est sane desideratum: omnia enim prope diuinæ curationis officia diligentissimè præstiterunt. Itaque cum patri adfuissem octo continuos dies, eo iam conualecente Patauio discessi, equidem non sine lacrymis.

Bembus
lib. 3. fam.
mil.

crymū. Dī mihi illum seruent, patrem optimū & suauissimū, & mihi mea vita cariorem. Puto nunc ei rectē esse. Nostri Principes te salutant. Vale. VI. Calen. Decemb. M. D. VI. Urbino.

Nicolao Rodulpho S. R. E.
Cardinali S.

Sadole-
tus li. 14.

Non sum oblitus, nec verò vnquam obliuiscar, quibus me officijs & beneuolentiæ significationibus profectus fueris, cū proximē Romam veni: quo quidem tempore non prius penē pedem in vrbe, quā in tuis beneficijs posui. Cura enim potissimum ac diligentia tua domum egregiē instructam atque ornatam ipso meo ingressu statim sum nactus. Quæ tua bonitas ac liberalitas altius mihi tum hæsit, quā vt facile sit verbis explicare. Non enim is sum, qui meum commodum magis, quā ipsius commodi autorem amem. Fontem enim beneficiorum magis specto, quā ipsa beneficia: qui quidem fons amor est. Eundem igitur in me animum tuum si conseruaueris, Rodulphe humanissime, gratissimo omnium & operatissimo beneficio me affeceris. Sed ne multis, totum me tibi & tuæ fidei beneuolentiæque dedo atque commendo. Vale.

Vale. Idibus Ianuar. M. D. XXXIX.
Carpentoracti.

Dionysio Monstrolienti,
Patauium.

Neque negare audeo tibi homini eruditissimo, cuius ego plurimi semper amicitiam feci, neque, si pollicear, praestare possim id, quod à me petis. premor enim domesticis oneribus, & typographiae cura, sic mehercule, vix ut sustineam. vacuae tantum ab opere mihi relinquuntur horae vespertinae: sed eo tempore, tum defatigatus laboribus, ac fractus, quietem quæro necessariam, tum verò succedit oculorum dolor, isque ita grauis, ut non modo legere, aut commentari, sed nec domesticos audire sine magna molestia possim. ita nobis traducitur dies, atque adeo noctis maior pene pars. non enim prius hac leuamur capitis grauedine, quàm sol, medio iam Antipodum orbe decurso, incipit ad nos recurrere: & in ortu suo demum valetudinem mihi, alacritatemque restituit. Vale.

Mann-
tius li. 4.

Antonio Perrenoto, Episcopo
Atrebatensi S.

Ioannes Ioachinus Vaulxi dominus per-
antiquus est amicus meus, & quidem maxi-
mè intimus. Eius ego virtutem & inge-
nium

Bembus
lib. 6.
Famili.

nium excellens atque in omni vita genere singularem industriam feci semper, facioque sane plurimi. Qui cum clarissimi illustrissimique viri patris tui patrocini magnopere indigeat: potest abs te diligentissime: ut Ioacchini causam, quam cum Imperatore habet, ei commendes: atque ita commendes: ut quod illi multos iam annos a fisco Mediolanensi debetur, consequi aliquando tandem possit: ne Imperatoris aequitas; quam quidem unam eius virtutem omnium maximam omnes homines experiuntur, atque in coelum ferunt; sibi uni semper sit desideranda. Id si feceris; ad tua priora erga me merita magnus cumulus accedet. Vale. Patri tuo multam salutem. Sexto Kalen. Octobres. M.D.XXXIX. Patavio.

Ambrosio Cathar. Polito S.

Sadoletus li. 14.

Non potui perferre diutius desiderium tui, quin sciscitarer ex te per litteras, quid ageres rerum, quod tamen aequius fuerat me cognoscere ex tuis litteris, tuaeque in illis erga me benevolentiae habere testimonium: nec tamen puto me totum tibi ex animo effluxisse. Et si enim habes patronum eiusmodi, prae cuius ingenio, virtute, elegantia, nos tibi sordere videamur: tamen ut ille praestantia & gravitate dignitatis suae superbum

perbum te aduersum nos reddere potuit: sic humanitate idem & comitate, qua singulari est praeditus, docere te debuit, non esse absentium amicorum memoriam deponendam. Sed iam serio, mi Catharine: cupio vehementer audire quid agas. In studijs te esse arbitror: quod iam aliud tibi est negotium? Veruntamen si mihi aliquando indicasses, quæ tibi opera nunc sint in manibus, valde mihi rem gratam mediusfidius fecisses. Vale.

Iacobo Grifolo
Romam

Litteras, quam valde me amas, tam saepe mittes. nam & otij puto te habere, quantum velis, & argumentum Romæ viuenti deesse non potest, mihi vtrunque minus est. magnus enim districtus occupationibus, temporis ad scribendum non habeo satis: argumentum autem vnde sumam, cum omnium, qui hic sumus, ea ratio sit, vt rerum nouarum, si quid alicunde ad nos affluxit, de eo nec scribere, nec loqui sine graui periculo possimus? Relinquitur, vt priuatis de rebus possim scribere. sed hoc quoque genus vereor ne me deficiat. raro enim solet accidere, quod scriptione dignum sit. Quapropter, quoties ita eueniet, vt à negotijs liceat discedere, properabo statim

Manutius lib. 5.

statim^a ad epistolas, quod eo libentius faciam,
 si tu mihi sententiam scribendi aliquam dabis:
 sin minus, inanes tamen potius, quàm nullas,
 mittam. Vale. Venetijs.

Michaeli Turriano, Cenetensi
 Episcopo, Cenetam.

Manuti-
 us. lib. 4.

Angebar animi, nec fieri quicquam posse me
 vno miseriùs opinabar: ita multa hoc anno præ-
 ter expectationem, prorsus aduersa meis ra-
 tionibus, obtigerant: fratris primum aman-
 tissimi, deinde filioli suauissimi interitus, vxor-
 is morbus, inualetudo mea, rei familiaris in-
 commoda, quàm facile, nullo pene strepitu, re-
 rum mearum conuersus orbis est. de fratre, &
 filio iam fero moderatius, vel quod, ut solet,
 medetur dies, vel quia, quod æterna lege Deus
 constituit, id abrogare velle non solum iniusti-
 tia, verum etiam imprudentiæ videtur esse.
 vxor conualuit: ego satis firmus. domestica ve-
 rò damna, quæ sarciri vix vnquam arbitra-
 bar posse, facile compensat amor in me tuus, cu-
 ius mihi recordatio molestias omnes diluit. Va-
 le. Venetijs.

Regi

Reginaldo Polo S.

*Etsi summis totius corporis doloribus oppressus, dubia spe vitæ spiritum misere auco, fecit tamen summum meum & perpetuum de te iudicium, ut hos cruciatus nescio quò modo frangerē, dum supremo hoc litterarū munere ad te perfungor. Nam postridie, quàm ad te scripsi, sa-
xissima me febris arripuit, quæ ita me hoc tri-
dum torisit, ut nihil unquam acerbius in vita
sim perpeffus: scilicet quasi diuinarem ita fu-
turum, volui quemadmodum tibi proficiscenti
ostenderam, ut bibliotheca mea omnis tibi obue-
niret, si quid mihi in ea, quam adornabam, pe-
regrinatione accidisset. Verum ut vides, pro-
pius erat, quàm arbitraremur summus ille no-
ster dies. Peto igitur abs te per amicitiam no-
stram, quam ad summum peruenisse existimo, ut
mortuo mihi memoriam benevolentiamq̃, quam
necessitudo nostra postulat, humaniter ac piè
præstes. Da operam ut valeas: & Paccæo meis
verbis salutem impertias plurimam. Vale. Pa-
tauij. VIII. Calen. Septemb. cum die ab hoc
decimo ex hac vita decederet. Anno Do-
mini, M. D. xxii. ætatis suæ, Anno
xxxxiiii.*

Chri-
stoph.
Longo-
lius li. 4.
epist.

Pata-

Patauium.

Petro Barotio Episcopo

Patauino S.

Bembus
lib. 2. Fa.

Peto à te; ne me putes obliuione tui, rariùs ad te scribere, quam sim solitus. Qui enim fieri potest; ut, (qui etiam illorum bene memini, quibus paulum debeo) tui, cui omnia debeo, mihi memoriam subripiat, aut tempus ullum, aut ullus casus? Sed (ita me dii ament) tam multa me negotia vndique, tam crebræ vnde rerum, hoc in Prodominatu, propter eum, qui nondum eferbuit, tumultum bellorum circumsēpiunt; vt, plane mihi, neque punctum quidem vllum temporis vacuum à reip. muneribus concedatur. Caeterum, quoniam mea multum interest, habere me rerum Patauinarum historias; te etiam atque etiam rogo; vt, si tu eas habes, des Vanotio meo mihi mittendas: si non habes, & scis vbi sint; mandes alicui tuorum, vt mihi eas quaerat tantisper, quo ad perlegam. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale. Quarto Non. Febr. MII D. Ferraria.

Andreæ Duditi

Patauium

Manuti-
us lib. 4.

Optime Duditi, quid tibi, obsecro, in mentem venit? nostra ne imagine tuum putas cubiculum ornari posse. pudet me studij tui: & erubui,

erubui, mihi crede, cum hanc partem legerem litterarum tuarum. nec tamen, quia tuam facile cupiditatem intelligo, deesse tibi possim, & cæpta res est, & agitur, ut video, satis diligenter: quæ cum erit absoluta, mittetur ilicò ad te. ac vellem, posset artifex eodem penicillo animum in te meum vna cum vultu exprimere: non dubitarem, quin hanc tu multo magis imaginem diligeres. non necesse est, inquires, libenter credo: & quod ita sit, acceptum refero tue humanitati, quæ mihi à te impetrat id, quod meritis, aut officijs consequi nondum potui. His diebus facultatem ad te scribendi permolestæ occupationes eripuerunt. ignosce: & puta, nunquam abduci meam ab officio voluntatem, licet opera non extet. Vale.

Bononiam.

Andræ Alciato Inreconsulto S.

Gratulatio de Cardinalatu meo tua valde mihi grata & iocunda accidit. Tamen si tu in recensendis tuæ laetitiae causis, longius proueheris; quam à me agnosci possit te non decipi. Sed est eiusmodi lapsus non perferendus modo; verum etiam amplectendus. Amoris enim abundantia provenit: quæ quò maior est; eo minus rectè indicat. Et more autem nihil est homini datum
Bembus
lib 6.

D

suauius,

suavius, nihil fructuosius. Itaque de officio isto tuo elegantissimisq; tuis atque humanissimis litteris valde me hercule te amo. Mea verò hæc, de qua letaris, dignitas erit mihi etiam iocundior: si in te ornando asferre aliquid poterit; quo meus erga te amor cum tibi, tum reliquis hominibus esse notior atque testatior possit. Quamquam ea tua excellens præclaraque doctrina, ea sunt tuæ plurimæ præstantissimæq; virtutes; ut alienæ opis minimè omnium egeas. Vale. Decimo Kalen. Maias. M. D. XXXIX.

Laurentio Gambaræ,
Patauium.

Manu-
tius li. 4.

Basilij Zanchij, poetæ summi, hominisque non vulgariter eruditi, miserabilis, & indignissimus interitus hilaritatem mihi prorsus omnem eripuit. quem enim donare summis præmijs ob excellentem virtutem, decorare honoribus ob singularem integritatem, atq; innocentiam æquum fuit, eum tam ignominiosè vexatum, tam acerbè, tam crudeliter extinctum, quis non ferat iniquissimè? equidem, ut audiui, etiam dolore tuo maximopere dolui. nam & vixistis vna semper coniunctissimè, alter alteri egregiè carus: & fuit uterq; vestrum ad poeticam facultatem natura propensus, ac mirè factus, ingenio vero ita pares,

res, ut cum nemo tam bonus poeta sit, quin vobis primas in componendis versibus partes tribuat. quam confessionem etiam ab inuitis exprimit poematum comparatio: vter tamen utri præstet, inondum satis iudicare quisquam possit. Vale. Venetijs.

Leo X. Hadriano Episcopo Dertulensi,
(In Pontif. successori.

Bernb. II.
15. Pöt.

Quod tuis ad me perhumaniter scriptis litteris significauisti, molestissimam tibi fuisse eorum hominum audaciam, qui aperto bello in reip. loca inuadere, eaq. diripere sunt aggressi: de eo etiam legatorum meorum litteris fiebam certior. Equidem valde consolor, cum te hominem & prudentem & grauem, & magna apud Carolum regem auctoritate non æquissimo animo ferre sentio hanc indignitatem mederi que cupere Reipub. vulneri, non illi quidem magno aut introrsum adacto, sed tamen vulneri, quod sanari sine Regis tui curatione prope non potest. Itaque cum te de tuo in Remp. optimo amantissimoque animo, quem & mihi & meis interpretibus ostendisti, vehementer laudo: tum hortor, ut quod laudabiliter cepisti suadere Regi, ut nobis suppetias ferat, idem insistas pergasq. tandiu facere, dum audacissimi hostes nostri suarum impressionum pœnas luant.

D 2

Totam

Totam igitur reipub. causam, vel ipsam potius
remp. tibi commendo maiorem in modum. Dat.
XII. Cal. April. M. D. XVII. Anno V.
Romæ.

Dionysio Cardinali S.
Marcelli S.

Sadole-
tus lib. 13.

Contigit mihi in te, quod haud scio an nemini,
ut cum te luxissem mortuum, repente nec opinato
nuntio tuæ salutis & incolumitatis, ex summo
dolore ad summam læticiam traducerer. Sic enim
fuerat ad me scriptum, te contracto in Hetruria
morbo, in oppido Luca opinor, graviter ægrotum,
delatum Florentiam, post aliquantum temporis
diem extremum tuum obiisse: quæ res animum
meum valde perturbabat. Nam cum propter in-
signem benevolentiam, qua te sum complexus, &
quæ est cum amicitia nostræ, tum tuis virtuti-
bus debita: tum verò etiam, quòd breui tempo-
re post meum à vobis digressum, multis ex nostro
ordine clarissimis viris, eisdemque mihi amicissi-
mis, & me, & remp. fortuna spoliaret: mihi tua
mors cumulum maximum attulisset doloris, nisi
meliora Deus de utroque nostrum constituens,
& tibi salutem, nobis quidem peroptatam, red-
didisset: & mihi molestiam ac mœrorem abster-
fis-

sisset. Cui quidem Deo omnipotenti & immortalis maximas (viti debeo) & meritas gratias ago. Vale.

Octauiano Ferrario,
Mediolanum.

Κακοσώμαχοι sumus, & cruditate laboramus: Manutius lib. 5.
id quidem à pueritia: sed audit vitium asiduus litterarum vsus: quo adempto, quæ nobis, qui vulgaria contemnimus, delectatio, vel potius quæ vita superest? quare ignosce, si mihi non impero: quod ne tu quidem, opinor, facias. quæsitum inter medicos est, ecquid adiuventi aquæ sulphureæ potus asferre posset. variè sentientibus, recusavi, ne, quod aiunt, de sorte etiam in dubium venirem. de gutta capiti instillanda sermo fuit. ne hoc quidem placuit: ne memoriam periclitarer. ventum denique ad victus rationem, præbui me facillimum, quidquid vellent. in primis radicem probarunt, quæ irios vocatur: quam condiri apud vos egregiè fertur: eam igitur, quod tuo commodo fiat, velim perquiras, inuentamq; & mediocri vasculo diligenter inclusam, cures aliqua ratione perferendam. quidquid erogaueris, bona fide, cui voles, numerabitur. Vale. Patavij.

D 3

Leo

SELECT. EPIST.
Leo. X. Carolo Hispanie
Regi.

Bembus
lib. 16.
Pont.

Gratissimus mihi nuntius is fuit, qui te Morinorum è littoribus in Hispaniam transmittentem idonea tempestate soluisse me certior fecit. Confido enim te iam traiecisse: atque in tua illa regna, quæ te diu videre concupuerunt, saluum sospitemque peruenisse. Quibus à Regnis multa tibi, multa Reip. Christianæ utilia spero fore. Itaque ea de nauigatione tua, si modo recte confecta est, valde lætor: quemadmodum de legatis meis cognoscēs: qui tibi meis verbis plurimam salutem dicent. Ii tibi etiam significabunt me bellum id, quod Franciscus Maria mihi Reiquepu. intulerat, sedauisse. Quod eo libentius feci, ut sumendo in Turcas bello dare operam aliquando mihi liceat. Quam ad rem te hortor, cogitationes omnes conuertas tuas: ut communi consilio & cura agere iuuareque Remp. possimus. Non. Nouemb. Anno quinto, Roma.

Ioan. Toletano Episcopo
Burgensi. S. R. E.,
Card. S.

Sadoletus
lib. 5.

Longum interuallum est, cum litteras ad te dedi nullas. Quod accidit, non remissio-

ne

ne obseruantia in te mea, nec obliuione virtutis,
 & humanitatis, & beneuolentia erga me tua:
 sed quia multis & molestissimis occupationibus
 impeditus, fratris etiam mei mihi charissimi mor-
 te, qua grauiter affectus sum, omnes meas curas
 ad luctum moeroremque reuocante, alia quoque
 officia permulta deserere coactus sum. Nunc cum
 tempus venerit, quo tempore, si aliàs vnquam,
 tua mihi & beneuolentia & auctoritate maxime
 sit opus: fretus tua virtute & bonitate, causam
 omnem meam tibi in primis exponendam com-
 mendandamque putauit. Pontifex maximus me
 per litteras ad urbem vocat: quod ego facturum
 sim libenter, vocantiq̃ue obtemperaturus, si mi-
 hi id per meas rei familiaris angustias, & maxi-
 mas difficultates facere liceat: eaque habeam fa-
 cultatum subsidia, quibus & itineris sumpsum,
 & urbanas illas impensas sustinere possim. Va-
 le. Carpentoraeti. XIII. Calend. Februa-
 rij. M. D. XLV.

Caterinae Landæ S.

Valde me tuæ litteræ delectarunt: eoq̃ ma-
 gis, quod mihi præter spem accidit abs te puella
 tantulæ ætatis latino sermone & quidem probo
 & eleganti scriptas litteras accepisse. Itaque ad
 reliquas causas, quæ te mihi carissimam fa-
 ciunt,

D 4

Embus
lib. 6.
Fam.

ciunt, plurimas illas quidem atque maximas, hac etiam addita, quod te optimis artibus deditam video: nihil iam est, quod ad meum erga te amorem addi posse videatur. Quamobrem erit mihi planè gratissimum; si vna cum tuis parentibus ad me verè inuito veneris: ut te videre & colloqui possim: cuius rei non minimam mihi spem tuæ ipsæ litteræ attulerunt. Augustinum fratrem tuum quod mihi commendas; facis ex amore fraterno vestro. Sed nihil ei erat tua commendatione opus; quem ipse filij loco habeo. Patri tuo, & matri plurimam salutem dicito. Sed patri velim etiam suauium des. Quod si grauari facere; illum meo nomine rogabis, ut tibi det. Vale. Septimo Kalend. Decemb. M. D. XXVI. Patauio.

Paulo Sadoleto S.

Sadole-
tus li. 17.

Recordor in mandatis hoc tibi à me vel præcipuum fuisse datum, ut magistrum huic iuuentuti erudiendæ quæreret. In quo te obtestor Paulle, ut laboris & diligentiae reliquum nihil facias, quò nostri optati compotes nos efficiamur. Nihil est hac curatione neque honestius nobis, nec ciuibz nostris utilius. Quorum quidem causa cum cupiamus omnia, cur non in hoc potissimum officij honestissimo genere, omnibus neruis contendamus,

damus, ut & illis, & nobis ipsis satisfiat? Antea castigare illos solebamus, quod ad suum tantum bonum minus essent attentis: nunc vicissim illi me appellant, atque urgent: neque dies fere ullus est, quin ad me accedant eorum aliqui rogatum. Quibus respondeo, tibi susceptam esse hanc provinciam: neque te quieturum, quoad idoneum repereris: cum hac spe dimitto illos. Et si quaeris, maximo eos studio in hac re ferri video. Proinde enitere atque elabora, ut talem aliquem inuenias, qualem nos cupere nosti, hoc mihi gratius facere nil potes. Vale mi Paule. VI. Calend. Octobris. M. D. XXXV. Carpentoracti.

Patauium.

Torquato Bembo filio. S.

Equum quem tibi pollicitus fueram me mis-
surum, Ioanni Caroli nostri familiari ad te Pa-
tauium perducendum dedi. Eo te perbelle usu-
rum puto. Dedi etiam horologium in Gallia
transalpina confectum, & quidem eiusmodi; ut
vel noctu, & sine luminibus, quanta hora sit, pos-
sis ab eo summi tactu digiti fieri certior. Moneo
autem, ne eo uti incipias; nisi ab eius artis ma-
gistris, quod pacto recte fiat, prius edoceare. Par-
ua enim culpa omnis illa motuum & rotarum
temperatio perturbatur. Hocque me unum dis-

Bembus
lib. 6. fa-
mil.

D 5

ces:

ces; neruus ut is; cuius vnus vi reliqua omnia
 conuoluuntur, suamque vicem faciunt; bis à te
 in die intendatur; ante prandium semel, antè
 quam dormitum eas iterum. Quod te hac hyeme
 intelligo nauasse operam bonis artibus satis dili-
 genter; valde gaudeo: atque ut in eo constes, te
 horror. Colæ, Federico, Bonfadio doctoribus tuis
 multam salutem. In prostemis tuis litteris dies
 ascripta non erat. Vale. pridie Kal. Februari-
 as. M. D. XLII. Roma.

Mario Corrado, Brundisium.

Manu-
 eius li. 2.

Debeo tibi, mi Corrade, tot iam nominibus,
 prorsus ut iam non videam, qui soluendo esse
 possim. scripsisti ad me saepe: tantum ne? sunt
 alia: humanissimè, elegantissimè: laudes in me
 contulisti eas, quas si agnoscam, ipse me nimium
 videar amare. tibi tamen habeo gratias de ista
 tam liberali, tamque erga me proluxa voluntate,
 tamque, si gratus, id est, si vir bonus esse volo,
 ut certe volo, puto mihi esse inter summa benefi-
 cia collocandam. Itaque cum te nunquam vide-
 rim, fero tamen in oculis: & quanquam habeas,
 qui te talem diligant, quos necesse est esse quam
 plurimos: ego tamen primas in amore partes ap-
 peto, secundis non libenter acquiesco. non soleo
 blandus

blandus esse, nec auribus dare, quod negari possit veritati: quare velim mihi credas affirmanti, neminem me tibi Latina in oratione antepone, conferre paucos. Hoc ego ita iudico: nec tu meum iudicium in dubium reuocare debes, cum mihi iam in epistolis tuis tantum in hoc genere tribueris. Vale. Venetijs.

Iacobo Sadoletto S.

Accipio excusationem tuam de intermissione litterarum: non tam quidem necessariam, quàm & prudenter, amicissimeque scriptam, & mihi magnopere iocundam, & gratam. Nam neque ego eram nescius, in vera, & recte ab initio constituta, & plurimis, maximisque officijs confirmata, ac iam inueterata beneuolentia (qualem esse nostram fere possumus dicere) non multum requiri, quantum quisque calamo, & papiro utatur: neque tu is eras; a quo, creberrimæ litterarum missiones expectarentur: cum, quia ipse otio non abundas; quem quidem scio, omne tuum tempus in optimarum artium studijs insumere, etiam non sine incommodo valetudinis tuæ; tum propterea, quod ii, qui te amant, propter morum tuorum elegantiam, præstantissimasque virtutes, atque doctrinam, satis vberem se ex te capere fructum debent existimare, abs te si aman-

Bembus
lib.3.
Famili.

amantur; eosque tu, item grata, atque mutua animi charitate proseguare. Vale. Tertio Nonas Maias. M. D. VI. Venerijs.

Andreæ Duditio, Patauium.

Mantius li. 4.

Amo te quod verecunde petis: sed istam posthac verecundiam abijce, obsecro, si quid aliquando mecum ages. nescis, apud me quo loco sis, aut quo ego apud te esse cupiam: quod si nescis, aut etiam si dubitas, iniuriam facis utrique nostrum. Scripsi ad Sophianum libenter equidem tua causa, sed inuitus ea gratia, quod laborantem, ut audio, graui morbo, vexari tuo studio nollem. Equidem discrucior, cum ita affectum audio probum iuuenem, mihi amicissimum, græcarum litterarum scientia sine dubio singularem. sed quia te fero in oculis, idque mehercule tuo merito, litteras ad eum conscripsi, quas in hunc fasciculum coniectas cum legeris, si reddendas non putabis, conscindes. Ego nunc, si quid de me scire vis, iaceo, corpore satis afflictus ob capitis grauedinem, sed erectus animo propter spem, atque adeo expectationem vitæ latioris: ita enim didici contemnere, quæ amabam antea: qua te quoque in sententia cupio esse. Saluta meo nomine contubernales, & amicos tuos. Vale.

Erasmo Roterodamo S.

Ama-

Bembus
lib. 6.
Famili.

Amabam antea Viglium: erat enim mihi & notus ipse per sese, cum ad me aliquoties venisset; eiusque mirificam indolem & sermonis suavitatem elegantiamque perspexissem; & Georgij Logi testimonio, qui mecum est frequens, gratus me hercule & probatus. Nunc vero tua commendatione tuisque litteris multo mihi carior est factus: magnusque amoris cumulus ad pristinam meam in illum benevolentiam accessit. Quod eum scire volui: meque totum ei obtuli: ut si aliqua in re iuare eum possem; suo me iure vteretur. Tibi verò etiam gratias habeo: quod quando tu me diligis, & ego te summopere amo; cures desque operam; ut communes etiam inter nos amicos necessariosque nostros habeamus. De Rodolpho Agricola quod scribis, notum illum nobis esse te existimare: illius vero scripta maxime omnium; qui ætate nostra vixerint; mihi quidem probantur. Si Viglius eiusmodi erit scriptor; omne punctum feret. Eum ego; tamen in cursu est; tamen ad summam laudem, ut ipse mones, incitare non desinam, Vale. IIII. Kalen. Septembris. M. D. XXXII. Patavio.

Romulo Amalæo S.

Non erat opus mecum tot vti excusationibus: non enim vnquam dubitavi, quin tu me diliges.

Sadole-
tus li. 10.

Am-

ligeres. Sed tamen in te quodammodo excusando cum adhibuisti non mediocrem diligentiam, simul & illud, quanti tu me faceres, ostendisti. Quo ego tuo vel de me iudicio, vel erga me animo mirifice delector. Virtutem tuam, quam amabam: & excellens ingenium, quo es præditus, totum expressum vidi in tuis litteris: quibus nihil elegantius nec eruditius legi à me potuit. Omnino egregiè sustines nomen, quod adeptus es. De quo tibi non minus gratulor, quam tu honori meo es gratulatus. Cui ego honori vtinam par esse possim, vt ne obruar expectatione eorū, qui magna à me postulant, & maiora quidem, quàm queam præstare. Sed in hoc misericors Deus nos adiuuerit. Ego te diligo Romule, & de tuis virtutibus honestissimè sentio: meq; vicissim cupio à te amari, paratus, si quid forte vti opera mea volueris, ea tibi præstare, quæ ab amicissimo homine iure expectanda sunt. Pompilium tuum hic sæpe video, eiusque probitate, & ingenio, ac in me ipsum obseruantia simmopere delector. Vale. Romæ.

Mario Nizolio,

Parmam

Te vero optime ac doctissime Mari, cuius
 consuetudine & sermone careo multis abhinc an-
 nis, quem mihi tamen ex animo nunquam eripuit
 neque

Manuti-
 us. lib. 2.

neque tempus, neque longinquitas, quo studio complectar? quantam hauriam, cum praesens praesentem alloquar, voluptatem? dilexi equidem à quo primum die te cognoui, tuos mores, tuam naturae comitatem, ac suauitatem: doctri-
nam verò, ingenium, industriam suspexi semper, extulique laudibus ad caelum: nec iniuria. nam si, Romanae linguae studium colere, & illustrare, laus est: quis hoc te vno aut curauit studiosius ætate nostra, aut cumulatus praestitit? ego ipse, quem tu esse aliquid vis in hac latine scribendi facultate, in quo vereor, ne te fallat amor: nam iudicium in dubium vocare non debeo: sed, si quid sum, quadam ex parte de tuo fonte fluxi. thesauros enim Ciceronis omnes, in illo praeclaro tuarum observationum libro congestos, reperi, & v-
sus sum facile: quos colligere dispersos, immensi laboris fuisset, ac temporis. Laudas igitur beneficium tuum, cum me laudas, & quodam modo praemia capis meritorum tuorum. Vale. A-
sula.

Leandro Allezio

Iureconf. S.

Cum tuum officium, quod in meo grauissi-
mo casu abhuhisti, consolandi mei mihi gratissi-
mum fuit: perspexi enim ex tuis litteris, & dolo-
ris,

Bemb.
lib. 3. f. 10.

ris, quem ex mea ægritudine capiebas, signa illustria: & amoris erga te mei. tum ea, quæ scribis; quoniam ad meum vulnus sanandum inueniri nulla remedia possunt; ad molliendum eius vulneris dolorem certe quidem plurimum valuerunt. Nam neque, ut ipse non angar, doleamque Carolum fratrem meum, optimum lectissimumque adolescentem, & mei amantissimum; quem quidem erat æquius, uti post me introierat in vitam, sic post etiam exire de vita, ereptum mihi esse, in primo iuuentutis suæ limine, vlla vnquam efficiet dies. Et tu ea collegisti, cum facta, tum dicta sapientum virorum; quibus interdum cogar aliquantum acquiescere; admonearque, ut feram moderatius solitudinem ærumnamque meam. Itaque eas tibi habeo gratias; quas habere potest is; qui fortune acerbissima iniuria, magna de spe deque omni suæ vitæ dulcedine, atque solatio deiectus, in maximo mœrore luctuque versatur. Vale. XIII. kalen. Febr. M. D. IIII. Venetijs.

Hieronymo Vidæ

Albæ Episcopo S.

Sadole -
tus li. 10.

Gratissima mihi fuerunt littere tuæ: quæ & veteris nostræ amicitia memoriam mihi renouauerunt, & declararunt, in te non parum adhuc

huc amoris erga me ipsum residere: quo mihi nihil optatius neque iucundius accidere potuit. Nam cum te semper ingenij & virtutis tuæ causa plurimum dilexi: tum vero optavi vicissim diligi à te. Id recte existimans, coniunctionem tecum meam mihi magno honori semper fore, quod tuum de quoque homine iudicium in vtramque partem magnam vim haberet: neque solum impræsentia honorificum existeret, sed illucesceret in omnem etiam posteritatem. Quamquā hæc quæ notissima sunt, noua commemoratione mea non indigent. Sed de his satis. Ego te doctissime Vida, & amaui semper, vt paulo ante dictum est, & tuo præstantissimo ingenio, eximieque doctrinæ plurimum tribui. In qua etiam nunc & opinione eadem sum, & voluntate. Tibique hoc de me persuasum esse volo, si quem mihi aliquando locum tibi gratificandi dederis, magno me abs te affectum beneficio esse arbitraturum. Tu vt valeas, & me vt diligas, magnopere à te peto III. Idus Februarij. Roma.

Patauium

Andræ Triuifano S.

Quo minus expectabam tuas hoc tempore ^{Bernbus} litteras; eo mihi eæ, quas ad me Patauio dedisti, ^{li. 6. Fz.}
E plenæ

plena officij amabilesque litteræ, & iucundiores
 & suauiores fuerunt. Valde enim cupio, & amari
 me abs te, & mei memoriam apud te vigere: quod
 quidem vtrunque procedere præclare ostendisti.
 Itaque velim existimes nihil mihi optatius acci-
 dere potuisse tuis litteris; præsertim cum oris non
 abundes. Scio enim quantis occupationibus im-
 plicere, propter præturam viri amplissimi patris
 tui; cuius magnam partem ipse sustines. Quod
 scribis mulieres nostras valere, aduentumque me-
 um ab ijs mirabiliter expectari; mihi est gra-
 tum. Ego vero ad vos etiam libentius redibo, se-
 datis sublatisque non solum bellis; quæ quidem
 diutius, quàm oportebat, vigerunt: Sed etiã bel-
 lorum suspicionibus: quibus torquebamur, pace
 ista, de qua commemoras, confecta: fœdereque
 inito multa cum auctorum sociorumque fœderis
 voluptate. Sed de his cum vna erimus: quod bre-
 ui futurum puto. Reliquis de rebus scio te litte-
 ras à me non expectare. Patri tuo & matri mul-
 tam salutem; itemque Cæciliæ & Morosinæ. Va-
 le. Idibus Ianuarijs. M. D. XXX. Bononia.

Germano Brixio S.

Sadoles-
 tus li. 4.

Et litteræ tuæ, id quod aliàs quoque conque-
 stus sum, tardissimè ad me perlatæ fuerunt: (da-
 ta enim prid. Idus Feb. post Nonas Aprilis de-
 niq;

nique mihi sunt redditæ.) Et ego quò minus ad eas continuo responderem, valetudine fui aduersa impeditus. Scito enim me octauum iam mensē pituita vsque eo laborare, vt & odorarum penitus, & vim etiam gustandi aliqua ex parte amiserim. Qui morbus hiemis tempore lentior, eoq̃ue magis tolerabilis: quod humoribus pigrè & segniter se mouentibus, sensum in nobis mali obtusorem aliquantò facit. Vere nouo excitatur, & ad nocendum, corpori acuitur. Itaque & febricula aliquot diebus tentatus sum, & nunc capite frequenter languēo: nō tam dolore quidem, quā grauedine quadam occupatus atque pressus. Sed mihi multis adhuc frustra remedijs adhibitis, recuperandæ valetudinis spes, secundum Deum, reliqua est in appropinquantis caloris aduentu. Quæ si nos fefellerit, feremus humaniter, omneq; Dei omnipotentis de nobis ipsis decretum in partem optimam accipiemus. Illud utique præstabitur à nobis, vt ne qua culpa nostra morbus vim ad lædendum, incrementumue accipiat. Habes causam meæ tarditatis. Vale. Carpentoracti.

Leo. X. Antonio Abbati S. Bertini

Voluptas quam ex eo, quod Pontifex Max. ^{Bernb. R.} declaratus sum, accepisse te mirificam atque in- ^{4. Pöt.}credibilem scribis, & si ea nihil mihi noui attulit:

E 2

amoris

amoris enim erga me tui abundantiam dudum cognitam atque perspectam habeo : mihi tamen sanè gratissima iucundissimaque accidit . Visus enim mihi ipse sum, dum tuas litteras legerem, illo ipso tuo vultu, atque conspectu suavissimo & liberalissimo perfrui, quo me olim per Germaniam atque ista per loca iter facientem amantissime suscepisti. Iraque mihi in memoriam revocasti eos ipsos dies, quos vnà fuimus: qui quidem tamen dies nunquam ex animo meo exciderunt. Quamobrem scire te planè volo, & amari te à me vnicè, charissimumque mihi esse, ac semper fore : & si vnquam occasio dabitur videndi tui, quod sine tuo incommodo posse fieri sanè peruelim, id mihi non minori voluptati fore, quàm si meorum quempiam mihi sanguine cōiunctissimum usu & consuetudine optatissimum longo non visum tempore conueniendi amplectendique potestas fieret. Quo fit, vt ijs quæ scribis, tene-ri te scilicet incredibili desiderio videndi mei, facile fidem adhibeam. Reliquum est, vt si quid erit, quod impetrare à me vel tibi cupias, vel tuis, scribas id ad nos certa cum spe, nihil te frustra petiturum. Vale. Dat. VII. Id. Sept. Anno primo. Roma.

Mariano Castell. S.

Flami-

Flaminium ex tuis litteris equidem accusare possum negligentia, quod nihil unquam ad te de me: sed cum nihil ominus à me commendatum velim habeas. Dignus est adolescens, quem omni tua humanitate liberalitateque complectare. V-sus es tu quidem aliquando summa in eum benignitate, sed tum cum non tam necesse esset, quam nunc est, nec ipse in tantam doctrinae spem adhuc ingressus. Caue enim putes quicquam ei istic esse, aut iam multis etiam seculis fuisse, simile vel ingenio, vel industria, vel probitate, vel etiam granitate. Equidem sic de eo pronunciare soleo, ut dicam neque natura benigniore quenuquam hodie vti, neque cum fortuna duriore confictari. Quare cum id ei cumulativissime adsit, quod nullius beneficio assequi possit, id autem omnino absit, quod tu & cumulativissime prestare potes: ne commissum velis mi Mariane, ut tanta spei, tanta virtutis adolescenti, & quod constat, propinquo tuo, tum denique defuisse videare, cum ad summam eruditionem dignitatemque pleno gradu contederet. Perueniet enim quò tendit, & si tu paululum modò adiuvieris, maiorum nostrorum gloriae dignum se præbebit. Hoc ut facias, vel mea, vel ipsius adolescentis, vel etiam honoris tui causa, te tam rogo, quàm tibi nominis Romani dignitatem curæ

E 3 & esse

& esse & semper fuisse certo scio. Vale. Patavij.
Calend. Mart.

Iacobo Sadoletto, Romam

Bembus
lib. 3. fa.

Ego vero perlectis litteris tuis; quibus tu
desiderium, vel potius aviditatem meam legendi,
iam aliquid abs te cumulatè, atque amantiſſimè
leniſti, etiam effigiem amoris erga me tui, omni-
bus prorsus officij, benevolentia, humanitatis,
pietatis luminibus expressam, ac perpolitam, in
illis agnoscens, non sum admiratus. Nihil enim
mihi magis exploratum est, quàm me abs te ama-
ri, vel, antiquam illam nostram consuetudinem,
ac pene conuictum, cum Ferrariae Leoniceum au-
diebamus, vel, postremò cum Romam venissem,
recens tuum in me, atque meis ornandis studium,
diligentiamque repetenti: quod quidem ipsum se-
dulo facio; Itaque, si mihi vnquam eius rei occa-
sio dabitur (quæ profecto dabitur) efficiam sanè;
vt quoniam, quanti ego semper fecerim perspicu-
eissimum illud ingenij tui acumen, ad omnes bo-
nas artes capeſſendas, quibus te à puero tradidi-
ſti, cum per sese, tum vsu atque exercitatione in-
citatisſimum, coniunctum cum suavisſimis mori-
bus, admirabiliq; lenitate vitæ, ipse perspicere
potuiſti; etiam quantū tibi debere me existimem,
aliquando cognoscas; vel potius, vt omnes homi-

nes virumque, & te mihi esse charissimum, propter egregias virtutes tuas, & propter ea quæ dixi, officia, me tibi esse deuinctissimum intelligant; cura vt valeas. VI. Kal. April. M. D. IIII. è Strotiano.

Antonio Rolando, Patauium.

Adhuc languebam ex vetere morbo; & filio non leuiter agrotante, erā sanè perturbator: committere tamen nolui, vt epistole tuæ, nihil omnino responderem. Quod petis, vt orationem tuam corrigam: Primum id quidem necesse non est: cum scriptor sis luculentus, iudicioque excellas: deinde vero tantum ab re mea mihi otij non est, aliena vt possim legere: aut enim non vaco: aut, si quid temporis conceditur, ad ea, quæ inchoata, rudiaque iam pridem habeo, absol- uenda, & perpolienda totum confero; Quare à te peto, vt habeas rationem & valetudinis, & occupationis meæ. Ego postquam in patriam re- uerti, negotiorum magnitudine defatigatus, eta- te etiam admonitus, mihi & Musis duntaxat viuere constitui. nullas suscipio curas, nisi quas rerum domesticarum necessitas imponit. nonas amicitias non expeto: veteribus colen- dis operam non do; cum vxore liberisque suauis- simam vitam duco. Hic enim dies, vt il-

Manu-
tius li. x.
ep. vii.

E 4

le ait,

le ait, alios mores, aliam vitam postulat; amicorum copia, quid præter molestiam habeat, non video: si quis aliter sentit, arbitrato ipso suo viuat: ego malo mihi sapere quam alijs. Val. Venetijs. X. Kalend. Ianuarij. M. D. LXX.

Herculi II. Duci

Ferrariæ S.

Sadole-
tus li. 10.

Quoniam habeo te inter eos, quos mihi eximie semper colendos, obseruandosque proposui: ideo putavi mihi faciendum esse, ut ad te mea manu scriberem, nunciareque id quod mihi contigit. Hæc enim nihil cogitans, ac ne cupiens quidem, sed præter omnem opinionem meam creatus sum Cardinalis. Cuius honoris magnum onus & splendidum, meis tamen humeris perquam graue est: non enim videtur meæ fortunæ tenuitas id posse perferre. Sed tamen feram ut potero: & si copijs opibusque deficiam, in eo elaborabo, ut fide, integritate, amoreque in Remp. muneri meo satisfaciam. tibi vero præstantissime Dux, cuius nomini clarissimæque familiæ iampridem valde deditus sum, ita mea studia officiaque polliceor ac defero, ut tibi cupiam persuasum esse, ea tibi imprimis præsto semper fore:

fore: neq; eorū nemini qui te amāt & colunt, quorum pro amplitudine & nobilitate tua, magna copia est, nunquam concessurum: semperque ea libentissime facturum, quæ honori tibi & ornamento esse possunt. Sed hæc, cum usus venerit, re magis præstabo, quā verbis. Tu ut me diligas habesq; in numero tuorum, vehementer à te peto. *Val. Ex Urb. X. Kal. Ian. M. D. XXXVI.*

Marcello Ceruino Cardinali. S.

Et si pro tuis erga me pro meritis putē te etiam sine mearum litterarum testificatione existimaturum magnam me letitiam de tua dignitate cepisse: Statui tamen esse mihi faciendum, ut tibi per litteras gratularer. Caue enim putes vllum mihi diem, postea quā Romæ sum, illo die, quo te Paulus Pont. Max. Cardinalem creauit, gratiorem aut iucundiorem illuxisse. Valde enim confido fore; ut singularis tua & eximia probitas ingenij præstantia, vitæ constantia, iudicium, plurimæ tuæ maximæq; virtutes magnam sint auctoritatem Christianæ Reip. & huic sanctæ Sedi allaturæ; magno illis vsui & ornamento futura. Quare non tibi vni de eo tantum gratulor: sed & ijs publicis quas commemoravi rebus, & nostro in primis ordini, quem tua præsentia honestabis; ac ipsi mihi: qui de tua tam illustri honoris

Bembus
lib. 6. fam.
mil.

E 5

& dig-

& dignitatis accessione triumpho & gaudeo. Reliquum est; ut me, ut soles, ames: Alexandrumq; Farnesium Cardinalem & Legatum patronum & propugnatorem meum saluere plurimum iubeas meis verbis. Curesq; ut vterque vestrum e peregrinatione ista tam longinqua bene procuratis rebus saluus sospesque ad nos atque ad urbem reuertatur. Vale. Nono Kalen. Ianuarias. M. D. XXXIX. Roma.

LIBER SECVNDVS

Leo X. Carolo Hispaniæ
Regi.

Bamb.
li. 16. Pöt

Adrianum Episcopum Dertusensem in Cardinalium collegium libenter cooptauimus, cum propter ipsius singularem sacrarum litterarum doctrinam, probatissimosq; mores & virtutum plurimarum præstantiam, tum ut tibi morem gereremus, remque omnium gratissimam faceremus, cum probum virum & doctum ac prudentem hominē, Magistrum etiam & præceptorem tuum in amplissimum huius Reip. dignitatis gradum adscisceremus. Quaquidem de re magis magisque in dies lætor. Spero enim

enim fore, vt ea hominis dignitas & tibi & mihi
 & Reip. vsui & voluptati sit futura. Sed cum
 ego iam quæ meæ erant partes in ornando illo
 eas amantiſſimè impleuerim: tuum erit deinceps
 dare operam, vt homo optime de te meritis, mag-
 nus nunc vir & in magistratu eminenti positus,
 fortunarum ſuarum tenuitati, vel potius, vt iam
 id, quod eſt dicatur, paupertati, quæ tot annos
 eius vitæ ſocia, nec bella nec placabilis fuit, poſſit
 nuntium remittere, atque aliquando tandem, pe-
 rinde vt illa dignitas poſtulat, quam tueri debet,
 laxè ac liberaliter viuere. Qua in re ſic tibi illū
 commendo, quaſi res mea, non ipſius agatur.
 Nam quas tu in eum commoditates liberalita-
 tesque contuleris, de ijs ego tibi me ſpondeo liben-
 tiſſime debiturum. Sed velim id, quemadmodum
 te quidem facere tantum Regem tamque fortu-
 natum decet, & celeriter & liberaliſſimè facias.
 Octauo Kalen. Febr. Anno V. Roma.

Bafilio Zanchō Monacho. S.

Libri tui de Sophiæ horto heroicis verſibus
 duo; quos ad me amantiſſimè ſcriptos miſiſti val-
 de me delectarunt. Vniuerſam enim ferè noſtro-
 rum hominum theologiā breuibus ſententijs
 complexi ornatè grauitèq; (quod erat vnum om-
 nium difficillimum) ijs de rebus loquuntur, quæ
 pro-

Bembus
 lib. 6.
 Famil.

perfectò soluta oratio posse capere ita; ut legentes delectaret, & se in dignitate contineret; vix ægreq; mihi quidem videbatur. Itaque tuorum carminum præstantiam, feci, ut debui, plurimi. Amoris præterea erga me tui locupletissimi testes sunt, veterisq; nostræ beneuolentiæ: ut nihil mihi abs te gratius, nihil omnino iucundius potuerit proficisci. Quare non solum plurimas tibi de eo gratias habeo: sed etiam gratulor; quod ad poetices studia, quæ quidē monachorū vitam, multis ab hinc ingressus annis postea nunquā attigisti, atque ad musas deliciores illas tuas, tanquam postliminio rediens, lato ab illis vultu susceptus fueris; nihilq; tibi, tam diu spretas se abs te fuisse, succensuerint. Itaque erit humanitatis tuæ; si te interdum posthac ad suos, ut erant solitæ, numeros inuitabunt; præsto illis esse: quando præsertim magno me hercule cum fœnore, cuique nominis gloria tuam illis operam nauare te intelligis. Vale. Quarto Id. Nouembres. M. D. X L. de Vaticano.

Francisco Cicereio, Mediolanum.

Manu-
tius li. 10.

Quem vereor, optime ac doctissime Cicerei, quia serius epistola tuæ respondeo, ne quid suspicere de me durius: quod certe non debes. quo enim tempore mihi Romæ reddita est. graui morbo laborabam.

borabam: neque conualui, nisi multos menses, nec in Vrbe, sed in patriam reuersus. Nam valetudini meæ celum illud, quo vsus eram antea perbenigno, aduersari & obesse ita cœperat, diutius vt ferre non possem. Itaque fuit omnino, vt vitæ consulerem, ab Vrbe discedendum, in quo summi Pontificis clementiâ & facilitatem laudabo nunquam satis: qui de languore meo ceterior factus, cum adhuc muneris mei susceptæque prouinciæ menses non pauci superessent, abeundi tamen potestatem petenti æquissimo animo concessit. quam quidem eius benignitatem tanti æstimo, quanti suam quisque vitam & incolumitatem æstimare debet. Viuere enim diu me posse, aut rectè saltem & firmiter vmquam valere, si permanerem, vbi cœperam egrotare, febri præsertim adhuc urgente quotidiana, planè desperabam. Hec si tu nosti: non dubito, quin purgatus tibi satis superq̃ sim. id enim æquitas, & earum artium, quas magna cum laude profiteris, humanitas postulat. Vale. Ex oppido Plebe Sacei. VII. Id. Nou. M. D. LXX.

Leo x. Carolo Hispaniæ Regi.

Aquilas quatuordecim auibus capiendis idoneas, quas mihi Adulfus Vandra familiaris tuus attulit, Regium sane munus libenter, vt debui, accepi.

Bembus
lib. 14.
Pont.

accepi. Et sunt enim miræ pulchritudinis, & abs te, quem ego mihi filij loco esse duxi: eius præterea generis, quod omnium & nobilius est & rarius: ut neque multæ ullis in locis capiantur: neque sæpè ad nos veniant. Tu verò vno munere tot misisti, ut existimem earum capiendarum artem aliquam te callere. Nisi fortè ipse sponte sua omnibus è regionibus isto conuolant, ut abs te capiantur, tibiq; seruiant. Quod si est, tu eis malè gratus fuisti, qui ad me miseris. Sed omnino extra iocum, mallem tibi eas retinuisse, quàm mihi misisses. Quippe quæ tibi voluptati multo magis fuissent, quàm mihi erunt, qui tantummodo cum autumnii Romanum cælum fugio, valetudinis interdum causa venatione aucupioq; me oblecto, vel eos potius, qui mecum sunt: ut iucundior per agros vagatio & delectabilior nos diutius in labore viæ teneat. Tu verò adolescens & Rex, ut multas horas omni tempore consumere arbitrati tuo possis, eis & sæpius vsus fuisses, & vtilius, addo etiam & decentius. Quod mihi tamen munus ipsum tuum multò charius atq; amabilius facit, cum eo te defraudes ipse, qui vti recte potes, ut mihi des, qui non possum. Et quoniam bellissimæ, ut dixi, sunt: dabo operam, ut aliquo te remunerer munere. Interea valebis,

his, nosque ut facis diliges. Dat. quarto Id.
Ianuarij. M. D. XVII. Anno quar-
to. Roma.

Decio Brancaleoni, Neapolim

Nisi tibi nota esset occupatio mea, vererer in
primis, ne accusares officium meum, qui litteris Manuti-
us, lib. 2.
tuis, amantissimè scriptis, nihil adhuc respon-
derim. Ego, mi Deci, hoc mihi iuris assumo cum
amicis, ut, si quid ad eos magnopere non pertinet,
à me vero non satis commodo meo fieri potest,
omittam interdum, aut in aliud tempus rejiciam.
te verò cur in meis necessarijs non numerem, vel
Cambij mei testimonio, qui tuam in me beneuo-
lentiam predicare solitus est, vel affirmatione
ruarum litterarum, ex quibus duplicem volupta-
tem cepi, & quod amari me abs te cognoverim,
& quod eum te esse, quem qui non amet, hominem
non esse contenderim. Nec me putes blandiri
velle, sic equidem loquor, ut sentio. Præclara
virtutis fundamenta iecisti: signa video non
obscura, nec dubia tum studij, tum ingenij: nec
hortari magis, quàm gratulari debeo: cum tu,
qua etate multi ad inanes voluptates defleſcunt,
in ea solidam laudem quæras, & propemodum
inuenta gaudere possis. Nec dubito, quin istam
mentem, & quidquid ex ea tibi manat gloria,
vel

vel commodi, totum quantumcunque futurum est, acceptum Deo referre velis: quod si facis, nã tu mihi multò amabilior es, tibiq; ipse optimè consulis, cum falsam speciem felicitatis humanæ à veri boni possessione distinguis. Vale & Cambium nostrum, iuuenem eximie humanitatis, salutata meis verbis. Romæ. VII. Id. Quint. M. D. LXIII.

Reginaldo Polo Cardinali S.

Sadole-
tus li. II.

Post discessum tuum, nihil adhuc dedi ad te literarum, quod de publicis rebus acta omnia ad te mitti sciebam. De tuis autem nihil mihi nominatim mandaras proficiscens, quod me tua causa facere aut sentire oporteret. Quod si fecisses, benevolentiam tibi meam & præstitissem re ipsa, & literis sæpè declarassem: etsi ad meum tibi amorem testificandum, non opus puto esse literis. Hic nos in magno metu Turcarum assidue sumus: præsidia tamen adhuc nulla quæ quidem appareant, comparata habemus: nisi illud, vnum maximum nobis est præsidium, quod positum est in Principis consilio & sapientia: qui iam sæpius nobis confirmavit, se in communi tuenda salute, animo excubare. Et tamen arbitror à rerum peritis dictum, nisi extremo Sextili mense liberum ad nos cursum classem habere hostium non posse.

Tuos

Tuos conatus non eum habuisse exitum quem cuperemus, doleo equidem vehementer. Sed hoc æquiore fero animo, quòd ita fore præuideram. Tu modò saluum te nobis exhibeas, atque restituas. occasiones alia non deerunt, non enim eundem tenere statum diu possunt, quæ tantopere sunt commota. Nos hic in fortuna tenui sustinemus tamen onus dignitatis, quoad possumus. rectam adhibemus voluntatem, reliqua Deo permittimus. Te amamus & colimus, ut debemus, amarique item abs te cupimus. Tu siquid forte mihi per literas mandaueris, efficiam, ut te non frustrà id fecisse intelligas. Episcopum Veronensem nostrum plurimum verbis meis saluere iubeas velim. Vale.
Romæ, IIII Nonas Iulij, M. D. XXXVII.

Gulielmo Sirletto Cadinale. Romam.

Quidquid tuli, dum in patriam reuertor, Manutius li. 10.
suaue est: tuli autem aspera, grauias, difficilia, saneque multa: & eo magis, quod asperitates omnes, ægra valetudo, & corporis imbecillitas, vehementer augebat. Quæ dum ferrem, hæc mecum loquebatur animus: Sustine præteritorum memoria, futurorum spe: & cogita quas turbas reliqueris, quibus laboribus emergeris, quā tranquillitatem, quam quietem petas. In patriam tendis refertam bonis omnibus; ibi te complexu accipiet
F dulcis-

dulcissima coniux, languentem fouebit, infirmum reficiet, afflictum subleuabit; nullum obsequij studiique munus abesse patietur. Erit hæc duris in rebus optima consolatio. Itaque letus nonnunquam eram in dolore ac molestia comitum meorum. Nunc asecutus ea, quæ speraui, in vnam curam incumbo, vt perditam valetudinem restituam. Diuturnitate morbi, & inedia, corpus iam & vires amiseram. accessere itineris incommoda, quibus ita consumptus humor omnis est, vt nimia siccitate vitæ periculum impendeat: Dici non potest quo desiderio teneor studiorum nostrorum, quasi ceruus ad fontem, si per valetudinem licebit sitibundus accurram. Cupio conservari veterem amorem in me tuum, meritis quidem à me nullis, perpetua tamen cultum observantia; quam eandem semper, aut etiam, si modo ad eam accedere quidquā potest, quod ego non arbitror, maiorem fore tibi confirmo. Vale. M. D. LXX.

Ioan. Mattheo Giberto
Episcopo Veronæ. S.

Sadole-
tus li. 3.

Iam diu est, cum ego ad te nihil literarum dedi, quod accidit non oblivione tui mea, neque pigritia, aut negligentia nostra: sed quod ipse meis occupationibus impeditus, dubitans de tuis,
Veritus

veritus sum ne mea sedulitas forsitan tibi molesta esset, si te à grauioribus & sanctioribus curis inanium lectione literarum auocasset. Et si inanes numquā epistolæ esse solent, quæ vt aliud nihil afferant, testes tamen sunt amoris, & conseruata optima voluntatis. Verum hoc testimonium neque (vt ego arbitror) tu à me desideras, neque ego abs te requiro, satis enim nostra vetus constansque amicitia testimonij vtrique nostrum præbet, esse nos inter nos quales esse debemus. amicissimo animo videlicet, & constantissima voluntate coniunctos. Ego ijs proximis mensibus audiui, impressos esse tua impensa, & opera, optimos autores græcos: quorum in sacris literis interpretandis egregia doctrina est & autoritas, quo nuncio valde sanè letatus sum, animumque tuum pristinum recognoui propensum ad bene merendum de artibus optimis. Quarum tamen princeps ista est, quæ ad Deum, & ad veram felicitatem est directa. Hoc si ita sit, quod ego confido esse, fretus tua animi præstantia & liberalitate, peto à te, vt me certiorem facias: vt, siue sit perfectū negotiū, ipsis voluminibus & libris, siue in eo vt perficiatur: spe propinqui commodi oblectare me possim. Nos hic cōmentarios in Epistolā ad Romanos scribimus: opusque difficile &

arduum ita tractamus, vt in eo præcipuè laboremus, quo extare possit tibi, quod iam pridem sumus polliciti. Vale, & nos dilige. Carpenteracti, VI. Cal. Nouemb. M. D. XXXI.

Iacobo Sadoletto. S.

Longo-
lius li. 3.

Ex literis meis quæ M Caballo ad te nuper dedi mandatis, intellexisse te puto, & qui rerum nostrarum hic esset status, & qua mihi in re auctoritate tua tum quidem opus. Nunc verò cum omnem spem, & omnia tuendi ocij nostri consilia nec opinata et improuisa ista Leonis Pont. Max. morte peruersa videas, ineunda tibi noua aliqua tuendi nostri est ratio. Mihi enim deest consilium, neque hic sane spes vlla ostenditur. Petrus quidem Bembus, cuius potissimum opibus, si quid tale accidisset, me sustentatum iri arbitrabar, longo illo & difficili morbo ita etiam nunc implicatur, vt nec ipse mei meminisse possit, nec ego ei hoc tempore molestus esse velim. In te reliqua spes est. qui et si non satis exploratum habeo, quantum me hoc in genere iuuare possis, tamen quia vel rationes meas nosti, vel etiam multos istic familiaritate & amicitia coniunctos habes, principes viros, à quibus aliquid studijs nostris adiumenti afferri posse & opis confido, peto abs te pro singulari tua erga me beneuolentia, vt si quid tibi vene-

bi venerit in mentem, quod nobis commodo & o-
cio nostro vsui fore videbitur, eiusce rei cogita-
tionem aliquam atque actionem suscipias. Age-
rem tecum pluribus verbis, nisi cum te mea cau-
sa velle non dubitarem, tum verò res ipsa per se
satis loqueretur. Tantum habeto, si mihi hoc meo
tempore abs te consultum esse intellexero, percep-
turum te aliquando magnam ex officio tuo volup-
tatem: neque vero eam laudum tuarum fore vl-
timam, quod Christophorum Longol, aliorum
ominino opera in altũ delatum, sed in ipsis me-
dijs fluctibus misere destitutum, ipse tu ex omni-
bus vnus commendationis tuæ aura in portum
perduxeris. Vale. Ex vrbe Patauio. Id. De-
cembris.

Romulo Ceruino,
Patauium

Quod tu persepe queri solitus es, id mihi Manuti-
us lib. 1.
nunc accidit, vt epistola prorsus caream argumen-
to: sed ego tamen non committam, quod tu soles,
vt argumenti me inopia deterreat à scribendo.
quin vide, quam diuersa ratio sit, tu, cum sen-
tentiam non habes, valde tibi ais laboriosum ef-
se epistolam texere: ego nunquam facilius soleo
scribere, quàm cum nihil habeo, quod scribam.
At inanes huiusmodi litteræ sint, necesse est.

F 3

Primum,

Primum, hoc non semper, quandoque enim accidit, ut nihil dicentes, aliquid tamen dicamus. & ut in fidibus est quedam manus aberratio sine arte, in qua tamen ipsa ars sit: sic in epistolis argumentum quandoque est sine argumento. itaque non semper inanes huiusmodi litteræ: siquidem in ijs solet aliquid nonnumquam existere, quod pondus habeat. sed fac inanes esse: quid refert? non hoc spectamus, id sequimur, ut exercitatione duce, eo perueniamus aliquando, ubi sita laus videtur eloquentiæ? quod si nobis tantum in hoc proficere non licet, ut veteribus illis, quorum est purissima oratio, similes esse possimus: at tentemus tamen, si possumus nostris, qui inquinatè, loquuntur, dissimiles esse, quod, ut opinor, & multum & sæpe scribendo consequemur. Ac noli putare, semper in eo nobis esse elaborandum, ut philosophemur in epistolis. graues sententiæ probantur, fateor: sed nunquid hoc vno latina lingua continetur, me quidem Cicero paullo minus delectat, de iocis cum agit, quam de turpi, & honesto cum disputat. Vale. Romæ.

Gabrieli Paleoto Bononiensi. S.

Sadole-
tus li. 16.

Quod scribis in literis tuis, te arbitrari, collega mei, vel fratris charissimi potius Petri Bembi Cardinalis, importuna morte me grauitè afflicto,

flitum, & prostratum iacere: non fallit in eo te opinio tua. Nihil enim mihi potuit euenire acerbius, quam diuelli ab eo, cuius ego amicitiam fraternamque coniunctionem quatuor & quinquaginta annos inuiolatam tenueram: quem propter ipsius præstantissimas virtutes, summamque humanitatem, probitatem, suauitatem, singularem & pene inaudito amore prosequabar: quo cum eram omnibus & studiorum eorundem, & voluntatem, tam in familiaritate & consuetudine nostra, quàm in ipsa Repub. vinculis & necessitudinibus astrictus: ut eo mihi nunc crepro, solus plane, & ab omnibus mihi desertus esse videar. Ex quo non possum non dolere casum meum. Nā illum quidem lugere non esset fas. Caue enim putes quenquam vnquam vlla in gente, vlllo tempore, vixisse tam beatè, quam Petrus Bembus est mortuus, siue Diuinæ in eum beneuolentiæ indicia spectentur, siue humanæ. Quæ magna quidem mihi est consolatio: sed nequaquam adhuc mœrori meo par. Verum dabimus operam, quoad Deo adiutore poterimus, ut dolorem minuamus, qui est imbecillitatis: memoriam autem talis viri, id quod ad fidem amicitiae, & ad illius gratam virtutum commemorationem pertinet, assiduam retineamus. Tu mi Paleote perge ut cepisti, atque ita te con-

F 4

firma,

firma, ut ei, expectationi, quæ magna de te concitata est, speique tuorum cumulata satisfacias. Fratribus tuis humanissimis ac suavisimis Galeatio, Camillo, et Astori plurimam à me dic salutem. Vale. Romæ, V. No. Febr. M.D.XLVII.

Petro Bembo S.

Longo-
lius li. 1.

Si quid hic esset quod te scire oportere existimarem, scriberem id ad te cum libenter, tum pluribus etiam verbis diligenter. Nunc omnino cuiusmodi res nostræ sunt, ut quid tibi litteris meis significem, planè non habeam. nisi illud fortasse scire vis, me ad hunc diem tuas ad tuos litteras expectasse, ut Patavium proficiscens, aliquod scribendi argumentum inde colligerem. Scripturus eras tu quidem Pisauro, sed nihil adhuc illinc. Suspiciabantur tui cum has exararem, te iam Florentiam, si quidem Pisauro eò recta profectus esses, venisse. Ego autem has tibi Romæ redditum iri: ubi velim negotia nostra ita cures, ut & ego semper speravi, & tu te facturum mihi recepisti. Illud verò an epistola magnopere dignum sit, haud equidem scio, non mihi tamen prætereundum existimaui: ut cognoscas quo par sit animo, tuos absentiam tuam tulisse, cum vel bestias discessum tuum luxisse videamus. Scito Bembinum delicias tuas desiderio tui penè

penè extinctum esse: certe dolorem quem ex absentia tua contraxerat, nobis & bidui inedia, & perpetuo ululatu discursuque testatus est.

* Nunc & si ad cibū, nondum tamen ad pristinam illam suam alacritatem redijt: mœstus semper, & ad contrectationes blanditiasque nostras subringens. Tu cura vt valeas: id enim & nos facimus: ac simul operam dabimus, vt ne frustra consuetudine, conuictu, consiliis tuis vsi tanquam videri possimus. Saluta mihi amicos communes: simul & illud quidnam sit fac intelligam, quod me nōnulli comminiscuntur de ingenijs Romanorum interrogatum respondisse, non crepare montes. Ego enim cum id nunquam dixi, tum vero cuiusmodi sit, intelligere non possum. Venetijs proficiens, XIII. Calend. Maij.

*Manutius li. 6.

Decio Brancaleoni. Neapolim.

Miramur vterque, tu, quod litteris tuis non responderim, ego, quod eo me nomine appelles, atque officium meum requiras. quid? tu solus ignoras, quibus distinear curis? quantis rerum oneribus premar? quam numquam vacem? nec tum deserere officium soleo; nunquam id mea vel consuetudo, vel natura pateretur. At non scripsi. Excusat me litterarum tuarum argumē-

Manutius lib. 6.

F 5

tum;

tum: petebas a me scripta mea. quæ corrigere cum vellem, otium numquam nactus, comprimenda potius, quam emittenda, iudicavi: id quæ sum arbitratus licere mihi per humanitatem tuam. Hoc ipsum, inquires, scripsisse vellem. Hoc ipsum te quoque suspicari decuit. & erat amoris, & ego, id te cogitare, aut ad aliam saltem causam referre silentium meum, libenter mihi persuasti. in quo si tu me putas indulgere mihi plus, quam oporteat, assentiar, cum ea fortasse conditione, ut te plus à me, quam par sit, exigere fatearis. nam in ijs, quæ tua interesse cognouero, nulla mihi crede, impedit occupatio, quo minus amicitia nostræ debitum officium præstem. inanes autem litteras ut mittam, vix impetrarem à me ipso, si otio abundarem: quid, cum egeam vel maxime? Equidem, in te amando, partes ut meæ desiderentur, numquam committam, idemque à te peterem, nisi voluntatis in me tuæ testes epistolas tuas, Cambium autem nostrum, quem æquè diligimus, quasi sponsorem haberem. Aduentum tuum, de quo spem rursus iniecasti, auidè exspecto. Vale;
Romæ. III. Non. Febr. M. D. LXV.

Iac. & Bapt. Lomellinis
Fratribus. S.

Ama-

Amabam vos quidem antea multis no-
minibus plurimum. Nunc vero quas ad me lit-
teras Pataui dedistis: eæ me vestri multò etiam
amantiorem reddiderunt. Sunt enim & plenæ
officij, & amabiliter scriptæ, & quæ vestram
vos operam in optimis artibus ediscendis bene
posuisse adhuc quidem facile ostenderunt. Itaque
vestra ea de re cura & diligentia mihi magnope-
re probatur: Hortorque vos; vt, quod laudabili-
ter incepistis, etiam ad exitum perducatis. Nihil
omnino vobis ipsis ad dignitatem atque ad omnes
vita vestræ rationes poterit esse aptius, opportu-
nus, conducibilis: nihil patri patruoque vestro;
qui vobis istud ocij & facultatis comparauerunt;
plane iocundius: Quorum alterum doctum sane
hominem, & summa prudentia virum plures iam
annos vnice diligo: vtrorque eius consuetudine &
beneuolentia perfamiliariter: alter autem, quo-
niam vobis pater est, tametsi eum numquam vi-
di, à me tamen neutiquam diligi qui potest? Me
quidem habebitis; cui æque chari sitis, ac estis pa-
truo; paullo autem minus chari, quam ipsi patri.
Valete. Sexto decimo Kalend. Octobris. M.D.
XLVI. Roma.

Bombus
 lib. 6.
 Famil.

Petro Bembo S.

Etsi nihil erat omnino quod scribe-
rem,

Longo-
 lius li. 3.

rem, non potui tamen Flaminio nostro istuc proficiscenti, non vel inanes ad te dare litteras potius, quam nullas. Sanè enim in rebus meis nihil est noui. Versamur adhuc in his, ad quæ tu me vnus omnium semper es cohortatus, litterarum studijs. De te vero, & si minus quam cupimus, audimus tamen quæ volumus: tam leuam iam accedere quartanam, vt vtrum tentatiuncula sit ea, an febricula, vix ipse tu sentias atq; diiudices. Hoc ipsum mihi quàm gratum sit, etiam tacente me satis, puto, intelligis. Equidem (quod vnum absens & possum & debeo) pro salute tua vota facio, & vt te planè confirmatum, hic primo quoque tempore videam, etiam atque etiam exopto. Flaminium ipsum à me hic tibi commendandum esse non arbitror. Est enim iam pridè in ære tuo, vt quæ tute mihi ipse accurate commendaris: testimoniū modo mei de studio eius atque industria iudicij, ei dabitur. Scito ex omni nobilitate Romana multis iam seculis existisse neminem, qui ad summa ingenij atq; iudicij ornamenta tantū adiūxerit diligetia, et in omni liberali doctrinæ studio assiduitatis. Non enim politioem modo humanitatem & communes litteras attingit, sed etiam se vtraque lingua in re-
cte dicendi differendique ratione ita exercuit, vt

non

non credibile sit, neque quàm longe iam profecerit, neque quò paucis annis tam pleno gradu peruenturus sit. Pertexet enim, scio, quod exorsus est, nisi aliqua forte temporum iniuria ab instituto cursu aliò rapiatur. Sed de Flaminio nimis multa, præsertim ad te, qui cum de adolescentis indole summa semper sperasti, tum vero fortasse libenter adhuc legere non pates. Valebis igitur, & à Polo nostro saluebis. Vale. Ex vrbe Patauii. VI. Idus. Februar.

Nicolao Perennoto, Domino
de Granuella, Cæsaris Con-
filiario. S.

Ego & ingenium tuum eximium atque mi- Bembus
in Fa. li.
3.
rificum omnium maximarum rerum capax, virtutesque summas & præstantissimas vna cum singulari optimorum studiorum doctrina coniunctas tuas iam pridem suspiciens, te intimis animi mei sensibus cum plures annos tacitus colui: & liberos tuos primarios adolescentes ac supra ætatem morum et litterarum elegantie præditos, qui Patauii bonis artibus operam dabant; amavi, uti debui, sanè plurimum. Itaque cum hoc tempore patrocini apud Carolum Imperatorem tui magnopere indigerem: facile in eam spem veni; ut tu, qua

quæ tua est humanitas, mihi illum sis tua commenda-
 tione propitium atque beneficum præstaturus.
 Georgius Palleanus; quem quidem vnice diligo,
 atque ab eo diligi me sentio, causam meam remq;
 totam ad te deferet. Oro igitur, obsecroq; te; vt
 tantum mihi de tua illa prona ad bene de humano
 genere merendum probitate hac in causa commo-
 des: vt meam dignitatem measq; fortunas; quæ
 quidem iniustissimæ diutissimæq; iacuerunt: per
 te vnum aliquando tandem erectas mihiq; resti-
 tutas putem. Non dubito, quin plurimis magnis
 viris tuam opem implorantibus auxilio sepe fue-
 ris; eorum causas defenderis; nomen illustraueris:
 ipsos tibi omnia debentes dimiseris. Neque enim
 aliter cum de ea, quam habes, hominibus iuuan-
 dis facultate; tum de natura nobilissima mitis-
 simaque tua est existimandum. Sed si nos vnos;
 qui minus etiam quàm mediocres sumus; illis om-
 nibus adiunxeris: non erimus fortasse in postremo
 eorum numero; quibus ornamento te fuisse, non
 dicam latere, sed certe numquam pœniteat. Ca-
 rolo quidem ipsi, si à me referri gratiæ non pote-
 runt: ita tamen habebuntur: vt confidam, illi me
 ingratum non fuisse omnes homines existimatu-
 ros. Vale. Quinto Kalend. Decembris. M. D.
 XXXVIII. Venetijs.

Nic.

Nic. Archiepisc. Capuæ S. R. E.

Card. S.

Litteræ tuæ perbreues, sed amoris humanita- Sadole-
tisque plenissima hoc mihi etiam fuerunt iucun- tuslib. 9.
diores, quod manu tua scriptæ, illud ipsum testi-
monium de quo scribis, nostræ perpetuæ & con-
stantis amicitia, grauius multo faciebant. Et-
si illud in eis nimis liberaliter: quod mihi ea
honorum cognomina attribuis, quæ ego vrbis
summatibus libenter facileq; concedo. Nam mihi
sanè paruitas mea est voluptati, quæ in tranquil-
litate animi, otioq; literario posita letatur. Flo-
rere autem amplis titulis & honorum ea insignia
obtinere, quæ cum magnis curis & negotijs con-
iuncta sint, magis in te cæterisque amicis meis,
quàm in memetipso gratum mihi est. Vestro enim
patrocinio, vestro labore & opera, nos viuimus
pacatiores. Quanquam nullus quidem mihi ami-
cus est te antiquior, ac ne beneuolentior quidem.
Ita enim & ad me scripsit, quoad in vrbe mansit
Paulus: & reuersus ad nos illud idem vehemen-
tius confirmauit, nullum sibi à te studium, nul-
lum indicium amoris, quod quidem optare potue-
rit aut debuerit, defuisse: cum & in deferenda
ope tua, insignem in se beneuolentiam: & in com-
municandis maximis rebus summam fidem: &

in omni sermone vsuq; familiari, egregiam tuam comitatem se expertum esse, plurimumq; ad-
amasse testificetur. Quæ mihi omnia iucunda au-
ditu, ipsa re pergrata, non quidē præter spem, sed
tamen supra spem mihi tributa sunt: vt tantum
tibi pro illis gratiæ debeam, quantum nostra a-
micitia patitur. Ea porro vult, vt animo ma-
gis, quam verbis gratam memoriam officiorum
comprehendamus: quod tibi quidem à me, &
amplitudini tuæ nunquam deerit. Tu quando
mihi omne tuum studium & auctoritatem & ope-
ram amantiſſimis verbis polliceris atque deſers,
ſummo me omnium beneficio afficies, ſi amorem
iſtum tuum erga me conſeruaueris. Vale. III.
Idus Martij M. D. XXXVI. Carpentor-
racti.

Gregorio Cortesio
Cardinali S.

Bmbus
lib. 6.
Fam.

Hæc te in noſtrum cardinalium collegium à
Paulo Tertio Pont. Max. incredibili totius or-
dinis conſenſu cooptatū fuiſſe valde lætor. Quod
quidem tametſi ſerius factum eſt, quam oportuit,
quamque ipſe credideram futurum: nam cum
anno ſuperiore apud illum hac ipſa in cauſa plu-
rimum de te ſermonem habuiſſem; ſic ab eo diſ-
ceſſi; vt conſiderem cum ijs, qui paucos poſt dies
eandem

eundem honorem assecuti sunt, te renunciatum
iri: tamen cum sit is vniversi Christiani orbis con-
cilium hyeme proxima concelebraturus: à Deo
opt. max. te in hoc tempus reservatum fuisse mi-
hi quidem persuadeo: vt tibi ad hoc muneris ac-
cersito statim quasi campus latissimus pateat; in
quo se virtus laudabiliter ostendere & exercere
possit tua. Quare de eo non tibi soli gratulor; cu-
ius nomen doctrina tua excellens, religio, pietas,
incōparabilis prudentia tam clarum iam apud
omnes gentes reddiderunt; vt postrema hæc dig-
nitas non tam priorem tuam dignitatem auxisse,
quàm ad illam accessisse videatur: sed & collegio
ipsi nostro; quod me hercule te addito valdè erit
posthat ornatiùs; & toti plane reip. quàm qui-
dem es ab ijs hominibus, qui eam hostiliter inua-
dunt, tuo illo prope diuino ingenio & sapientia, &
reliquarum virtutum plurimarum tanquam acie
ac robore peropportune defensurus; ei que magna
tum gloriæ, tum vtilitati futurus. Me quidem
habebis eundem in posterum; quem multos abhinc
annos habuisti; amantiſſimum & cupidissi-
mum; & præterea, quoniam in eodem collegio eri-
mus; & in consilijs capiendis, & in sententijs di-
cendis, & in omni vita tecum in prius con-
iunctissi-
mum. Vale. Tertio Nonas Iunias.

G

M.D.

M. D. XLII. Roma.

Nicolao Peitellio S.

Iadole-
sus li. 16.

Paulus ad me scribit, in eo obeundo mune-
 re, quod rogatu meo suscepisti: te & ipsi, & Car-
 pentoractensibus ciuibus vsque eò satisfacere, vt
 in sacris illis concionibus, quas ad populum ha-
 bes, nec religionis studium ardentius, nec rerum
 copia vberior, nec orationis subtilitas maior desi-
 derari posse videatur. Itaque admirabilem ad te
 audiendum hominum cuiusque generis, ætatis, or-
 dinis concursum fieri, vt prorsus nunquam istic
 quisquam maiore hominum vel frequentia, vel
 admiratione, eius generis conciones habuerit:
 Quod mihi quidem, qui præstantissimū ingenium
 tuum, pari vitæ integritate ac pietate coniunctū,
 istic cum essem facile perspexi, minimè mirum vi-
 sum est. Non possum tamen facile verbis conse-
 qui, quàm id gratum mihi & iucundum accide-
 rit. Nihil enim vehementius studeo atque opto
 quàm illos homines, quos fidei meæ commissos, pa-
 terno planè amore prosequar his tam turbulentis
 temporibus, quibus multi quotidie à vera reli-
 gione abducuntur, in recta erga Deum fide atque
 officio manere. Itaque cum tu ad eos continen-
 dos tam fidelem tamque egregiam operam mihi
 absenti naues, incredibili quadam voluptate affi-
 ciar

ciar necesse est. Tibi verò eo nomine tantum debere me intelligo, quantum equidem vix posse unquam videor persolvere. Sed tamen, & is primum, qui pias hominum actiones cœlestibus premijs remuneratur Deus, cui tu imprimis deseruis, tam præclari officij tui amplissimam tibi mercedem reddet: & ipse non desistam, quin tibi pro tantis tuis in me meosq; ciues meritis, aliquā aliquando gratiam referam. Tu ut civitati isti pergas rectam, quemadmodum facis, salutis & immortalitatis viam ostendere: meque apud Deum precationibus tuis iuves, uti mihi ad ecclesiam meam regendam redire illius benignitate contingat, abs te vehementer peto Vale mi Peitelli. Romæ. M. D. XLVI.

Nicasio Casletano

Quantum mihi voluptatis attulerant litteræ tuæ, summæ tum humanitatis, tum etiam doctrinæ notis insignes: tantum postea doloris ac molestiæ, erepta ob aduersam valetudinem respondendi facultate, suscepi: Non ego aut is ego sum, cui quidquàm prius officio sit; aut eum te esse ex Duditij litteris cognoui, cuius amicitia contemnenda potius quam appetenda videatur. Sed omitto Duditij vel testimonium, quod apud

Manutius, lib. 5.

me ponderis, sicuti debet, habet plurimum, vel voluntatem, cui libenter omnia tribuerem; Ipsa quam ad me misisti epistola, quid est quod impetrare non possit? scripta primum humanissime, cum benevolentiam in me tuam significes, meam exoptare videaris: Deinde ita eleganter, ac discrete (ne vivam, si mentior) ut ego tibi in hac Eloquentie laude comparem sane paucissimos, anteferre debeam neminem. Quare, cum istam animi tui singularem in me amando, atque etiam laudando liberalitatem libenter amplector, tum vero me tibi parem in utroque voluntatem reddere, idque non tam officij tui magnitudine prouocatum, quam iudicio facere, velim existimes. Tu videris, quid de me sentias, & quo me loco reponendum statuas: non enim ita laudem aspernor, praesertim quae ab ijs, de quibus bene omnes existimant, proficitur, ut quam de studijs meis opinionem suscepisti, eius deponenda, aut diminuenda, tibi auctor esse unquam velim. Ego quod ad me attinet, si qua tui dabitur, facultas ornandi, plena manu tuas virtutes ad caelum tollam: studio quidem & amore ne vincar: & enitar, ut soleo, diligenter, & ut spero consequar, praesentem scilicet mutui sermonis suavitatem longinquitas aufert: litteris tamen, si valebo, quod adhuc

adhuc non contigit, ne prorsus abesse videamur,
operam dabo, Vale, & Duditio meo salutem. Ve-
netijs.

Georgio Duci Saxoniae S.

Quod non tam citò tuis litteris rescripserim, Sadole-
tus li. 4.
praesertim tam accuratè, tamque prudenter scrip-
tis, ignosce (quaeso) mihi. Non mea fuit culpa,
sed cum emergere coepissem ex graui morbo, quo
quatuor pene mensibus oppressus, periculum vi-
tae non semel adij, allatae eae mihi sunt, meque
summa & incredibili quadam voluptate affece-
runt. In eis enim non solum recognoui tuam pri-
stinam virtutem, & sapientiam, quam semper
antea sum admiratus: sed singularem etiam, &
nouam quandam humanitatem cognoui. Sic e-
nim benignè atque amanter me in amicitiam tu-
am recipis, ut mihi, qui hoc summè semper concu-
piui, ut tibi aliquo amoris vinculo coniunctius
essem, nihil accidere potuerit optatius. Non e-
nim ego, Georgi praestantissime, diuitiarum aut
pecuniae amator sum, nec honores & potentiam
magno studio requiro: sed amo viros animo &
virtute excellentes, inque eorum amicitia & mu-
tua erga me beneuolentia incredibiliter acquies-
co. Itaque tua nunc erga me voluntate perspecta,
crede mihi tanto in te studio sum accensus, ut

G 3

nemini

nemini unquam concessurus sim, qui aut ardentius te diligat, aut maiore cultu atque honore tuas præclarissimas virtutes prosequatur. Quod si locis disuncti, congregari unâ, & colloqui coram inter nos non possumus, literis tamen & crebris descriptionibus idem propemodum assequemur. Sed de rebus, quæ in tua epistola graues, & magnæ, & grauiter scriptæ sunt, tunc tibi respondebo, cum summum Pontificem fuero allocutus, atque ipse quoque factus ero firmior. Nunc cum nec mente adhuc, nec corpore satis consistam, accipe (quæso) breuem hanc epistolam, testem animi & amoris erga te mei. Cum primum facultas dabitur, vberius ad te scribam: nec te patiar officium in eo meum desiderare. Tu ut valetudini operam des, nosque diligere pergas, magnopere à te peto. Vale. Romæ, IIII. Calend. Ianuarij. M. D. XXXVII.

Francisco Robortello, Bononiam.

Manutius lib. 5.

Te quidem eximia doctrinæ opinione, quam apud omnes meritò consecutus es, humanitatis laudem velle coniungere, tum mea causa lætor, qui tua consuetudine nimium diu molestissimè carui, meaque in te perpetuæ voluntatis ipse mihi egregiè sum conscius, tum verò, quod inter te, & Sigonium meum, viros tales, & plane

duo

duo nostræ Italiæ lumina, non optime convenire, ferendum vix erat. Itaque, cum de nostra autore Seripando reconciliata gratia ex ipsius Sigonij litteris cognovissem, feci statim, quod meæ partes erant, ut animo te complecterer, meque tibi, leviter antea, nec sane mediocri cum dolore immutatum, libentissimè totum restituerem.

A te peto, non ut me mutuo diligas, quod te iam facere, perpetuoque facturum certo scio, sed ut officijs etiam ita mecum certare velis, quibus & cupide vincam, & vincar tamen non inuitus, ut nihil omnino neque de mea in te vetere obseruantia, neque de tua in me benevolentia detractum esse videatur. quanquam hoc, tua fretus bonitate, & sapientia, cum speraverim antea, nunc ut plane confidam, litteræ tuæ fecerunt ad hominem bene doctum, & utriusque nostrum amantissimum, Raphaellem Cyllenium proximè conscriptæ: quibus in litteris partim de me, quo sum mirificè letatus, amantissimè loqueris, partim etiam typos græcos fratris mei, nescio qua culpa amissos, benignissimè mihi polliceris, ac defers. Ego, mi Robortelle, istam vehementer amo voluntatem, quam tibi certe emetior: liberalitate vero tua & si delector maximè, tamen, cur utar, non est, cum officinam satis ampla & perelegan-

ti huius generis copia magnis iam sumptibus instruxerim, tibi tamen, quia de commodo meo tua sponte cogitaueris, quod sine summo erga me amore fieri profecto non potuit, æquè debeo, ac si rem omnium maximam meo pernecessario tempore detulisses, quod si à me paria, ac multò etiam præstantiora in omnibus rebus, quas ad tuæ laudis, tuique commodi partem aliquam pertinere intelligā, studia & officia expectabis: nunquā te fallam. Atque huius quidem testem promissi, & quasi loco fœderis: quod à me violari numquā pariar, hanc esse apud te epistolā volo. Vale. Venetijs,

Romulo Amaleo S.

Sadol: -
tus li. 16,

Venienti istuc Iacobo Bordingo, qui Scho-
lae Carpentoracensi triennium præfuit, optimo vi-
ro, & Græcis Latinisq; literis eruditissimo, non
potui nihil ad te literarum dare: tum ut cōmen-
darem tibi hominem, quem mediussidius ego sin-
gulari benevolentia complector: tum etiam, tu ut
agnosceres, memoriam me tui cum summa item
benevolentia retinere. Is ea de causa Bononiam
proficiscitur, ut quoniam dedit aliquot annos me-
decinæ operam, id studij & laboris in ista vrbe
perficiat, doctorumque iudicio statuatur dignus,
qui ipse quoque possit eam ciuibus suis artem &
scientiā profiteri: quod illum magna cum ingenij
& do-

& doctrina laude adepturum esse confido. Nunc
& si non dubito, mi Romule, quin quem à me &
diligi & probari intelligis, cum sis tuis studijs
atque officijs omnibus profecturus: tamē sic volo
te existimare, vix quicquam inueniri posse, in quo
mibi tua officia accidere possint gratiora, quam
in Bordingo, cui omnibus de causis merito ami-
cissimus sum. cupioque cum quàm maxime & ce-
lebrari & ornari. Quod tu præter ceteros egre-
gie mihi præstare potes, qui præes Bononiensi iu-
uenturi, & elegantibus ingenijs dominaris, in ea
vrbe natis, è qua eruditio, & optimarum artium
disciplina, in has transalpinas nationes diman-
asse creditur. Porro autem hæc sunt, quæ ego te
posco: Primum vt diligas hominem ipse, & cha-
rum habeas: deinde, vt eidem doctos istic viros
concilies, reddasque cum & meo, & tuo testimo-
nio omnibus notum. Postremò, vt cum publicè in-
dicium de dignitate Bordingi per doctorum colle-
gium fiet: tu cum tuis omnibus vestro eum comi-
ratu frequentiaque honestetis. Quanquam sum-
ma postulorum meorum hæc est: te vti ita geras
aduersus Bordingum, amore, studio, diligentia:
vt intelligat ipse, meam hanc sibi commendatio-
nem apud te plurimum profuisse: egoque in hoc
homine experiar, id quod tamen iam pridem scio,

me abs te non solum diligi, sed etiam vehementer
amari. Vale mi Romule. Carpentoraſti. IIII.
Calend. Octobris. M. D. XL.

Nario Nizolio,

Parmam

Manu-
scripti. 2.

Epistola tua, mi Nizoli, ut amici homi-
nis, ac vehementer amandi, summa me volupta-
te affecit, ac meam vehementer incendit cupidi-
tatem Parmam adeundi: non quod vrbs, aut vr-
bis ornamenta me moueant: (alij hoc mirantur, a-
pud me vulgaria sunt) sed aueo incredibiliter ve-
terem meum, meum dico? immo vero litterarum
ac studiosorum omnium, ipsumque litteris excel-
lentem, Alexandrum Farnesium Cardinalem sa-
lutare: quem cognoui Romæ & colui puerum a-
dolescens, eximia iam tum indole præditum, &
earum laudum principijs, quas deinde auctus æta-
te simul & iudicio perfecit, magna omnium ex-
pectatione florentem. quo quidem tempore vehe-
menter vrbs ipsa excitauit me atque acuit in stu-
dio liberalium disciplinarum, aspectu ipso anti-
quitatis, & multiplici ac varia hominum erudi-
torum scientia: sed ut ingenue vereque fatear,
proprie me expoliuit aula Farnesij moribus, ac lit-
teris, cum viuerem coniunctissimè ac familiaris-
simè cum duobus præstantissimis viris Marcello

Cerui-

Ceruino, & Bernardino Maseo: quarum alterum Pontificem maximum, alterum Cardinalem, vtrunque immortalitate dignissimum aduersa bonis artibus iniqua mors eripuit. Quare quod me Parmam vocas, & multis verbis inuitas amantissimè, non me litteræ tuæ sopitum excitauit, sed currentem potius, vt aiunt, incitarunt. quod vtinam cum voluntate cætera congruerent: iam iamq; vobiscum essem. sed vides anni tempus: vides itinerum difficultatem: scis, quàm imbecillissim corpore, quam tenui, & ad incommoda, iniuriasque cæli perferendas parum apto. timeo etiã à militibus, à quibus ocium non est: excurrere enim dicuntur, & prædas facere. non igitur veniã, cum à vobis vnus diei vix absim interuallo? veniam, opinor, quæque aduersantur & impediunt contēnam omnia. volo omnino meis oculis, Farnesio vidēdo satisfacere: volo hanc à me ipso gratiã inire, & salutationis officio, expetito sanè, ac debito, perfungi. Vale, & Farnesio Cardinali meis verbis salutem plurimam dicito. Assule.

Alexandro Farnesio

S. R. E. Cardinali S.

Grata mihi tuæ literæ tantūne? imò verò & peroptata, & dulces: quæ aliquam mei memoriam residere apud te mihi indicarunt. Quod ego
quanti

Bembus
lib. 6.
Famili.

Sa. holerus li. 12.

quanti faciam, non nunc scribo: aliud erit tem-
 pus ista commemorandi. Hoc dico in tuis incun-
 dissimis literis illud tamē offensionis fuisse, quod
 hæ tardissimè ad me perlata sunt. Scriptæ enim
 à te VII. Idus Septembris, tertio Idus Octo-
 bris mihi sunt redditæ, sexto & trigesimo die vi-
 delicet postquàm tu eas dederas. Sed quod ad rem
 pertinet, vtinam Farnesi amplissime vobis vo-
 cantibus, quemadmodum quidem cuperem, subi-
 to parere possem: neminem profectò promptio-
 rem ad obtemperandum vobis inueniretis. Sed
 quæ me impediunt causæ quo minus statim acce-
 dam, scribo ad Pōtificem Max. scriboq; non tam
 sapienter, quàm ingenuè & liberè. Quod Ponti-
 fex ipse pro sua perpetua præstantiq; humanitate
 in bonam partem accipiet. Earum ego literarum
 exemplum ad te misissem, nisi illas communes te-
 cum fore existimassem: quod certè ita futurum
 est. In ijs ego peto atque oro, vt tempus meæ ab-
 sentia mihi prorogetur vsque ad proximum men-
 sem Aprilem: quo tempore in Italiam reuerti
 mihi in animo est. Hac in re Farnesi optime, te
 mihi aduocatum esse cupio, vt facilius impe-
 trem, quod æquissimè à me petitur. Neque ta-
 men recuso, si vos omnino ita statueritis, quin
 primo quoque tempore istuc veniam. Sed cùm
 neq;

neque magnum fructum ex me istis percipere possitis, quod in tot sapientissimorum patrum consilijs, & prudentia parum eminere opera mea potest: & ego magni mea interesse sentiam, aliquandiu hic manere: erit humanitatis & liberalitatis vestrae, faciles vos praebere in eo, quod vobis parum admodum, mihi autem plurimum profuturum sit. Sed de his reiicio me ad eas literas, quas Pontifici scribo, futuras (vt dixi) tibi etiam communes. Te quidem ipsum rogo, vt mei absentis famam atque fortunas in tua fide & patrocínio esse patiari: tandemque te mihi praestes, qualem ego animum erga te in omni tuo honore dignitateque tuenda, si res ita ferret, plenum amoris & diligentiae afferrem. Vale. Idib. Octob. M. D. XXXVIII. Carpentoracii.

Ioanni Sambuco.

Cum me vocas ad scribendum, confirmantur consilia mea iudicio tuo. ac tu quidem in hoc officio cohortandi facis idem, quod multi: quibus facile possem satisfacere, si per domestica negotia liceret. sed obsecro. nolite ex otio vestro meum spectare. vobis enim certa, & expedita sunt omnia: mihi vnicum est vestigal industria mea: qua liberos alere, rueri familiam cogor. & si negligam, deferetur humanitas: sin, vt debeo, diligenter

Manutius lib. 5.

ter curem, iacere studia necesse est, quæ solutum
 curis omnibus animum postulant. At inquires:
 ipsa tibi studia fructum ferent. Cane alijs canti-
 lenam istam, mores, ac tempora ignorantibus, mi-
 hi non persuadebis experto. Vetus illa Principum
 virorum benignitas exaruit. inania plerique se-
 quuntur, nihil solidum amant, nihil magnificum,
 nihil illustre. Vides alios, quasi perdendis tan-
 tum frugibus nati sint immanibus epularum sump-
 tibus opes exhaurire: alios, quasi etiam homines
 ipsos, non modo fruges, perdere pulchrum sit, the-
 sauros effundere, collectos acerbissimè, in ea bel-
 la, quæ vastitatem agris, urbibus incendia, hu-
 mano generi, aliena stultitia miserrimo, cladem,
 & exitum importent. Musæ interim ubique lo-
 corum algent, neglectæ ab ijs, qui fouere eas ut
 maximè poterant, ita maximè debebant. Etiam
 illud indignum, quod existunt, qui specie liberali-
 tatis gloriolam aucupentur: & eam virtutem, à
 qua longissimè absunt, quam oderunt cane peius,
 & angue, quasi familiarem suam sic in ore habeant,
 ut amare videantur. exemplum recens in manibus
 est, hominis, ut a multis acepi, nobilissimi, qui mi-
 hi & obsignata charta, quid ultro promiserit, &
 postea, cultus à me diligenter omni genere officij,
 qualem exitu sibi præbuerit, non ignoras. Hoc fere
 morbo

morbo laborant multi, eoque grauius, quo minus
eorum dignitas, & amplitudo fert. Vale. Venetijs

Isidoro Clario Abbati S.

Commodum emerferam ex tertiana febris, Sadole-
tus li. 16.
cum tuæ mihi allatæ sunt literæ, datæ XVI. Ca-
lend. Augusti Tridenti: aliquanto etiam serius,
quàm dierum & itinerum ratio postulabat. tabel-
lariorum negligentia nobis redditæ: quibus in lit-
teris facile & amorem tuum erga me, & memoriam
veteris nostræ consuetudinis recognoui. Sed quo
minus ad eas tum celeriter responderim, partim
imbecillitas corporis, partim etiam publica hæc
negotia, quæ nos hic anxios & sollicitos admodum
habent, aliquandiu retardarunt. Video enim Isi-
dore, id quod tu quoque in literis tuis significas,
rem communem nostram, hoc est, causam Christianæ
religionis (quid enim est quod magis nostram esse
possit?) eò deductam esse, ut grauissimorum con-
cursum periculorum metuere debeamus: spe præ-
sertim concordie penitus sublata, qua antea su-
stentabamur. Nam qui antea, cum à nobis & ab
Ecclesia Catholica grauiter dissentiret, omnia sua
tamen Concilio se esse permissuros pollicebantur:
nunc posteaquam indictum conuocatumque Con-
cilium est, cum retractent promissionem suam,
plurimaq; dent indicia non solum non commutati
pristinæ

pristini animi sui, verum etiam in prauis opinio-
nibus vehementius pertinacis: qua spe possumus
niti, ut turbæ hæ, quæ omnia diuina humana-
que permiscuerunt, aliquando pace consensione-
que tollantur? Atque vtinam, quod tu videris
confidere, mea opera atque industria aliquid pro-
desse posset Christianæ Reip. nos hoc damnum
violatæ perturbatæque religionis, vel nostro ip-
sorum sanguine libenter redimeremus. Sed cum
neque ingenio multum, & autoritate nihil pos-
sim: quod tantum mihi tu tribuis, id ego amoris
tuo erga me, non illi quo ceteris in rebus pluri-
mum vales, iudicio esse assignandum puto. Ve-
rum quo quo se modo habeant Christianæ res, illa
est spes nobis in Deum cōijcienda firmior, quod is
pro sua summa perpetuaque benignitate & cle-
mentia populos suos seruabit ab interitu: neque
gentem delectam ab sese nonnullorum scelere at-
que perfidia dari in exitium volet. Quam ego
vnam consolationem, nec aliam præterea vllam,
his tot malis reperio. Fac valeas, nosque mutuo
diligas. Rome, Calend. Sept. M. D. XLV.

M. Hieronymo Vidæ,

Albæ Episcopo S.

Bembus
lib. 6.
Fan.

Amabilissimas tuas accepi litteras Ka-
len. Iulij datas: quibus mihi de mea dignitate
gratu-

gratularis. Quas quidem litteras non libenter modo legi: sed etiam cupidissimè avidissimeque perlegi, ipso titulo plectus: quod mihi à Vida; hoc est ab homine omnium nostri seculi clarissimo mittebantur. Gaudeo recentem Pauli Pont. Max. cooptationem, qua me in Cardinalium collegium asciuit; tibi gratam & iocundam accidisse. Nihil enim malo; quàm à te tuiq; similibus, siqui sunt, diligi. Sed omnino siue sunt, siue non sunt; à te certè omnium maximè & amari, & probari cupio. Quod autem eam dignitatem meæ vel doctrinæ, vel virtuti fuisse traditam existimas; easq; ornas miris laudibus: non dubito, quin plus in eo duci te à benevolentia, quàm à iudicio permiseris. Veruntamen, utcunque seres habet; debeo tibi, si minus de altero; de amore quidem certè erga me tuo sanè plurimum. In eo profectò non falleris; quod me meo otio meoque vitæ genere contentum nihil de his bonorum splendoribus putas cogitauisse, neq; eos appetuisse. Nā, ut verè tecum loquar; sæpius sit, ut peccasse me existimem; qui pristina viuenti rationem proiec-
cerim: quàm gaudeam propterea, quod maxima clarissimaq; dignitate auctum me atq; honestatū sentiam. Quod verò me hortaris; ut à studijs nostris mitioribus ad Christianam rem tractandam

H

& in-

Et inuandā me cōuertam: velim sic existimes, me id vnum dies noctesq; meditari. Quid enim aliud agam his insignibus Et nominibus susceptis? Sed neq; dum Romae sum; vt possim boni aliquid in modiū afferre: Et quanta nobis mala impendeant, vides. Vt verendum sit; ne qui reip. præsunt, sedare vniuersi tempestatē tantam non possint: nedū mea vnius industria hoc tēpore magnopere sit profutura. Sed profecto reip. fluctuātī non dcero: Et ei operam, quam potero, nauabo. Reliquum est, vt me, vt facis, diligas. Quōd si etiam litteras ad me, cūm otiosus eris, dederis: vt quid agas, quibus in studijs te oblectes; quid omnino scribas; scire possim: erit mihi gratum. Vale. Nonis Augusti. M, D. XXXIX. Pataui.

Leo X. Ludouico Galliae Regi.

Bembus
lib. 7.
Pont.

De Anna Reginae vxoris tuae morte certior factus magnam sanē molestiam cepi: cū propterea quod feminam egregia singulariq; virtute, et spectato in Deum ac Dei Ecclesiam cultu pietateq; amissimus: tum quia te pro tuo in illam laudabili amore, illiusq; in te, maximo esse dolore affectum multorū litteris intellexi. Accedit ad hæc, quod me illa, quasi patrem optatissimū pia amanti-
simāq; filia, incredibili obseruantia prosequatur.
Regnum etiam ipsum tuum ceteraq; gentes opis
alienae

aliena indige, in quas illa munificentia exercebat
 sua: multum mihi amisisse in ea muliere bonae spei
 atque praesidij videbatur. Itaque pluribus & quidem
 iustis maximisque de causis vehementer is me nutius
 perturbauit. Verum cum optimam viuendi rationem
 summamque probitatem, & eximiam mulieris temperantiam
 tam amplo in Imperio positam ceterasque
 eius praestantissimas virtutes animo repeteremus,
 & simul huius vitae miserias atque horum temporum
 incommoda perturbationesque respiceremus, in eam
 sententiam adducti sumus, ut bene cum ijs actum
 esse statueremus, qui hoc tempore mortem cum vita
 commutauissent. Deumque Opt. Max. Annam Reginam
 ad sese, tanquam de terrarum aestu & fluctibus in
 portum, aut tanquam de flebili hospitio ad plenam
 hilaritatis paternam donum caelum ipsum beatorumque
 conciliu vocauisse, magnopere existimaremus
 ubi illa bene actae vitae praemia, & cum liberalitatis
 atque beneficentiae, quibus duabus virtutibus
 supra mulierum caput enituit, tum verum etiam
 temperantiae patientiaeque suae speratos fructus
 laeta felicissimaque perciperet. Quae omnino
 cogitatio maerorem quidem meum multum leuauit.
 Quare te hortor, ut eadem atque similia vel
 etiam meliora, quae tua tibi vel prudentia, vel
 animi magnitudo facile ministrabit, ad cogita-

H 2

tiones

tiones tuas adhibeas, ægritudinēq, quā te vxoris
 tuæ morte contraxisse audio, leues: ferasq, æquo
 animo, quæ ferenda sunt: sunt autē ea omnia, quæ
 aliter se habere non queunt. In quo & tuam ipse
 temperantiā atq, prudentiā maximè ostendes, &
 mihi, qui te vnice diligo, omnē mœrorē absterges,
 si te leuatum sensero. Datum, III. Cal. Febr.
 Anno primo. Roma.

Manuti-
 us lib. 5.

Paulo Sacrato, Ferrariam.

Vt latine ad me scriberes, homo tum domesti-
 cis curis, tum etiam sedādis, vt audio, multorum
 controuersijs assidue distentus, certè amor impu-
 lit, atq, humanitas: & epistola tua ita mihi orna-
 tē, ita copiose omnes non modo animi, verū etiam
 ingenij tui partes expressit, vt nihil vnquā lege-
 rim libentius. Ego tibi antea, optime Sacrate, tri-
 buebam sanè multa, quæ pauci consequuntur, pru-
 dentiam, integritatem, doctrinam, maximè verò
 præstantē quandam ad exolendas officijs amici-
 tias & voluntatis, & naturæ propensionem: istam
 verò orationis exornāde facultatē, quæ cum mul-
 ti tēporis, magnāq, videtur esse industriæ, tū verò,
 vt ego sentio, atq, vsu etiā didici, ab intimo quo-
 dam, planeq, recondito depromitur artificio, vix
 putabam tibi inter diuersa plane studia posse con-
 tingere. sed videlicet id me fefellit, quod ingenij
 tuum

tuum communibus metiebar exemplis: nec mihi
veniebat in mentem, auunculi tui Cardinalis, Ia-
cobi Sadoleti, præceptis, & consuetudine do-
mestica aditum tibi ad omnem gloriam esse pate-
factum. nam cum ille cunctis virtutibus, quas
laudabit posteritas omnis, assequetur fortassè
nemo, bonorum, ac sapientium iudicio virorum
excelluerit: hac tamen in primis latine scriben-
di laude ita floruit, ut veteres illos propemo-
dum æquauerit, nos quidem per eandem viam cu-
pientes excurrere, longè reliquerit. sed, ut ex
epistola tua conijcio, conseruabis hoc quasi patri-
monium, familiæ vestræ proprium, & hæc tibi
communis hæreditas erit cum patrueli fratre
tuo, Paulo Sadoletto, quem omnes homines ad æ-
gregia quæque natum intelligunt. Equidem in
hoc mihi ipse plurimum gratulor, qui tibi harum
litterarum, quibus nescio, an quidquam non mo-
do humanius, verum etiam ornatiùs esse possit,
causam dederim. nam Iosephum Fasinarum,
quem ob eius doctrinam, & mores egregios vehe-
menter amo, oblitum arbitror modestiæ suæ, cum
de me loqueretur, & vtriusque vestrum in eo
consensisse, ut ille, te libenter audiente, pro ve-
ris falsa narraret, aut certè veris plurimum af-
fingeret, tu illi, plena manu, ut sæpè prodigus

H 3

amor

amor est, ea, quæ prorsus non agnosco, in me con-
ferenti, pro tuo in me studio libenter & facile cre-
deres. Utinam quidem, qui vobis nunc esse videor, is
aliquando esse possim: quod quia sperare non li-
cet, ne cur optem quidem est, Vale, Venetijs,

LIBER TERTIVS.

Leo X. Francisco Gallo-
rum Regi.

Bembus
lib. 16.
Pont.

Christophorus Longolius homo Gal-
lus, cum tibi notus, tum verò eti-
am deditissimus, optimarum arti-
um studijs, quibus à puero in Gal-
lia incubuerat, egregie eruditus, Græcarum li-
terarum facilius adipiscendarum causa Romam
aliquod ante annis venit. Quibus quidem lite-
ris mirificam operam triennium cum dedisset, sui-
que interea ingenij & doctrinæ & planè virtutis
nomine ac morum probitate in meam familiari-
tatem cum venisset, nobis non solum volentibus,
sed eius etiam studia stipe annua fouentibus, Pa-
tauinum se contulit: ut ea quoque in vrbe celebra-
rimus.

rimoque doctrinarum omnium ludo sese coleret. Quæ in vrbe ita nunc quidē proficit, omnes vt homines, quibus est ipse notus atque cognitus, est autem prope vniuersæ iam Italiæ, magna sui spectationeq; impleuerit: cogatq; credere, si vita ei suppetat, in maximū clarissimūq; virū ac nostris temporibus satis quidē eruditis longe præstantē breui illū facile euasurū, vel potius iā euasisse. Quæ cū ita sint, ego autē intelligam tā docto & claro iuueni nullas opes esse, quibus se alere, suæque studia & virtutes non solum illustrare, quod erat profecto aquisitū, verū ne sustentare quidem ipse per se possit: si vnquam alias nunc quidē plane diligentissimè te hortor, velis pro tua liberalitate vere regia & propenso in claros excellentesq; viros, insigniq; doctrina præditos animo mandare atq; efficere, vt primo quoque tempore aliquod eius tam singulari virtute dignum illi sacerdotium tribuatur: quo is munere tibi deuinctus confectis suis studijs, quæ iam itaque, vt audio, conficiet, & ad te reuerti id, quod ipse in primis cupit, & tibi præclaram aliquam nauare operam commodè & pacato animo possit. Quanquā ne nos quidē interea aut nullo etiā tempore eius hominis cōmoda, cum se occasio dederit, sumus me hercule neglecturi, neque sanè curam,

H 4

quam

quam de illo semel suscepimus abiecturi. Id si tu, ut confidimus, curaueris, apud ipsum præclarissime posueris. Polliceor enim tibi, ac plane recipio, te magnos ex tuo beneficio vberrimosque fructus, sempiternæ scilicet laudis atque memoriæ, breui tempore percepturum. Mihi autem, qui excellenti doctrina viros præsertim cum probitate coniuncta in primis colere & diligere consueui, tam gratum feceris, ut ipse abs te in eo beneficium me accepisse sim existimaturus. Quemadmodum à legatis tuis, quibus cum ea de re loquutus sum, latius intelliges. Dat. VIII. Id. April. M. D. XXI. Anno nono. Ro.

Ant. Flaminio S.

Longo-
lius, li. 3.

Cum mihi à Stephano Saulio literæ sine tuis essent redditæ, sane commotus sum: sed tum me herculè multò magis conturbatus, cum in extremis illis, quæ tibi non scribendi causa fuisset, legissem. effecit tamen officium tuum, quo te mihi per eius literas excusatum esse voluisti, ut dolori, quem ex ista tua valetudine traxeram, nonnihil voluptatis aspergeretur: præsertim cum nec periculum grauius ullum denunciaret, & ipsum anni tempus saluberrimum, spem mihi non mediocrem ostenderet. Itaque mihi officium tuum scito fuisse gratissimum: sed ita ut neque salute
tua

tua quicquam mihi possit esse antiquius, nec modo
litteras à te iam ullas non flagitem, sed ut de isto
tuo potius in bonas artes studio aliquid remittas,
etiam atque etiam rogem. Noui naturæ tuæ infir-
mitatem: noui incredibilem tuam in omni perci-
pienda humanitatis vi assiduitatem. Quare si
mihi quicquam credis, homini quem tute scis
tibi esse amicissimum, & in alienis quidem diu-
dicandis causis minime stultum: da aliquid corpo-
ri, serui valetudini: satis tibi sit, earum quas
querimus rerum nosse fontes & capita: ratione
earum & vias ingenio tuo autore & cogitatione
haud ita multa, modico certe studio consequere,
præsertim qui puer in leuioribus illis artium stu-
dijs operam optimè posueris, & nunc in grauio-
ribus extrema ista tua adolescentia iam tantum
profeceris. Infinitam istam diligentiam, & im-
mensam lectionem nobis relinque, qui quo minus
natura atque ingenio valemus, & in rectam dis-
ciplinæ viam tardius ingressi sumus, eò cum nos
approperare opus est, magis tum vero euigilare
in studio diligentius, & labores omnes sufferre
possumus facilius. Volo enim mi Flamini charis-
sime, ut cum homines ingenium, industriam, do-
ctrinam tuam admirabuntur: laudent etiam pru-
dentiam, quæ te bene vsum esse omnes iudicabunt,

H 5

si orio

si ocio pariter & valetudini tuæ consulueris. Nō temerè hoc scribo, & ad quem scribam video. Cura igitur primum, vt valeas: Hoc enim nihil mihi facere potes gratius: deinde vt de tuo ad nos reditu aliquando cogites, & Saulium nostrum eodem voces. postremò vt D. Saulius, siquando te viset, & Hector noster, quem tibi semper assidere non dubito, plurimam hic sibi à me salutem adscriptam esse intelligant. Sed tibi plus omnino oneris impono, quàm per valetudinem tuam mihi liceat. Itaque reliqua abijce, vnius tuæ salutis rationem habe. De rerum nostrarū statu, siquid scire voles: Sauliū nostrū percondator, ad quē vberes de eo literas misi. Etiam atq; etiam, mi Flamini vale. Ex vrbe Patauio. XIII. Calen. Febr.

Ioan. Matthæo Giberto

Episcopo Veronæ S.

Sadole-
tus li. 3.

Reginaldus Polus ea virtute, nobilitate, et doctrina vir, qua tu optime nosti, cū reuerteretur in Italiam, pristinas (vt ego sentio) consuetudines doctorum hominum, & tuum imprimis cōspectum appetens, ad me diuertit: ostenditque mihi eas literas, quas tu ad illum sane quàm amicè eleganterque scripseras. In quibus erat quoque mentio mei & honorifica, & multa. quæ cum iudicium tuum de me, tum multò magis studium beneuolentiamque

tiamque declararet. Ego verò, & si subito penè
aduentu illius, ac festinatione discedendi occupa-
tus, nec temporis satis ad scribendum, nec animi
habere poteram: tamen putavi esse nefas, illum
ad te sine meis literis literis accedere. Itaq; has
continuò exaravi: non tam ut gratias tibi age-
rem, quòd me assidue in memoria haberes, (et si
ille quoque iure optimo tibi à me debentur) quam
ut indicarem tibi, summam me ex illis ipsis lite-
ris tuis cepisse voluptatem, quod me abs te intel-
ligam amari. Quanquam hoc quidem minimè
nouum mihi accedit, sed eius tum semper iuncun-
da est commemoratio. In quo te arbitror existi-
mare, me non posteriores in te amando ferre
partes. Verum harum rerum affirmatio iam to-
ties iterata inter nos minus fortasse in hoc tem-
pore necessaria est. Illum quod te magis auere
scire puto, quibus ego nunc in studijs verser vi-
delicet, quid mihi habeam propositum, ipse Re-
ginaldus tibi exponere poterit, qui exiguum hoc
tempus, quo mecum fuit, totum posuit in inqui-
rendo & percontando, quæ mea studendi, aut
scribendi ratio, qui animus, quod consilium esset.
Cui ego plane omnium mearum actionum cogita-
tionumque rationem reddidi Sed quod mihi in eo
magnæ voluptati fuit, videor cognosse in illo,
cum

cum summum ingenium, & excellentem in Graecis Latinisque scientiam: tum vero summam in moribus & congressu elegantiam atque humanitatem. Quem hoc etiam nomine pluris facio, quod intellexi te ab eo incredibiliter amari: usque eò ille de te, & de tuis rebus omnibus & amanter, & honorificè semper loquitur. Eum igitur habebis tu scilicet, nosq; in desiderio manebimus, & ipsius, & tui, & aliorum multorum: quorum familiaritas, & amicitia mihi & ornamento erat, & solatio. Sed hoc feremus, ut poterimus. Illud tibi de nobis persuasum esse volumus, ut verè apud nos perpetuò & memoriam & benevolentia tui, deque tua mutua erga nos voluntate nobis vicissim exploratum esse. Tu ut studia ea urgeas, quae praeclara & eximia maximo animo es aggressus, valetudiniq; servias, valde te & hortor, & rogo. Nihil est quod maius, aut accommodatius ad beatam vitam facere possis. Vale. IIII. Non. Septemb. M. D. XXXII.

Petro Bembo S.

Longo-
lius li. 1.

Iampridem nihil scribo, quod multò avidius nummorum aliquid istinc expectem, quàm vos ullas hinc literas. sed quando desiderium tui diutius ferre non possum, quod quidem mihi tum denique lenire videor, cum ad te scribo: nec tu quicquam

quicquam tam longo intervallo ad me, ego scilicet ad te aliquid mittam. Fui Venetijs dies amplius quindecim, quos ipsos partim cū Octaviano Grimoaldo in vrbe, partim cum Andrea Nauagerio nostro Murani summa cum voluptate traduxi. Huius in suburbano, cū hortus ipse grato nobis spectaculo fuit, ita dimensus & descriptus, ut omnes tum pomarij, tum seminarij arborum ordines in quicuncem dirigantur, & exquisitissimo ambulationum topiario opere latera eius decumaniq; limitis cameræ conuestiantur: tum verò omnem expectationem meam vicerunt mali assyriæ plurimæ, suis quæq; intervallis discretæ, & in certum quoque ordinem digestæ: quas eundem Nauagerium nostrum paucis ante mensibus seuisse audiebam, atque incredibili quadam celeritate solertiaq; ad frugem perduxisse, fructu me hercule letissimo, etenim cuius aspectu nihil sit pulchrius, odore suavius, gustatu iucundius, varietate autē atque magnitudine admirabilius. delectatur enim etiam agricolarū voluptatibus, sed his honestioribus: & qua diligentia artes nostras colit, eadem profectò cum horto suo rationē habet. Sed ut ad coniunctiora nobis veniam, scito ut primum Patavium veni, perspexisse me, quantum vel gratia, vel auctoritate apud Marinum Georgium

Georgium valeres. Accersuit enim ille me statim honorificentissimè, opesq̃ suas in tuenda vel salute vel dignitate nostra omnes mihi pollicitus est liberalissimè. facturum puto, nam de te mirificè & sentit & loquitur, neque à studijs institutiq̃ nostris tam abhorret, quàm vulgo hominum opinione existimatur. Amoris erga me sui argumenta non obscura cùm iam dederit, tum certe ab intimis & necessarijs eius ita obseruor, vt & me amari putem, & ipsius merito hic tibi gratias omnino acturus fuerim, nisi omnem ex nostra necessitudine gratiarum actionem sublatam esse voluisses. Velim tamen illum certiore facias, cùm mihi officium suum fuisse gratissimum, tum me etiam sibi gratias apud te egisse diligentissimè. Atque ne tu quicquam rerum mearum ignores, eadem hic nunc est vitæ ocijq̃ nostri ratio, quæ æstate proxima fuit: nisi quòd aliquot noctis horas assumimus, ac per anni quidem tempus iam & liberalius exercemur, et in studia nostra acrius incumbimus. quæ quidem studia, quo etiam alacrius tueri possimus, da (quæso) operam, vt pecunia nobis curetur: aut certe vt intelligam, quare ad eam Flavius nondum peruenire potuerit. Iam quartam hanc epistolam ad te do, cùm tu adhuc ne scedulam quidem: quinta si te oppresserit.

presserit, nā mihi longi temporis vsuram longiore epistola dependes. Vale. Ex vrbe Patavio. Calen. Decemb.

Reginaldo Polo S.

Magna me voluptate tuæ litteræ affecerunt; quibus me ad benevolentiam inter nos constitutam humanissimè prouocas: causasque affers, quibus adductus id facis. Nam cum te antea diligerem; cum primum intellexissem te planè adulescentem, clarissimis atque adeo regib. ortum maioribus, bonarum artium ardore succensum, ex ultimis orbis terrarū finibus Patavium venisse: ut ea in vrbe doctissimorumq. hominum conuentu, operam illis dares. tenererq. iam vehementi quodam studio cognoscendi & alloquendi tui: quanta me nunc demum esse affectum letitia existimas; cum ad id, quod spontè ipse cupiebam, inuitari me abs te per litteras videam tam officiose, tam etiam eleganter scriptas; ut ista ipsa inuitatio tua, non humanitatis modo genere, sed etiam doctrinæ nomine eum te esse facile ostenderit: ut longè magis tua mihi quidem benevolentia exoptanda & expetenda, quàm adhuc ipse statuerim, planè fuisse videatur? Quod cum ita sit, accesserit autem ad id nunc etiam Longolij nostri,

Bernbus
lib. 5.
Fam.

fri, qui mihi tuas litteras reddidit, honorificenti-
tissimis de te, tuisq; virtutibus longus quidem,
sæpeq; repetitus huius bidui sermo: quem ego vi-
rum propter eius excellēs ingenium, singularemq;
doctrinam facio plurimi; propter mores vitæque
probitatem fraternè amo. Complector te quidem
Pole, atque excipio, vt amanter meam beneuo-
lentiam expetentem, certè amātissime; vt etiam
humaniter me ad id prouocantem. hic verò iam
non habeo, in quo tibi æque mihi ipse videar re-
sponsurus. Nam vt parem me tibi omni reliqua
ex parte eius virtutis, quæ humanitas dicitur, re-
ferendis officijs præbeam: certè prior iam ad te
appellandum, cum id ipse tua diligentia præri-
pueris, esse nullo pacto possum. Quod quidem non
humanitatis modo indicium magnæ cuiusdam, ac
eximie, sed humanitas mihi esse ipsa omnis, suo
cum robore atque radicibus videtur. Itaque cum
in eo tibi concedam necesse sit; præsertim cum
ipse ijs opibus, ijs propinquis, ea denique sis for-
tuna; vt etiam si te ipse prior appellassem; quia
tamen nihil afferre potuissem eiusmodi, multo sa-
nè minus in meæ humanitatis facto, lumen eluce-
ret, quàm eluceat in tuæ: efficiam profectò, vt in
reliquis præstandis amicitie muneribus atque
partibus, id, in quo à fortuna vincor tua, recti ac
propensi

propensi erga te animi mei studijs, officijs, diligencia planè sarciam. Scriberem plura: responderemq; ad reliquas epistolæ tuæ partes: nisi festinaret Longolius, equumq; posceret, utpote iā sine meis ad te litteris reuersurus. Quamobrem in aliam epistolā reliqua. Vnum hoc sic habeto; nihil mihi hoc in genere omni, præclara egregiaque ista animi tui erga me declaratione, aut accidisse, aut accidere potuisse iocundius. Ex villa Noniana. Quinto Idus Iul. M. D. XXI.

Paulo Iouio Episcopo
Nucerinæ S.

Etsi mihi dubium numquam fuit, quin abs te ^{Sadoletus li. 5.} summo opere diligerer: tamen & literæ tuæ plenissimæ amoris atque officij, & ea quæ tuis verbis Polus ad me detulit, quæq; ipse præterea commemorauit de te, planius mihi ostenderunt, tibi esse cordi & quietem & dignitatem meam: atque ea que quotidianis ex lucubrationibus à me proficiuntur, pluris à te aestimari propter amorē, quā fortasse digna sint. Quam ego tuam erga me voluntatem, ne viuam mi Paule, nisi omnium rerum habeo charissimā. Nam cum tu singulari doctrina, virtute, eloquētia præditus, is vir sis, ut tuū de quoque iudiciū maximi fieri debeat: tum verò

I

incre-

incredibilis illa comitas, & quædam rara iucunditas, quæ tibi à natura data atq; insita est, facit ut nihil te fieri possit amabilius. Ex quo facile potest existimari, quantum ego mihi ornamentum in tua amicitia esse constituam: cum & propter ingenij & doctrinæ præstantiam, me ornare, & propter humanitatem suauitatemque naturæ delectare etiam possis: non nolis autem utrumque: cuius quidem animi tui erga me plura habeo indicia ac testimonia. Sed accidit præteritis temporibus, ut cum et tu meam consuetudinem appeteres, & ego tuæ essem sitientissimus, potentioribus tamen concedere fuerit necesse, qui te totum sibi arripuerunt: cum tamen inter nos salua semper manserit amicitie coniunctio. Non enim ego vnquam permisi, neque permissurus sum, ut tu in amore me vincas. Multa me adducunt, ut neminem te pluris faciam, paucos pari atque te beneuolentia prosequar. Sed eo nihil est ad meum vincendum animum arctius, quod me à te amari intelligo. Eius rei duo signa habeo certissima: vnum, quod locorum disunctio non imminuit beneuolentiam: alteram, quod me tuis quotidie scriptis condecoras. Quæ si hoc solum afferrent, ut testificarentur te de me sæpissimè cogitare, ferreus nimirum essem, nisi te amarem efflatus, ferremque assidue

in

in oculis. Cum vero scripta tua eiusmodi sint, ut immortalitatem mihi polliceantur: quid aut tuo in me officio maius, aut mea in te benevolentia debet esse flagrantius? quam ostendam equidem tibi aliqua in re, mihi crede: & si defuerint cetera, eodem te genere remunerabor: euentu fortasse impari, pari certe studio ac voluntate. Itaque & alia tantisper studia intermittam, sicuti tu mihi suades, & ad philosophiam me referam, quemadmodum idem tu mihi es autor: omnibusque in rebus tuo iudicio atque consilio utar libentissime. Utinam liceret nobis esse unâ. Sed quando diversis non solum locis, sed etiam opinionibus remoti absumus, quod ego in portu libenter maneo, tu illis adhuc undis & fluctibus delectaris: epistolis missitandis inter nos assequamur, ut nunquam non unâ esse videamur. Quod te oro mi Paule suauissime, ut in eo me non deseras. Nihil mihi potest esse dulcius, quàm aut loqui tecum, quod iam ereptum est: aut tuas legere literas, in quo mihi morem gerere tua est potestatis. Quapropter tu qui omnes venustatis atque humanitatis articulos tenes, noli pati (obsecro) me hac tanta & tam exoptata voluptate tuarum literarum carere. Vale. & nos dilige, tibi que persuade te à me mirabiliter amari. Carpentoracti.

Bembus
lib. 5.

Quod me de Longolij patrocinio Romæ suscepto tantopere laudas, equidem iuuenem incensum bonarum artium studijs, eaq; causa domo tam longinqua profectum, ac nil aliud dies ac noctes, non modo agentem, sed ne cogitantē quidem: optimis præterea moribus, excellenti doctrina, summo ingenio, incredibili studio præditum, ab invidis neque infimis hominibus nefariè circumuentum, vñ cum viro grauissimo omnibusq; virtutibus, omni disciplinarum genere, omni cultu literarum nostra ætate longè præstanti Iacobo Sadoleto collega meo, eodemq; mihi vetere beneuolentia, consuetudine, studijs, sententijs, voluntate, tota denique vita consociatissimo, alijsq; permultis libentissimè, atque etiam multò verius cupidissimè defendi. Tametsi eo tempore aduersa valetudine implicitus voluntarem in eo defendendo ardoremq; animi, quantum par erat, adhibere fortasse potui diligentiam, industriam, laboremq; non potui. Sed res ipsa & causa eiusmodi fuit, vt non sim tam laudandus, quod Longolio affuerim, quam essem improbandus, si defuissem. Valde tamen gaudeo meum in eo studium atque officium tibi magno & præclaro viro gratum optatumq; accidisse. Quod verò etiam propterea tuam sim be-

neo-

nevolentiam consecutus, video mea me nō multæ
 operæ maximum vberimumq; fructum percepisse.
 Reliqua puto te cognouisse ab ipso Longolio,
 cuius aduentus eo nobis gratior fuit, quod nihil
 de illo ad nos aliquot iam menses afferebatur.
 Eius ego consuetudine & conuictu, tum doctri-
 na et studijs mirabiliter delector. Quid dixi ego?
 est iam in oculis nostrorum ciuium non modo pri-
 uatorum, sed planè etiam Senatus principumque
 ciuitatis. Itaq; habet quosdam præstantis ingenij
 literisq; interioribus eruditos viros, quibus cum
 est fere quotidie, vtiturq; ijs valde familiariter:
 inuisitur à multis, amatur ab omnibus. Huius
 autem quod reliquum est, hyemis nobiscum, vt
 arbitror, conficiet rogatu meo, & simul quod ei
 potestas facta est à bibliotheca, quam publicè ma-
 gis illam quidem instructam atq; vberem, quàm
 propositam & explicatam habemus, quos volet
 libros promendi. Nam cum sit in eo, vt de Cato-
 ne scribit Cicero, inexhausta auaritia legēdi, sitq;
 is quasi librorum helluo, libri ipsi præclari atque
 multi, breui exaturaturum sese illum in legendo
 non puto. Quanquàm de his, deq; tota ratione stu-
 diorum suorum non dubito, quin te ipse diligēter
 reddat suis literis certiozem. Qui & si omnibus
 in sermonibus, colloctionibus nostris me miri-

ficè semper deletat, suavisimeque detinet, nullis tamen de rebus illius sermo tam mihi est iucundus, quàm de te, quod quidem fit planè scipissimè, sed hæc malo te ab illo. Tu si me tibi esse amicissimum existimabis, quæque à coniunctissimis expectantur proficisci que solent, ea tibi de me pollicere, non fallam opinionem tuam. Etenim ut tibi non assentior, ut existimem fieri non posse tu mihi indigenti cuiuspiam rei copiam facere possis, in quo tamen verborum tuorum modestia sum delectatus, sic arbitror posse accidere, ut mea beneuolentia mea que opera tibi quoque vsui sit futura. Quod si accider, me in ære tuo esse, ut existimes, te etiam atque etiam rogo. Vale. Venetijs. I. Non. Ianu.

Simoni Villanouano S.

Longo-
lius li. 2.

Pergrata mihi fuissent tuæ literæ, si quàm nobis luculentè ingenij tui elegantiam expresserunt, tam iucundū de vitæ tuæ rationibus nunciū attulissent. Sed id & antiquum est, & haud scio an etiam fato literarum quodam comparatum, ut quo quis ingenuas artes complectatur studiosius, hoc fortunæ fluctibus iactetur acerbius. Hæc enim, ne forte nescias, mihi tecum est communis querela. nam etsi ipse nulla insigni, ut tunc quidem est, rei familiaris inopia premor, illud

illud tamen eiusdem fortunæ iniuria commissum
esse video, ut ea sit rerum mearum tenuitas at-
que angustia, ut tibi ista spe, ista probitate ado-
lescenti, auxilium meum imploranti, non dico
non opitulari, quod ipsum per se miserum est,
sed vix benignè quicquam polliceri possim. Ego
enim, quod te satis intelligere existimo, pari lite-
rarum studio incensus & afflictus procul à pa-
tria vitam ago, non meis iam, aut quod par erat,
meorum, sed planè alienis opibus casus meos su-
stentans. Verum quando nemini vni omnia Deus
concessit, nec ego quicquam ocio nostro esse du-
cam vel iucundius, vel honestius, facile patior
apud ceteros plus opum residere. mihi certè nun-
quàm in mentem venit istorum, cuiquam inui-
dere, quorum abs te insolentiam, & iactatio-
nem ferri posse negas. Idem ipse de te cen-
seo statuas, nec te inanibus istis curis conficias.
paruo tibi ad tuenda studia tua sumptu opus
est, is autem nusquam homini studioso & frugi
deesse potest. Sed ad epistolam tuam: in qua quod
te mihi de literarum tuarum silencio tam multis
verbis purgares, nihil sane necesse fuit. Quam
enim ipse mihi in eo scribendi genere legem dixi,
hanc ceteris quoque omnibus dictam velim: ut
tum denique literis, cum id vel nostra, vel amico-

rum interfit, utamur. Reliqua epistolarum genera, etsi me non parum delectant, praesertim quas homo neque stultus neque infans conscripserit, ea tamen ab amicis non magnopere exquiro, quorum officium ad mutuam animorum voluntatem, non ad inania haec studia, semper referendum esse iudicaui. Sic igitur facies, & per me quidem tacebis cum voles, & quandiu voles: ita tamen, ut mihi literarum tuarum sermo cessatione gratior sit futurus: sed ea, ut dixi, conditione, ne tu in eo parrem à me vel gratiam expectes, vel diligentiam. Vix enim credas, quam mihi in tanto ocio scribundis literis parum vacet. Quod porro te nobiscum vivere velle ostendis, est id mihi quidem gratissimum: sed quia te ea in re iuuare possim hoc tempore, non plane video. Persequar tamen vias omnes, ut mihi consuetudinem tuam in optatis maxime fuisse aliquando intelligas quanquam id te iam intellexisse litera tua significabant, & certe ita est. Amaui te quo primum die cognoui, spectavique ex eo tempore semper, quemadmodum nobis de studiorum nostrorum rationibus inter nos commentari saepius liceret: verum nescius quid tu ea in re animi haberes, curavi id scilicet ad huc lentius, quam animorum nostrorum coniunctio postulare videatur. Nunc etsi mihi consiliorum tuo-

rum

rum rationes significasti magis, quàm explicuisti, tamen videbimus diligenter aliquid, in quo sit tui certa tuendi ocij tui fides (hoc enim mecum agere videris) tum eius quam mihi tecum intercedere velim consuetudinis explorata facultas. Tu fac interim animo sis magno, nec quicquã esse putes tanti, quod studiorum tuorum iter interrumpat. Quæ nunc iacet afflictæ, emerget, mihi crede, aliquando virtus. Vale. Ex vrbe Patauii, Nono Calend. Iun.

Octauiano Ferrario, Mediolanum.

Mi Ferrari, si me tantum amas, quãtum pro- Manuti-
us li. 10.
fecto amas; gratulari te mihi æquum est, quod exoptatæ diu patriæ compos denique factus post annos decem, tenui fortuna contentus ita viuo, vt Regum opes honoresque contemnã; carebam otio, studijs, rebus multis ad meam naturam aptis: quæ mihi nunc omnia Dei benignitas restituit: ijsq; fruor eo suauius, quo fit vsus desiderij diuturnitate iucundior. Si quid præterea non tam de meo, quàm de meorum statu scire vis, vt ferè, qui amant, curiosi sunt omnes, hæc accipe: Vxor & filius in vrbe, commoda vterque valetudine, illa rem domesticam, hic officinam, emendandorumq; librorum curam administrat egregiè. Mihi tædio diutinae commorationis urbanae, ru-

sticari vehementer placet; quo primum afflictus
 diuturno morbo valetudini consulimus: & im-
 becillo corpori vires addimus; deinde quasi qui-
 busdam exsolutus vinculis, liberè vagatur, &
 voluptate pascitur animus honestissima: nullis
 hic angimur curis, nullis implicamur negotijs: li-
 cet id quod antea nunquam licuit, prorsus nihil
 agere, si volumus: & quod licet, sæpè volumus,
 nam vehi curru, oppida inuisere propinqua, ami-
 corum villulas obire, conuiuari etiam interdum,
 suauissimisque epulas condire sermonibus, hoc
 ipsum voco nihil agere. quamquam qui valetu-
 dine parum firma, operam dat, ut suauiter, iu-
 cundè, & honestè simul viuat, is profecto nihil
 agere mihi non videtur. Sed in hoc tamen vitæ
 genere libros, communes delicias nostras, abieciisse
 me penitus, nolim existimes, nobiscum ubiq; sunt,
 comites nunquam molesti, loquētes, silentes, cum
 volumus, quoad volumus: & quamquam vete-
 ris morbi reliquie quædam supersunt, & vires
 adhuc languent; quiddam tamen aggredi sum-
 ausus: quod si, ut spero, absoluam: & si ut prin-
 cipia se dare videntur, ita procedat industria,
 vel à te probabitur: (à te cum dico, qui subtili-
 ter & sincerè iudicant, simul omnes intelligo, tu
 enim is es, quem nec opinio fallat, nec voluntas
 & veri

à veritate detorqueat) vel quin me putes omnis expertem ingenij, nec de mea, nec de cuiusquam omnino facultate statuere, & existimare quidquam posse, non recusò. Locus ipse me vacuus interpellatoribus, & hac viuendi arbitratu meo, rerum omnium dulcissima, optata antea potius, quam sperata libertas inuitauit, vt ordiretur id, quod, nisi sedem hic statuo, aut certè nisi in hoc secessu, & in hac pæne solitudine (nam si cum vrbe conferatur, quamquam celebre satis oppidum, solitudo tamen quædam videri possit) maiorem anni partem consumpsero, vereor ne serò admodum, fortasse etiam pertexere numquam liceat. opus est, nec temporis nec laboris exigui; Tempus hîc, vt video, deesse non potest: laborem communis vtilitatis gratia, numquam adducar, vt fugiam: interim tamen, superiore periculo admonitus, operæ curæq; plus in valetudinem, quàm in studia conferam. Vale. Ex opido Plebe Sacci, VI. Id. Nou. M. D. LXX.

Gregorio Cortesio S.

Quod posteaquàm in Italiam redij, nihil ad te literarum dedi, id profectò neque obliuione tui factum est, qui etiam si velim, tui tamen obliuisci non possim, ita frequens & iucundus nobis hic est de te quotidie sermo: neque sanè quin esset, quod

Longo-
lius li. 1.

quod per literas tecum agere vellem, sed quòd ea erant in manibus, quæ nec literis, nec cuius rectè committi possent. Rem tenes, genus tabellariorum nosti. Nunc autem cum rationem ad te tuto scribendi inierim, scito mihi magis magisque quotidie de rationibus tuis cogitanti, non iam placere ad rem, ea quam tibi istic ostenderam via aggredi, ne si quid offendatur, iniquorum sermonibus detur locus, quos vel minima re ad deridendum contentos fore video: sin ut volo & opto cadat, ne rem mali exempli instituisse, nec tam doctrinæ studio, quàm religionis odio eò confugisse existimemur. Quineriam non possint multorum sustineri causæ, si tibi quod postulas à Pont. Max. vni concedatur: nec tu non temerè de iudicio principum tuorum aut iudicasse aut desperasse, qui rem tam honestam ab eis non petendam esse duxisset. Huc accedit grauis illa inter vos, & Pont. Maximum controuersia, ut ne si exploratum quidem sit illius nos compotes fieri posse, tamen velim hoc tempore, ne ordinem deseruisse, vel etiam data occasione turpiter transfugisse potius, quam studijs nostris præsidium quæsuisset ullum, videamur. Equidem cum nostra plurimum interesse arbitror, grauitatem ut tucamur, neque tam docti quàm boni veri hominum opinio.

opinionem habeamur: tum vero te non omni solum cupiditate, sed omni etiam cupiditatis suspitione carere velim. Nec enim nescis, tametsi voluntatem ea in re tuam, quasi ambitiosam & inanem bonus nemo reprehendere possit, quam tamen difficile sit, his præsertim moribus, consiliorum nostrorum rationes vulgo probare. Atque si Romanus essem, ipse tibi negotium nullo maiore negotio per me conficerem, operam quidem profecto, studium, consilium, fidem, rem denique meam in eo tibi diligenter nauarem. Absens rem tantam per interpretes moliri sine periculo quæ possum? Itaque ne per Sadoletum quidem nostrum quicquam mihi conandum arbitror, præsertim cum crebris amicorum & ipsius maxime Sadoleti literis Romam vocer, quo si me aliquando contulerò, omnes vias persequar, quibus ad id quod cupis peruenire posse putem. Sed audi casum plane diuinum: scribente me hæc ipsa anxie, repente nuncius, rem in conuentu vestro ex sententia nostra confectam esse: habere iam te omnium munerum vacationem: tantum sodalitatis tuæ studiofis omnibus oculis publico patrum decreto impertitum, quantum tu vix vel per nos, vel à Pont. Maximo consequi potuisses. Quid queris? Sustuli manus, meque à consilio & deliberatione
ad gra-

ad gratulationem totum conuerti: praesertim qui eam rem non modo facultatem apud tuos habuisse, quod vel ipsum plane desperabam, sed summo etiam totius conuentus assensu comprobata fuisse perspicerem. Quapropter frui ista mihi Cortesi ocio: quo nihil neque tibi accomodatius, neque sodalitati tuae ornatius, neque nobis amicis tuis iucundius contingere potuisse iudico. Vale ex vrbe Patauio. IIII. Calend. Iun.

Camillo Paleotto Bononiam

Manutius li. 10.

Putasti ne, umquam fore, ut ego me Romanorum occupationum è vinculis eximerem? certe factum vides. nec mihi venit in mentem eius con filij penitere: quin quotidie magis gratulor, quod illa reliquerim, haec sim adeptus: quod ab omni cura liber otio fruor honestissimo: quod ea nunc denique studia recolere mihi liceat, à quibus disiunctus tot annos vixi, vel potius planè non vixi, quae enim potest esse vita sine litteris? valeat ambitio, & fucatus opum splendor, nihil est quod eum suauissima librorum consuetudine conferri iure possit, qua mente cum essem, commisi tamen, ut aliter sensisse videar, cum sententiam numquam mutauerim. nam ad urbem Romam eo quidem consilio sum profectus, domesticis ut ratio-

rationibus consulcrem, simul tamen id spectans,
ne delicias meas optimarum studia doctrinarum
prorsus desererem. aliter accidit. quis me accu-
set inconstantiæ? vicit meam voluntatem po-
testas eorum, quibus, ut æquum est, non minus li-
benter, quàm necessario, parui. sed mitto præteri-
ta, quasi enim, ea dum attingo, vulneris obdu-
ctam cicatricem renovo. Hic me propinqui, fa-
miliares, noti pariter atque ignoti, redeuntem ex-
cepere voluptate summa. Urbem priuatis ædi-
ficijs elegantiorcm, & publicis operibus magnifi-
centiorcm, quam reliqueram, inueni præterea,
quamquam ardente bello, florentem: ut in summa
pace rebus omnibus, quæ vel ad vsum corporis,
vel ad animi delectationem pertinent: quo dolore
interdum, ac pæne mihi succensere cogor, qui tot
bonis, tanta tranquillitate, tanto etiam nobilium
virorum erga me amore tam diu me carere sum
passus. lucri tamen id factum est, quod, nisi hinc
discessissem, diuque absuissem, hæc ipsa profecto,
quibus nunc ex interuallo recuperatis iucundissi-
mè fuor, numquam omnino, quanti essent, intel-
ligere potuissem. Itaque est, cur immortalī Deo
gratias agam, habeamque maximas, quod mihi
occasione grauisissimi morbi, missionis à Pontifice
petendæ, ipsique Pontifici concedendæ mentem
attule-

attulerit. alioqui nec satis decorum putassem,
 nec unquam omnino commissem, ut ante pa-
 etam diem negotium publicum urbemque relin-
 querem. In discessu commoda quaedam speraban-
 tur: nec defuit intercedentium dignitas, auctori-
 tas, gratia; ratio temporum est aduersata, Pon-
 tifice natura liberalissimo, Turcicum bellum, &
 presentis futurique sumptus necessitatem excu-
 sante. mirum id videri nonnullis, ego, qui prope-
 modum id, quod accidit, opinione iam praeceperam,
 non sum commotus, ipsoque missionis impetrata
 minere contentus, cetera non dixerim equidem
 contemnens, sed certe non maximi pendens, otij cu-
 pidus, nihilo latior discessi. Nunc habeo cum va-
 letudine negotium, eius enim morbi, quo me scis,
 Romae dum essem, nec parum diu, nec leuiter la-
 borasse, molestae admodum reliquiae sunt. sed,
 ut spero sublatis iam causis, quae morbum & pe-
 pererant, & alebant, sedulitate, ac fidei meorum
 cura, adiuvante etiam huius celi, quod in lucem
 editus primum hausi, benignitate, breui, omnino
 conualescam. Tu interea fac ne officium deside-
 rem litterarum tuarum. Vale. Venetijs.

Bapt. Egnatio S.

Longo-
 lias li. 4.

Misit ad me literas tuas hodie Romulus
 Amaseus, iucundas illas quidem mihi & ex-
 pectatas,

petatas, sed eo sane tempore à te scriptas, cum
hic de Villanouano iam confecissemus. Collocatus
est enim à nobis apud adolescentem quendam cum
honesto in primis loco natum, & optimis deditum
studijs, tum eo etiam fortuna splendore ornatum,
& sic erga Villanouanum animatum, vt vtrique
optime consultum arbitremur. Quamobrem cum
iam nihil est quod eius causa labores, tum vero
tibi & meo & ipsius Villanouani nomine gratias
ago, quam possum maximas: non de eo solum,
quod mea causa in eum contulisti & studij, &
officij, sed de tua quoque ad eum suscipiendum, si
res coegisset, voluntate, quam mihi per literas tu-
as humanissimè atque liberalissimè detulisti. Equi-
dem, etsi domo tua non est vsus, tamen quia eam
illi patere voluisti, perinde me tibi astrictum iu-
dico, ac si apud te vixisset. Quod autem tua inte-
riore epistola grauiorem te mihi aduersarium con-
stituis, quam ij fuerint ipsi, qui me Romæ indig-
nissimè diuexarunt: iocaris tu quidem in eo acutè,
nec amicè minus, quàm oportune, qui nunc denique
lite secundum me à Senatu, P. Q. R. honori-
ficientissimè data, in capitis iudicium me tam longa
interuallo retrahas, & vnus ex omnibus iugulum
hostiliter petas meum. Sed nihil agis. Veritas
multorum gladijs peti potest, iugulari non potest.

K.

Nec

Nec enim quod tibi quasi telum acerrimum sumis, ingratus in patriam videri possum, qui me Macliniensem semper & ubique sum professus, ea que de Maclinia ornamentis & tum praedicavi, & postea scripsi, quae perpetuo mea in patriam charitatis testimonio fore non despero. At Gallus videri maior quam Germanus. Ne istius quidem unde coniecturam ducas, video. tu quidem certe nihil affers, cur ita tibi videri debeam. Sed nec ea sane res ad Macliniam quicquam pertinet, quae siue Gallia attribuatur, siue Germania, nihilo inde obscurior sit, aut illustrior. Non enim vltio nationis & circumfusarum gentium nomine clara est: sed tum civium suorum virtute atque gloria, tum ipsius urbis elegantia & amoenitate celebris hominum memoriae atque benevolentia commendata est. Carolus quidem Caesar inter tot regnorum nomina, inter tot imperij titulos, Macliniensem principem sese inscribit, idque more maiorum, qui eam quasi nullius provinciae regionibus circumscriptam, numero semper exemerunt, & unde finitimae gentes omnes ius peterent, esse voluerunt. Ac profecto sic se res habet, quemadmodum in altera defensionum mearum oratione disputaui. Dijudicari vix potest, Germania Maclinia sit, an Galliae. Facit lingua, imperium, vulgi

vulgi opinio, vt Germaniæ adscribenda videatur: rursus hominum ingenia, mores, victus, vestitus, ac ille gentium omnium celebratus monumentis Galliæ ac Germaniæ limes Rhenus, eam Galliæ adiudicat. Quæ quidem mihi causa est, vt vtriusque honestissimè cupiam, & hos bellorum motus inter eos componi exoptem potius, quam alteros cum aperta Reip. Christiana perniciæ vincere aut vinci. Sed ad id redeo, quod ais ceteros fuisse aduersarios meos, qui illud de duabus sellis viderint. Viderunt Egnati, & in altereatione etiam mihi obiecerunt: sed contrà atque tu, nam cum à me quærerent cuiatis essem, qui nec Gallus nec Germanus essem: ita occurri, vt me & Gallum esse & Germanum dicerem. hic de duabus sellis cum nescio quid illi cauillarentur, etiam tribus me sedere dixi, qui præterea Romanus iam essem. hoc illis non ferentibus, & os hominis clamantibus: respondi, quod negare non poterant, Mundanum esse me, & patriam à me eam duci meam, vbiunque & mihi & virtuti locus esset. Atque ita sane est: ciues meos eos numero omnes, quicumque nec à pietate Christiana, nec à literis nostris abhorreant: nec tum Romæ tam de adipiscenda ciuitate contendendi, quæ nec opinanti & absenti delata esset, quam ne improborum quorundam

rundam hominum conspiratione ex ea turpiter
eijcerer. Hæc ad te scripsi paulò verbosius for-
tasse, quam tu velles: sed in eo te offendi, quod
longiori illi tuæ disputationi plenius respōderim,
tu me voluminibus posthac obruas tuis licet.
Vale, & me, quod facis, ama. Patavij. Tertiò
Non. Mart.

Francisco Richardoto Episcopo
Atrebatensi.

Manuti-
us li. 6.

Cum antea tibi, ex hominis mihi amicissimi,
tuiq; studiosissimi, singularis viri, Octavij Pāta-
gathi sermone tribuebam plurimum, ac te non-
dum mihi de facie notum, colere tamen & dili-
gere non vulgariter cœperam: tum vero, ut legi
orationem tuam, nuper habitam in Synodo Ca-
meracensi, qua nescio an quidquam adhuc vide-
rim præstantius, dici vix potest, ad meum de te
iudicium, quantum etiam ad amorem accesserit.
Vidi enim, ut in tabella pictam, atque expressam,
ingenij, doctrinaque tuæ imaginem excellentem:
quam intuens, amore tui sum incensus incredibi-
li, sic, ut ardentius esse nihil possit. &, quam-
quam assiduis distinebar curis, feci tamen, studio
scilicet impulsus, ut his tibi litteris aliquam vo-
luntatis in te meæ significationem darem. nam,
& si tu is es, cuius virtutes, quasi pleno theatro
specta-

spectata, iam ita nota sint, ut nec augeri cuiusquam præconio, nec minui vituperatione possint: me tamen ita animatum esse velim existimes, ut, cum multi certatim te ornent laudibus, ego tamen in eo vel principatum appetam, vel superiorem certè feram neminem. Nam quod te de studijs meis non pessimè sentire, & Ioannes Richardus, præclara indole iuuenis, natus ad omnem laudem, planeque te auunculo dignus, affirmat, & litteræ tuæ, ad illum scriptæ, significant: Valde triumpho, atque istam opinionem, mihi crede, beatorum hominum copijs, atque opinionibus non comparo solum, verum etiam antepono, quid enim optabilius, quam ijs placere, quorum virtus, & vita, tum principibus viris, tum etiam populo placet vniuerso? quid autem accidere cuiquam possit illustrius, quam a te laudari, qui ita viuis, ut nihil agas, nihil expetendum putes, nisi cum eximia laude coniunctum? notum enim genus est institutorum tuorum, nota industria, nota cura pro salute animarum vel tuenda, vel recuperanda. Scimus quos ex ingenio tuo fructus Atrebatenses tui partim iam colligant, partim etiam expectet: dicerem, nobis invidentibus, si aut in Christianum inuidia caderet, aut ex eo genere virtus esset, quæ non longè distribui, non communicari passim facile

cile posset. quod cum ita sit, non committam tamen, ut te horter, ut ad nos quoque tua scripta peruenire velis. quod enim publice profuturum videtur, in eo neque cuiusquam hortationi bonitas tua, neque consilio prudentia locum relinquit. Lata labor potius, quod ea sis & voluntate & virtute præditus, ut optimè de Christiana Rep. mereri, camque miseris temporibus labefactatam confirmare maxime possis; quo facto inibis maximam gratiam ab omnibus bonis, tibi que perennem gloriam, & ea quæ summis meritis proposita sunt, præmia cōsequeris. A me velim, si quid tua, tuorumq; causa præstare possim, quamquam quam tu firmitus ab omni re sis, & quam ego imbecillus, intelligo: veruntamen, si acciderit, ut vel amplitudini, gloriaq; tuæ, vel eorum, qui tibi chari sunt, commodis seruire possim, expectabis eadem a me, quæ soles ab ijs, quorum valde cognitam habes fidem, beneuolentiam, obseruantiam. dabo operam & assequar, ut spero ut opinionioni tuæ officia mea respondeant. studium quidem, si res poscet, exstabit eiusmodi, ut nec obscurum esse nec mediocre videri possit. Vale. Romæ. Prid. Id. Septemb. M. D. LXV.

Nicolao Draconi. S.

Longo-
lius li. 4.

Iam literas tuas desiderare incipiebam, cum
mihi

mibi oportune ad IX Cal. Sextil. epistola est à te reddita, in qua illud mihi sane iucundum fuit, atque haud scio an etiam iucundissimum, quod te M. Tullij Ciceronis studiosiorem iam factum esse cognovi. Certe enim non modo quaedam aspersisti, qua mihi eiusce rei significationem darent, minime obscuram, sed etiam genere toto Ciceronianum quiddam mihi visa est redolere. Laudo consilium, ac simul te pro mutuo inter nos amore, ad eius scriptoris lectionem etiam atque etiam vehementer cohortor, vel currentem potius incito. Etenim si latina lingua non iam domestico, aut forensi ullo usu, sed tacita quadam mutorum doctorum consuetudine percipienda est: cui nos tandem potius ad discendum demus, quam illi qui omnium aetatum iudicio habitus sit omnium eruditorum eloquentissimus, eloquentium eruditissimus? Equidem sic ipse statuo, primum fieri non posse, ut quis cogitata sua praeclare satis & ornate latinis verbis complectatur, qui non Ciceronis scripta diligenter & attentè perlegerit. Deinde eum qui illius libros multum & studiose voluerit, si quidem mediocri aliqua sit prudentia praeditus, ea ipsa multis aliquando fore admirabilem: sin modica vel etiam exigua tinctus, sicutamen inuenta sua literis mandaturum, ut in his nihil

neque putidum, neque ineptum à quoquam deprehendatur. Nec enim ego Ciceronem ex ea solum parte solitus sum mirari, quod accurata quadam orationis vbertate & copia omneis, qui vnquam vsquam floruerunt oratores facile superarit: sed quod ea sit, tum in excogitando ingenij subtilitate, vt nemo acutior, tum in collocandis & distribuendis rebus prudentia atque iudicio, vt nihil ne fingi quidem possit cautius atque omnino aptius. Huc accedit non iam humana illa sed plane diuina quadam orationis forma, quæ cum elegancia & dignitate sit præstantissima, tum vero ea est facilitate atque venustate condita, vt quæ grauissima sunt & ornatissima, & certis numeris studiosius astricta, illaborata tamē & simplicia & soluta liberius fluere videntur. Hunc tu igitur, quod facis, & admiraberis in primis, & quoad eius fieri poterit, etiam imitaberis. Vt enim nulla eius laudem consequare industria, magnum tamen id erit & egregium, quod assequere, si optimo, quamuis magno intervallo, fueris proximus, aut etiam in tertijs, atque ad eo in quartis constiteris. Sed aliò delapsus sum, qui ad literas modo tuas rescribere in animo habebam. Non potui scilicet facere, quin tibi paulo vberius explicarem, quam mihi in Cicerone persequendo

quando consilium probaretur tuum. Ergo ad literas tuas: in quibus quod ais Fulvio nihil auctoritate tua fuisse opus, idem ille mihi quoque scripsit. qua ex re duplicem cepi voluptatem, & quod tu ea molestia caruisses, (molestum enim tibi scio futurum fuisse, tum in urbem venire hoc tempore, tum vero magis ab institutis studijs tuis abduci) & quod affines illi tui, sese fratri suo æquos & faciles præstitissent. Veruntamen est quod tibi gratias nihilominus agam, qui te mea causa omnia fuisse facturum, & adhuc esse, si res coget, ostendas. Fulvium ipsum velim in hac studiosæ vite voluntate oratione tua confirmes, confirmatum & viatico instructum ad nos primo quoque tempore remittas. Nam tu quidem, si sapias, ex istis locis migrabis numquam, qui eam istic degas vitam, præ qua meum mihi iam ingratum sit ocium: de quo tamen vix credas, quam ipse me beatum aliquando existimarim. Avium concentu è lectulo ad literas mane excitari: à libris circum florida præta, circum amœnissimos colles oberrare: ab ambulatione, conuiuiis istiusmodi & sermonibus perfrui, dum calor se frangat, aut in opaca suauiter umbra meridiari, aut altiore in loco, leuioribus balistis & scorpionibus certioris dexterae & obrutus periculum facere. Inde admissis equis ad venandum

K. 5

exire:

exire: postea se in bibliothecam abdere, ubi lectioni modum non satietas, sed ratio ipsa statuatur. Adjicis ad hæc lautas & magnificas nescio quas canas, ab ijs vero ipsis molliores quasdam ambulatiunculas & literatas colloctiones: postremo suaves & delictos illos somnos. Ne viam, nisi ista cuiusmodi sunt, ut ad ea vel spectanda mare transiturus fuerim, si quid vspiciam tale existere suspicatus essem. Quid nunc censes cum me isto, ad tanta coeundam felicitatis societatem tam liberaliter inuitatum vocetis? Noctes, mihi credes, ac dies istuc cogito, vel potius euolare cupio. Quare fac me circiter Idus Septembris expectes. Adero enim ad eam diem, Deo iuuante, nec ante ad reliquum peregrinationis obeundum progrediar, quam omnem vitæ studiorumque rationem penitus perspexero, id est, ipse me vobiscum aliquot dies in ista agrorum amœnitate oblectaro. Vale. Patauij.

Nicasio Caslerano, Patauium.

Manutius li. 6.

Patauium te venisse, quæ semper vrbs officina quædam est habita doctrinæ: lator equidem communium studiorum causa plurimum. cerno enim iam animo, ubi tu philosophiam cum eloquentia coniunxeris, quantum ornamenti litteris nostris,

nostris, quantum splendoris accedet: sed mecum
actum est incommodius, qui, quo tempore nobis,
vnius diei tantum intervallo disjunctis, prae-
sentes amicitiae nostrae fructus nullo negotio capere
licuisset, quo mihi optatius aut iucundius esse ni-
hil poterit, tunc abesse a te cogar, & omnem sua-
uitatis, delectationisque nostrae spem in mutuo
litterarum officio reponere. crede mihi, hac ego
cura vehementer angor: quippe, cuius imaginem
humanitatis, ingenij, eloquentiae, iam pridem vi-
di in epistolis tuis, ac saepe sum animo contempla-
tus, ea si propius adspicerem, qua laetitia, qua
voluptate perfunderer: valeant, si qui aut opes,
aut honorum insignia, vel illustrium virorum
ambitiosas salutationes tanti aestimant, ut haec
bonis, iucundis, sapientibus, id est, tui quam si-
millimis amicis anteponant. Accedit ex occupa-
tionibus molestia, quibus impediior, quo minus te
cum per litteras quam saepissimè colloquar. quod
ob eam quoque causam ad te scribo, ne mihi vi-
tio vertas, neve oblivione mea potius, quam ne-
gotiorum multitudine, factum suspiceris, quod
paulo serius fortasse, quam exspectabas, epistola
tua responderim, nulla enim re magis, quam de-
serti officij memoria, crucior. nec tamen ab ami-
cis plus, quam commodum eorum, aut etiam vo-
luntas

luntas ferat, vñquam postulo. Itaque amicum nostrum cur excusares de infrequentia litterarum, causse nihil sunt. quidvis enim mihi potius persuaderi patiar, quam ei me absenti effluxisse ex animo, quem ego presentem, quibus coluerim officijs, quæque ad eius laudem studia contulerim, optimus ipse testis est. At scribit perquam raro. fortasse aulicæ vitæ consuetudo ita fert, fortasse etiam cum velit, per negotia nō licet aut si licet nostram amicitiam, quæ satis per se firma est, non modo litteris, sed nec vñlo prorsus officio putat esse fulciendam, qua ego quoque in sententia sum. & tamen ita me comparavi iam pridem, si quid ab amicis præter meam expectationem omittitur, id ne accipiam durius, & malim omnia mitiorem in partem interpretari, quam committere, vt sanctissima necessitudinum iura suspicio, plerunque falsa violare possit, Atque hæc ipsa, nisi graue est, ad eum perscribas velim: & hoc addas, me, cum primum Romam veni, de meo statu litteras ad eum dedisse: quas a communibus amicis, fideli & certo tabellario commissas, perisse non arbitror; ab eo tempore noui nihil in meis rebus contigisse, nisi hoc nouum videtur, mihi cum hoc cælo, cuius multi gravitatem non ferunt, adhuc quidem optime conuenire, quod ei fore

iucun-

iucundissimum certò scio. Tibi ad Carolum Sigonium, & Michaellem Sophianum, praestantes viros, mihiq̃ue & studijs, & amore coniunctissimos, cur litteris opus esse commendatitij existimem? quasi non eorum vterque, vt doctrina, sic etiam humanitate excellat. Et profecto iam tibi ad eorum amicitiam, qua vir bonus & studiosus nemo excluditur, aditum aperuit, nullo intercessore virtus tua, illique te cognitum diligunt, tuaque in primis consuetudine delectantur. qua ego interdum cogitatione ita fruor, vt hac etiam specie falli me non sinam, quasi ipse vestris deambulationibus, & sermonibus intersim. Ego hic, nisi me noctes aliquantum adiuuissent, caruissem prorsus litterulis nostris, quarum suauitate pascor. nunc, equato noctibus dierum spatio, veredr, ne non otij quantum vellem relinquatur. Tu quam libenter Patavij sis, quamq̃ue diu te futurum putes, quo vtaris in philosophia doctore (nam Genuam, omnium facile principem, rariore iam dentium ordine minus explanatè loqui aiebant) hac si ad me scripseris, & simul de singulis publicè interpretantibus quid sentias, duplicem fructum capiam, & quod ea, quæ scire aueo, cognoscam, & quod ex litteris tuis, in quibus vernaculum illum Romani sermonis leporem, & planè Cice-

nē Ciceronianam elegantiam mihi videor agnos-
cere. Vale. Romæ. IIII. Id. Mart. M. D.
LXII.

Iacobo Luca Decano Au-
reliensi. S.

Longo-
lius li. 4.

Nunquam nobis sane non deerit scribendi
argumentum, nisi (vt te olim monui) mutuis id
interrogationibus excitemus: quō nomine scripsi
ad te haud ita pridem, mihi adeo gratum fore, si
plenius ex te intelligerem, cur princeps vester
Erasmum Budeo prætulerit, Germanum Gal-
lo, exterum ciui, ignotum familiari. Nam quod
ad eruditionem pertinet, non video qua in re Bu-
daus Erasmus cedat: siue humaniores, siue Chri-
stiano dignas homine literas aestimare libe-
at. Quod vero ad dicendi facultatem per-
tinet, parem, mea sententia in tam diuer-
so dicendi genere laudem merentur. Beatif-
sima in ambobus & rerum & verborum co-
pia: sed ita vt alter latius expatiatur, alter an-
gustiore quidem alueo, verum altiore ingentem
aquarum vim trahat: fluit ille plenior, hic fertur
rapidior. In Budaeo videor mihi agnoscere plus
neruorum, sanguinis, spiritus: in Erasmo plus car-
nis, cutis, coloris. in illo plus diligentiae: in hoc
plus facilitatis. creber ille sententijs, hic facetijs:
ille

ille omnia utilitati, hic plurimum delectationi
 tribuit. Pugnat Budæus cura, ingenio, gravita-
 te, dignitate: Erasmus arte, subtilitate, lenita-
 te, iucunditate ad victoriam contendit. Hinc ama-
 re possis, illum admirari: huic favere, parere illi.
 Profecto ille me vehementer cogit, hic suaviter al-
 licit. Ducit alter blanditijs, alter viribus trahit,
 verborum delectu religiosus, proprietate perspicu-
 us, si res tralationem expostulat, in metaphoris fœ-
 lix, sententijs gravis, figuris varius, summa orati-
 onis specie honestus, sublimis, seuerus, grandilo-
 quus. Contra Erasmus venustus, modestus, po-
 pularis, floridus, verborum suppellectile dives,
 compositione simul expeditus, simul nitidus, fre-
 quens exemplis, densus argumentis, gratus sali-
 bus. Ille in oratione sua totus quidem semper est,
 sed cum potissimum conat, tum fulminat, cum
 materia temporum nostrorum obiurgationem ad-
 mittit: Hic etiam quum morib. conuitium facit,
 magis instituto suo seruire atque dolere videtur,
 malagmatis, collyrijs, cerotis, & cæteris id ge-
 nus leniorum medicamentorum remedijs sanitati
 consulens: vt ille amarulentis quidem illis, sed
 hac tempestate necessarijs portionibus, sectionibus,
 cauterijs altè grassantem vim morbi infectatur.
 Breuiter, si historiam scripturi sint, Budæus
 Thucy-

Thucydidem, magis quam Sallustium: Erasmus.
 Livium, quam Herodotum retulerit: Si poema
 pangendum, hic tragicum & heroicum quiddam
 verborum sententiarumque pondere altius into-
 nabit: ille Comœdiam urbanus, Lyricos suavius,
 elegiam mollius inspirabit. Assurgit tamen &
 hic quoque alieno ingenio, suo vero tam difficul-
 ter, quam ille nunquam, etiamsi velit, sese demit-
 tere queat: alioqui superiores illæ virtutes ut
 neutri defint, sic in altero magis patent, in altero
 magis latent: effectum pares, habitu dissimiles, ut
 haud prorsus aberret quisquis hunc concioni, il-
 lum iudicij natum dixerit: alterum Palladis
 numine afflatum, alterum Gratiarum choro
 stipatum. Ceterum ut intelligas nihil esse,
 quod sit ab omni, ut ille ait, parte beatum
 aut certe quod omnium stomacho satis possit face-
 re: audi quid in eis desiderant, qui se aliquod o-
 peræ precium in re literaria fecisse arbitrantur,
 Budæus hoc illis peccare videtur, quod nihil pec-
 cet: Erasmus quod vitijs suis faueat. illum enim
 dum scrupulosius omnia ad veterum normam exi-
 git, sæpe oblitum eorum, quibus scribit, sibi tan-
 tum & Musis canere: hunc dum ingenio suo ni-
 mis indulget, nihilque putat esse tam vulgare,
 quod non aliquando in oratione suum sibi locum
 honestè

honeste vindicet, turbidum interim fluere. illum
potius nobis significare quid velit, quam dicere:
hunc immodica sermonis vbertate, veluti lat o gra-
mine sato strangulare. illum oratione nunc obli-
qua verticosum, nunc figurata elatum sepe intui-
mescere, hunc recto nudoque ductu humiliorem,
plerumque humi serpere: hunc lasciuia molliorem,
illum austeritate durior. Denique alterum
doctis mirum in modum posse placere: alterum e-
tiam imperitis, si in tam secunda (vt illorum ver-
bis vtar) facundia modum tenerent, & suo semper
freti ingenio, alieno nonnunquam essent deserti,
vel iudicio, vel consilio. Nam cum prestare pos-
sint quicquid volunt: Par est, inquirunt, vt opti-
ma queque velint, nec sese ambitiosius nobis
vendant. eò res nostras recidisse, vt mature po-
tius iuuandi, quam intempestiue delectandi simus:
pro suscepto operis instituto fideliter docendi, non
crebris licentiosissimisque excursionibus ambagio
se suspendendi: digredi quidem Senecam & Pli-
nium, sed alterum parcè, alterum rarò, nec sic quo-
que quæsito, nec nisi oblato argumento. Hæc Cri-
tici, quorum sententia quo minus statim subscri-
bam, faciunt cum alia multa, tum quod non desue-
re clari oratores, qui non grammaticos, sed popu-
lum eloquentie iudicem statuerint, Esto sit porri
L gendus

gendus doctis modo calculus, sint soli literarum principes de re in consilium mittendi, quisnam amabo hac aetate dignus, cui tam superba censura iure credatur? Tuebuntur se vterque haud magnis solum exemplis, sed etiam validissimis argumentis. Dicent se non perperam scribere, sed illos corrupte iudicare: in orationibus suis non nasci, sed ab imperitis spinas afferri: Erasmus se omnium rationem habuisse, Budæus paucorum theatro contentum esse. Itaque ipse nihil decerno, vel, ne sutor (vt aiunt) supra crepidam: vel quod apud me paria faciant, hoc est, virtutibus, si qua sunt vitia, pensent, atque adeo superent. Habent enim plus quod laudē, quā quod ignoscā. Illud tantum miror, quod ab initio dicebam: Cur princeps vester in tanta Budæi probitate, doctrina, eloquentia, Germanum Gallo, exterum ciui, ignotum familiari praetulerit. Nec hoc dico, quod Erasmi fortune inuideam. Studeo namque homini, si quis mortalium alius, tamen si de facie nunquam mihi viso, idque ob communem patriam (sumus enim eiusdem, vt nosti, & linguae & ditionis) colo autem ob eximias illas animi dotes, quas in eo ita suspicio, vt votorum meorum summa sit, hinc ad annum etiam alterum supra vicesimum, quo me aetate superat, si non illum, quem nunc tenet, saltem proximum

proximum eloquentiae gradum attingere. Improb-
 um inquis, votum: improbum sane, sed quod nec
 ipse plane improbet. Ego nec existimationi, nec
 commodis tanti viri inuideo, cuius eloquentia a-
 pud me pluris est, quam totius Galliae opes. Sed
 in hoc ista scribo, ut si quid habes, accutum me cer-
 tiorem facias, cur semper neglectis Gallorum, nune
 primum fastiditis Italorum ingenijs, Germanica
 tam ambiciose affectemini. Vale, ex vrbe Roma
 IIII Cal. Febr.

Hoc selectiorum epistolarum opusculum,
 ad puerorum institutionem valde idone-
 um & accommodum est: & ut imprima-
 tur utilissimum.

Henricus Zibertus à Dungenh Can. An-
 tuver. S.T.D.

L 2

BREVISSIMA
AD EPISTOLAS
LATINAE CONSCRI-
BENDAS ISAGOGÉ.

P E R

Simonem Verrepæum.

SIMON VERREPAEVS MAGNAE
spei puero IOANNI Loëuio
Buscoducensi, S. D.

IDEO quid agas, Loëni suavis-
sime, Trochum libenter agitas, lu-
sitas nucibus, equitas in arundine
longa: & totus adhuc additus es
crepundijs tuis & oblectamentis puerilibus: Et
tamen in hac ætate adhuc tenella, de felici studio
tuorum successu magnum quiddam iam nunc
incipio augurari. Habes in parentibus tuis præ-
clarum & illustre quod imiteris, propositum
exemplar: Pater enim & avus paternus ambo
eruditione non vulgari præstantes viri, ambo
præclara

præalata Senatorij ordinis Silueaducensij Ornamenta, quique ad hæc studia tua rectè excolenda, nullis omnino parcunt sumptibus: In te verò eam perspicio naturæ indolem, eum ingenij vigorem, atque in perdiscendis Romanæ linguæ rudimentis animi alacritatem, ut hanc capere de studijs tuis coniecturam nihil omnino dubitem. Quamobrem ut quò capisti, alacrius pergas, ac celerius faciliusque peruenias, mitto tibi minusculum puerile, quo velut lacteo cibo cum nucibus tuis licebit uti, donec nonnihil adoleueris, & ad

solidiorem cibum paulo magis te confirmaris. Vale, mi dulcissimi.

me L O E V I, diu ac se-

licissimè. Antuerpiæ,

anno salutis Chri-

stianæ. M. D.

LXXIII.

17. Kalend.

Apriles.

L3

BRE-

BREVIS ET APERTA AD
EPISTOLAS LATINE CON-

scribendas Ifagoge, siue

Introductio.

QVID EST EPISTOLA?

EPISTOLA est absentis cum absente
colloquium, vel, mutui sermonis nostri
velut quidam internuncius.

Quales igitur esse debent Epistolæ?

Tales omnino, quales sunt mutuae
amicorum inter se confabulationes, simplices
& familiares, festivæ, dilucidæ, minime-
que fucatæ, quæ suum tamen ornatum non
penitus negligant.

*In quibus Epistolarum ornatus
potissimum spectatur?*

Partim is in singulis spectatur verbis,
partim in coniunctis, siue sententiis.

*Cuiusmodi igitur verbis utendum in
Epistolis?*

Latinis, Propriis, Usitatis, & quorum
compositio æquabilis sit gratiosa ac facilis,
nec ab usu loquendi remota.

Fugien-

Fugienda verò sunt verba dura, ambigua,
obscura, obsoleta, nimium affectata.

Quales esse debent sententiæ?

Elegantes, apertæ, faciles, quæque ser-
mone constant quotidiano, ut sensus ad ma-
num parati sint: Ad hæc non omnino tri-
viales: sed vel propriæ, vel eleganti Tropo
aut Schemate variatæ.

Quæ sunt Epistolarum partes?

Epistolarum partes generales sunt, ut vo-
cibus hic utar vulgò tritis, Salutatio, Vale
dictio, & Superscriptio: quæ omnibus ex
æquo epistolis adhibentur.

Aliæ verò sunt partes speciales, Exor-
dium, Narratio, Petitio, & Conclusio, quæ,
quod non omnibus Epistolis sint necessa-
riæ, discantur postea ex Præceptionibus
Rhetoricorum.

DE SALVTATIONE.

Quid est Salutatio?

L 4

SALV-

SALVTATIO, est qua initio Epistolæ
absenti salutem nūtiamus. Id quod variis
consuetum iam est fieri modis.

*Quæ sunt aptissima igitur salutandi
forma?*

Quæ ad veterum salutandi consuetu-
dinē quā proximè accomodantur: Sic enim
fere salutatur Cicero: Cicero Pisoni S.
Cicero Dolabellæ. S. D.

Et adiuncto Prænomine.

Cicero Gn. Pompeio S. D. P.

M. T. Cicero T. Pomponio Attico S. P. D.

Apponitur interdum pronomen, *Suus*.

Cicero Tironi suo S.

Cicero Terentiæ suæ: Tulliæ suæ, S.

Aliquando Adiectiuum.

Cicero Tironi suo dulciss. S.

Cicero Tironi suo humaniss. & optimo, S.

Vel Dignitatis titulus.

Cicero C. Cæsari IMP. S. D.

Cicero procos. M. Marcello Cos S. D.

Sic ad Veterum consuetudinem
nostras licebit accommodare.

Viues Linacro. S.

Viues

Viues Guil. Budæo, S. D.
 Viues Craneneldio suo, S. D. P.
 Bembus Sadoletto amico non vulgari S. D.
 Manutius Paulo Iouio amico integerrimo, S. D.
 Ioach. Perionius Carolo Lotharingo Cardinali, S. D.
 Ant. Houæus Abbas, Viglio Zuichemo auratæ militiæ Cancellario, S. D. P.

Quæ sunt nouæ salutandi rationes?

Noui sunt illi salutandi modi, quibus Recentiores plerique nunc oblectantur.

Salue mi N.

Salue multum.

Salue plurimum.

Salue ter quaterque.

Salue etiam atque etiam.

Salue pater obseruande.

Salue amice integerrime.

Salue congerro lepidissime.

Salue plurimum in Christo Iesu.

Salue plurimum colende D. Patruæ.

S. P. amicorum opime & integerrime.

Salue vnicum meum in Christo decus &

præsidium.

Veterum tamen simplicitas nostra
hac nouitate nequaquā potest corrigi.
Sed de Salutatione nunc satis. Prosequa-
mur reliqua.

*Nunc age, ostende, quibus verbis rectè
exordiemur Epistolam?*

Veterum plerique sic olim Epistolam exor-
diebantur.

Si vales: valeo.

Si vales, bene est: valeo.

Si vales, bene est: ego quidem valeo.

Si vales, bene est: ego valeo, & quidem
bellissimè.

Si vales, gaudeo: equidem valeo, Et Cice-
ro ac Tulliola bellissime valent.

*Has veterum formas Christiani interdum
non ineptè sunt imitati.*

Si vales, bene est: Ego perbelle valeo, & in-
dies bellius.

Si vales, bene est: Ego quidem valeo, sicut
soleo, paulò etiam deterius.

Si vales, bene est: Ego per Dei gratiam sic
valeo ac viuo, vt nūquam in vita suauius.

Sire ætè

Si rectè vales, cariss. Pater, vnà cum sua-
uissima matre, bene est, Nos hìc, Dei
gratia, perbellè valemus.

Si rectè vales, vnice mihi dilecte, pariter ac
obseruande auuncule, est quod plurimū
gaudeam, equidē hìc, Dei beneficio, va-
leo rectissimè.

Si tu, tuaque coniunx, socer humanissi-
mus, reliquaq; familia valetis, est cur maxi-
mopere gaudeamus: Nos hìc Dei munere
valemus ex sententia.

OBSERVANDA est hæc varietas, Dei
gratia, Dei dono, Dei munere, Dei bene-
ficio, Dei benignitate, & quæ Dei benig-
nitas est.

Sed de Exordijs hæc, vt opinor, suf-
fecerint: Nam qui cuiusuis ferè generis Epi-
stolarum apta & accommoda requirit exor-
dia, is operis nostri maioris de Cōscriben-
dis Epistolis librum tertium perlegat.

Tu nunc perquire, quæ sunt reliqua.

Nunc igitur ostendas rogo, dum ad multa
alicui respondemus, quò fiat aptè ex

vno argumento in aliud

transitus?

Vni epistolæ tuæ respondi: venio ad alterā.

Hactenus

Haftenus ad litteras tuas superiores: nunc
ad posteriores accipe.

Longiori tuæ epistolæ respondi. Venio nunc
ad breuiorem.

Haftenus ad tuas litteras: Nunc de me pau-
cis accipe.

Rescripsi ferè ad omnia: Nunc nostra vi-
cissim accipe.

Habes fere de rebus omnibus: Extremum
est illud, vt te rogem, &c.

Sed hæc haftenus: Addam etiam illud, &c.

Sed tristitia mittamus, redeamus illuc vnde
diuertimus.

Sed plura de his quàm statueram: Nunc ad
propositum reuertamur.

Quid excusabimus litterarū nostrarū breuitatem?

Plura otiosus, hæc inter medios scholæ stre-
pitus exarati.

Scribam ad te pluribus alias, cū plus otij
nactus ero.

Cū plus otij nactus ero, vberiores à me
litteras expectato.

Hæc scripsi festinans, properante ad vos ta-
bellario.

Habes epistolam plenam festinationis &
pulueris.

Breui-

Breuitas tuarum litterarum, me quoque
breuiorem in scribendo facit.

Scribentem me hæc, nunc cœna, nunc alia
multa interpellant.

Quâ nunc contra purgabimus earum prolixitatem?

Sed iam ultra metas epistolæ porrigo, dum
tui amore, mei oblitus longius rapior:

Vale igitur.

Sed prouehor longius quàm volebam, &
charta me deserit, ut vides, tecum suauissi-
me colloquentem. Fac igitur ut valeas.

Sed iam modum epistolæ diu multumque
excessi, beneuolentia magis adductus, quàm
quod res ipsa postularet. Veli mihi ignos-
cas, quod tanta harum prolixitate te pene
obtundam, ut iam enim & tuas vole-
bam elicere.

Hæc amore magis impulsus scribenda ad te
putavi, quàm quod arbitrarer te monitis &
præceptis meis egere.

Quo pacto epistolam longiorem rectè abrumpemus?

Sed iam plura quàm constitueram. Valebis
igitur.

Sed hac super re nimis multa, præsertim ad te.

Sed hæc pluribus fortasse verbis, quàm sit
necesse.

Sed

Sed quid ago? longius progredior, quàm volebam.

Sed de his satis, metuoq; ne tu nimiũ putes. Sed hæc satis multa, vel plura potius quam necesse fuit.

Sed ne longior, vale, ô & præsidium, & dulce decus meum.

Sed quid ago? epistolam institueram scribere: ea autem crescit in volumen.

Quĩ tandem Epistolam concludemus?

Habes quæ scire cupiebas. Vale.

Habes fere de rebus omnibus. Vale.

Habes vt breuissimè potui totum familiæ nostræ statum.

Hæc habebã quæ his de rebus ad te scriberẽ.

Hæc fere ad eas litteras, quas accepi abs te proximè.

Finem scribendi faciam, si te primum monuero, vt &c.

Reliquum est, vt à te petam mi Ghilsi, vt me de rebus Germaniæ quàm sepiissime facias certiolem.

Ostende quibus formulis amicos in fine

Epistolæ rectè salutemus.

Ami-

Amicos omnes ex me saluta.

Salutabis parentes meo nomine.

Patrem tuum salutes velim officiosè.

Caris. matrē ttiā salutabis à me diligēter.

Sodalitatē totā saluta meis verbis accuratè.

Saluta omnes qui de me istic percūctabūtur

Fratribus tuis ex me multā salutem dicito.

Saluebit à me noster Lepidus officiosè &
accuratè.

Mihi apud amicos omnes vicarius esto salu-
tator.

Amicum nostrum D. Petrum à Valle iube
à me saluere plurimum.

D. Henrico Verrepæo precaberis à me lata
omnia & felicia.

Salutem à me fratri tuo, & si quem alium
fortasse nostri amantem videris.

Eximium virum M. Io. Hubertinum ex
me etiam atque etiam saluere iube.

Ad M. Theodoricum, si quid dederis litte-
rarum, illi ex me salutē adscribes plurimā.

Campagriū nostrum eximia spe summæ
virtutis adolescentē salutato meis verbis
diligentissime.

Saluebit à me Loenius noster diligenter,

Itē Ghilsius, Ottonius, ac reliqui, quos
istic

istic me nosse putes.

Apud amicos omnes, tu fac nomenclatorem agas, ac singulis nominatim multā ex me salutem dicito.

Onerabo te non magna sarcina, vt Hylarenbecam proficiscens salutē meo nomine perferas ad amicum nostrū M. IAC. Schilderum.

Iam nomine alterius quā salutem adscribemus?

Officiosē te iubet salutari.

Iubet te saluere plurimū.

Iussit me tibi salutem scribere.

N. N. Plurimam tibi impertit salutem.

Impertiri te iussit plurima salute.

Nihil nō optat tibi faustū ac latū.

Præcatur tibi oīa quæ sibi metipsi.

Præcatur tibi ac tuis omnia felicissima.

N. N. Precatur tibi omnia euenire prosperimē.

Annūtiat tibi salutē verā ac solidā.

SALVEBIS à Typotio nostro, adolescente mihi summē dilecto & tui prorsus obferuantissimo.

Iam

Iam epistolam complicaui, cum adiret
me tuus *van der Noot*, qui te plurimum
iussit saluere suis verbis.

Cum has ad te litteras exararem, aderant
forte mihi *PHILIPPVS de Bie & IO.
Loeuius*, rogabantq; vt suo nomine sa-
lutem tibi ac familiae tuae impertirem.

*Nunc velim edoceas quoniam excusabitur Epistola
subito & neglectius conscripta.*

Plura otiosus, haec subito & varie distractus.
Character epistolae neglectior testis est
summae nostrae festinationis.

Haec exaravi multis distractus negotiis,
animoque curis valde impedito.

Haec occupatissimus ad te scripsi, & rus
iam iam profecturus ac viam iniens.

Haec scripsi ex tempore plus quam oc-
cupatissimus, scripturus alias accuratius.

Ex tempore scripsi haec & incogitantius,
alioqui nec meditatus satis probatus
scribendi artifex.

Haec scripsi raptim & plus quam ex tempo-
re, forte oblato tabellione, scribam alias
accuratius.

Haec scripsi praepropere & perturbate,
quod ex litteris ipsis & sensis facile con-

M iicies

ificies. quæso festinationi meæ, & breuitati litterarum, des veniam. Vale.

DE VALEDICTIONE.

Quid est Valedictio?

VALEDICTIO est epistolæ terminus: Quemadmodum enim à Salutatione Epistolam exordimur, ita hoc verbo, *Vale*, claudimus.

Profer nunc aptas aliquot Valedictionum formas, ut prius Salutationum ostendisti.

Vale.

Valebis.

Bene vale.

Vale & salue.

Vale feliciter.

Vale rectissimè.

Fac ut valeas.

Cura ut valeas.

Da operam ut valeas.

Vale mi N. & salue.

Vale vir integerrime.

Vale etiam atque etiam.

Vale iterum atque iterum.

Vale cum tuis omnibus.

Opto te diu bene valere.

Da operam ut bene valeas.

Cura,

Cura, si me diligis, vt valeas.

Cura, vt quam rectissimè valeas.

Cura te etiam atque etiam, & vale.

Cura vt valeas, & me, vt amas, ama.

Vale feliciter mi N. in Christo I E S V.

Vale pancraticè, aut si maius athleticè.

Vale mi carissime & suauissime Ghilsi.

Nelongior sim vale, & nos, vt facis, ama.

Bene valere te cum omnibus tuis precor.

Vale felix ac faustus vir oim humanissime.

Vale etiā atque etiā & salue plurimū mi N.

Incolumè te nobis diu seruet De^o Opt. Max.

Bene vale mi Flamini amice plus q̃ Pyladee.

Bene vale, Nos vt quimus, aiunt, quando, vt volumus, non licet.

Bene vale D. Loewi, nostri memor, præsertim in precibus tuis.

Te cum vniuerso Collegio tuo quam rectissimè valere cupio.

Bene valeat R. T. C. cui me modis omnibus, & ex animo commendo.

Vale vir optime & integerrime, cui me totum, vt debeo, ita dedo, dicoque.

Vale mi dulcissime & desideratissime Cāpagri, iterumque & sæpius vale atque salue. Ex Hiluarico torrente patria tua.

M 2

Licet

ura,

Licet ne verbo vale, adicere quippiam?

Planè licet, præsertim si quid occurrerit,
quod eius, ad quem scribimus, animo,
velimus fixius inhaerere.

Vale & stude.

Vale & rescribe.

Vale & Deum time.

Vale & me, vt soles, ama.

Vale & me tui amantem redama.

Vale & me, quod facis, amare perge.

Vale & nos, quod mutuum facies, dilige.

Vale & me solito tuo amore fac psequare.

Vale & si me amas, labores ama & studia.

Vale & huc ad nos quam primùm aduola.

Vale & litterarū studiis incumbe diligēter.

Vale & quæ voles oīa tibi de me pollicere.

vale & nos sēpe tuis litteris, si est oīū, saluta.

Vale & boni consule has litteras plusquam
extemporarias.

Vale & tumultuariam hanc nostram re-
sponsonem fac boni consulas.

Vale & inconcinnam hanc rapsodiam no-
stram æqui boni velim consulas.

Vale & ora Deum vt incolumis intra pau-
cos menses vobis semel restituar.

Vale & commenda me precibus Domino,
mutuum

mutuū orationis beneficiū impensurus.

*Quid? licebitne post Vale adiicere, si quid prius
forsan per obliuionem nobis exciderit?*

Si post VALE neglectū aliquid succurre-
rit: aut si quid sit, quod animo eius, ad
quē scribimus, velimus tenacius inhære-
re, honestè illud hoc modo addi poterit.
Vale, Sed prius quàm obsignem epistolam,
hoc addam.

Vale, Sed percommodè hoc nunc in men-
tem mihi venit.

Vale, Sed mane paulisper, Nam est aliud
quod adiiciam.

Vale, Sed quam pæne me fugerat, quod te
maximè omnium scire volebam.

Vale, Sed heus tu, propemodum præterie-
ram, quod in primis dictum oportuit.

Vale, Sed ô me obliuiosum, pæne excide-
rat, quod non oportuit prætermisum.

Vale, Sed heus tu, omiseram vnum, quod tu
non minus libenter leges quam cætera.

Vale, Sed obsignaturo epistolā illud perco-
modè venit in mentē, & omissum dolere.

Vale, Iam parabā obsignare litteras, cū al-
teras tuas ad me reddit veredarius, eadē
igitur nunc opera, binis tuis respondeo.

M 3

Quid

Quid post VALE reliquum?

Locus & tempus adscribentur.

Locus quidē, si sit propriū oppidi nomen,
hoc modo: Lutetiæ, Louanij, Neapoli,

Et interdum per Ablatiuum. (Athenis.

Roma, Patauio, Neapoli, Tybure.

Sic Cicero. Brundisio, Alizia, Leucade.

Si verò propriū loci nomē sit vel aclitō,
vel Appellatiuū, præponetur ei præpositio.

Aclitō, vt Ex Dommelē, Ex Hiluarēbeeck.

Appell. vt ex ædib⁹ D. Deca. E. nostromuseo

TEMPVS verò siue annus hoc modo ad-
scribi poterit.

[Domini Millesimo Quingentesimo,
Septuagesimo primo.

A Christo nato }
A Christi natali } M.D.LXXIII.
A Christi natiuit. }

Salutis humanæ }
Partæ salutis } M.CCCCC.
ANNO } Assertæ salutis. } LXXIII.

A partu virginis }
Salutiferi partus } M.D.LXXIII.

Ab orbe redepto }
Redemptionis } 1571.
humanæ. }

Dies

Dies verò mensis quæ adscribitur?

Kalēdis, Nonis, Idib⁹ Ianuariis vel Iāuarij.

Tertio Kalēdas, Nonas, Id⁹, Ianuarias vel rij

Ad tertiu Kalēdas Nonas Id⁹ Ianuarias vel rij

Vel more recentiorum.

Primo die mensis Ianuarij.

Decimo die Maij.

Vltimo Decēbris.

Licetne Christianorum feriis indicare diem?

Licet, hoc modo.

Natali Christi Seruatoris.

Die festo Paschæ, vel Pentecostes.

Feriis assumptæ B. Virginis matris.

Pridie Omnium Sanctorum.

Postridie Conuersionis B. Pauli.

Dedicationis templi feriis.

Hylaribus nostris. Ipsis Regalibus.

Licet & horam interdum adscribere.

Prima luce, Summo mane, Diluculò.

Crepusculo matutino vel vespertino.

Sub cænam, Inter cænam, Mox à cæna.

Alta vel multa nocte, Ad multam noctem.

Nocte intempesta.

Æ diicieturne in fine scriptoris nomen?

Sic sanè, si initio episto. nō expresseris aliàs

Paulus Manutius. (minimè.

M 4

Tuus

Tuus ex animo Manutius.

Tuus toto animo Manutius.

Petrus Bembus ex animo tuus.

Tuus totus Iacobus Sadolerus.

Tuus tuo merito totus Christ. Longolius.

Tui, yt scis, amantissimus Ant. Flaminus.

Tui obseruantissimus Ioach. Perionius.

Tui ex animo studiosus Carolus Sigonius.

Tibi addictiss. vel deditiss. Pet. Victorius.

Tuus, si cuiusquam mortalium, Franciscus
Robortellus.

*Ad Nobiles verò vel dignitate illustres, hoc
modo pleriq. nunc scribunt.*

Tuæ Celsitudini } Deditiss. addictiss.

Tuæ Amplitudini } Cliens, clientulus.

Tuæ Clementiæ }

Item sic: Reuerentiæ tuæ. Præstantiæ tuæ.

Dignitati tuæ, &c.

Interdum hæc scribunt singulis litteris.

R. T. } Reuerentiæ tuæ.

C. T. } hoc est, } Celsitudini tuæ.

D. T. } Dignitati tuæ.

Vel ternis litteris.

R. T. C. } Celsitudini.

R. T. A. } id est, Reuerendæ } Amplitudini

R. T. D. } tuæ } Dignitati.

DE

ISAGOGÉ. 143
DE SUPERSCRIPTIONE.

Quid est Super scriptio?

Super scriptio est quæ in summo Epistolæ iam ob signata ponitur, constatq; nomine & cognomine eius cui scribitur. Ad hæc congruenti eius epitheto, non otioso, non absurdo vel mendaci, quodque oneret personā, non honoret. Tum etiam constat loco, in quo agit is, cui inscribitur.

Profer, si placet, Inscriptiones aliquot, ad quas rectè nostras licebit accommodare.

Ad Patrem, Patrum, Auunculum, vel Præceptorem.

Optimo & integerrimo civi Antuerpiensi N.N. parenti suo pientiss. & plurimum observando. ad signum Aquilæ.

Antuerpiæ.

Circumspecto prudentique viro N. N. patruo, vel auunculo suo singulariter observando.

Amsterodami.

Eruditione, virtute & moribus excellenti viro M.N.N. moderatori scholæ in VVesterlo, Præceptori suo carissimo & vnicè colendo.

In VVesterlo.

M 5

Ad

Ad fratrem Cognatum vel Sodalem.

Ingenuo & probò adolescenti N.N. fratri suo longè carissimo, bonarum litterarum studioso. Louanij.

Liberali indole & eximia spe adolescenti N. N. cognato suo liberalium artium cum primis studioso. Siluæducis.

Præcellentis ingenij & optimæ spei puero N. N. ingenuarum artium studiosissimo. Hiluarenbecæ.

Præclaræ indolis & magnæ spei adolescenti N. N. sodali suo iucundissimo & vnicè caro. H. B.

Generoso summaque eruditione & probitate adolescenti N. N. amico suo verè Py-ladeo. H. B.

Ad Ciuem, Mercatorem vel Opificem.

Spectato & industrio viro N. N. amico suo integerrimo ad signum Struthionis Bibliopolæ. ANTVERPIÆ.

Eximio & circumspecto viro N. N. cognato suo & amico percaro, Apud Antuerpienses oenopolæ. Antuerpiæ.

Egregio & spectato viro, N. N. ad signū inaurati gladij cultrario. Buisiducis.

Ad

Ad Secretarium, Aduocatum vel Consulem.

Præstanti, ornatoque viro M. N. N. ciuitati Bredanæ à Secretis, amico suo haud vulgari. Bredæ.

Eruditione, prudētia, & integritate præstanti viro N. N. in curia Brabantiaæ aduocato, amico suo præcipuè obseruando.

Bruxellæ.

Clariss. & integerrimo viro D. N. N. equiti inaurato & ciuitatis Louanienſis Cōſuli meritiſ. patrono ſuo ac Domino plurimūm venerando.

Louanij.

Ad virum Consularem, summæ auctoritatis, vel dignitatis.

Virtute & ſingulari vitæ integritate præſantiſ. viro N. N. amico ſuo maiorem in modum obseruando.

Mechliniæ.

Prudentia & multo rerum vſu excellentiſ. viro N. N. vrbis Gandaueniſ ciui celeberrimo, meccænati ſuo vnicè colendo & obseruando.

Gandau.

Clariss. ornatissimoque; viro ac Domino, D. N. N. arcani cōſilij Regiſ Hiſpaniarum digniſ.

digniss. Praesidi, amico & Domino suo singulariter ac perpetuò obseruando.

Bruxellæ.

Ad Monachum, Priorem vel Abbatem.

Moribus ac vitæ probitate venerando Domino, F. N. N. Franciscini ordinis, apud Louanienfes Monacho: sibi summè dilecto.

Louanij.

Probitate vitæ ac rara eruditione excellenti viro ac Domino, D. N. N. Dominicianæ professionis apud Colonienfes vigilantiss. Priori.

COLONIAE.

Reuerendo in Christo Patri ac Domino, D. N. N. celeberrimi Monasterij, S. Gertrudis apud Louanienfes Antistiti dignissimo, patruo suo ac Domino plurimùm colendo.

Louanij.

Ad Sacerdotem, Canonicum, vel Decanum.

Optimo viro, ac Christi venerando Sacerdoti, D. N. N. Sacrarum virginum Valis S. Agnetis apud Dommelanos dignissimo Praefecto, amico suo integerrimo.

In Dommelen.

Vitæ morumq; integritate præstati viro. D. N. N. Cathedralis Ecclesiæ Busciducensis Canonico, amico suo ac Domino in primis

primis observando.

Busciducis.

Præstanti & eruditione & vitæ integritate viro, M. N. N. Metropolitanæ Ecclesiæ Mechliniensis Decano amico suo & Domino summe colando & observando.

Mechliniæ.

*Ad Pastorem, S. Theol. Doctorem, vel
Episcopum.*

Eruditione, prudētia, et rerū vsu ornatiss. viro S. Theolog. Licētiato, M. N. N. Hyluarenbecensis Ecclesiæ primario Pastori, Domino suo vnicē venerādo. Hyluarenbecæ.

Insigni doctrina, pietate, & integritate clariss. viro M. N. N. S. Litterarum professori regio, Domino suo, ac Præceptorum summe colendo.

Louanij.

reuerendissimo in Christo Patri ac Domino, D. N. N. primo ac dignissimo Antuerpiensis Ecclesiæ Episcopo, Domino suo plurimum colendo & observando.

Antuerpiæ.

Ad viros Nobiles.

Illustri & generoso viro D. NN. Domino in Hyluarenbeeck, in Orschot, &c. Patrono suo ac Domino in primis observando.

In Orschot.

Ornato

Ornato & splendido viro, &c.

Clariss. orto natalibus viro ac Domino, &c.

Ampliss. grauissimoque viro ac Domino,
&c.

Nobilitate & virtute præstanti viro, &c.

Clariss. pariter ac humanissimo viro, &c.

Auctoritate clariss. & spectatissimo viro,
&c.

Priscæ ac veræ nobilitatis, in signisque eru-
ditionis viro, &c.

Clariss. viro, & omni virtute, doctrina, e-
loquentiaque ornatiss. D. N. N.

S E D tui amore longius iam rapior, quam
institueram: vereorque ne Ilagogen pollicitus,
eam ipsam in librum producam: Quamobrem
quæ reliqua sunt, petantur ex libris illis quatuor
de Conscribendis Epistolis, qui, si per valetu-
dinem licebit, & doctorum iudiciis probari in-
tellexero, propediem fortassis in lucem emit-
tentur. Interim his rectè, vt vtaris precor, ad
Dei omnipotentis honorem & gloriam, & per
petuam animæ tuæ salutem. Nunc igitur VALE,
& nobis pro labore nostro bene subinde pre-
ceris oro. 1574. mense April.

Regi sæculorum immortalis & inuisibi-
li, soli D E O honor & gloria in
sæcula sæculorum, A M E N.

F I N I S.

Hæ Ioannis Lodouici Viuis Epistolæ
doctræ sunt & vtilis, & meo iudicio dignæ
vt imprimantur.

Attestor D. HENRICVS Dun-
ghen, S.T.D. & Cathed. Eccles.
Antuer. CANONICVS,
Pœnitentiarius.

A N T V E R P I A E.

Typis Gerardi Smits Anno 1574.

ALVENSLEBEN

Bc

408

99b
58

SELECTIONES
EPISTOLAE

Clarorum virorum,
In vsum Scholarum in tres Libros
digesta,
Jacobus Sabotius S. R. E. C.

